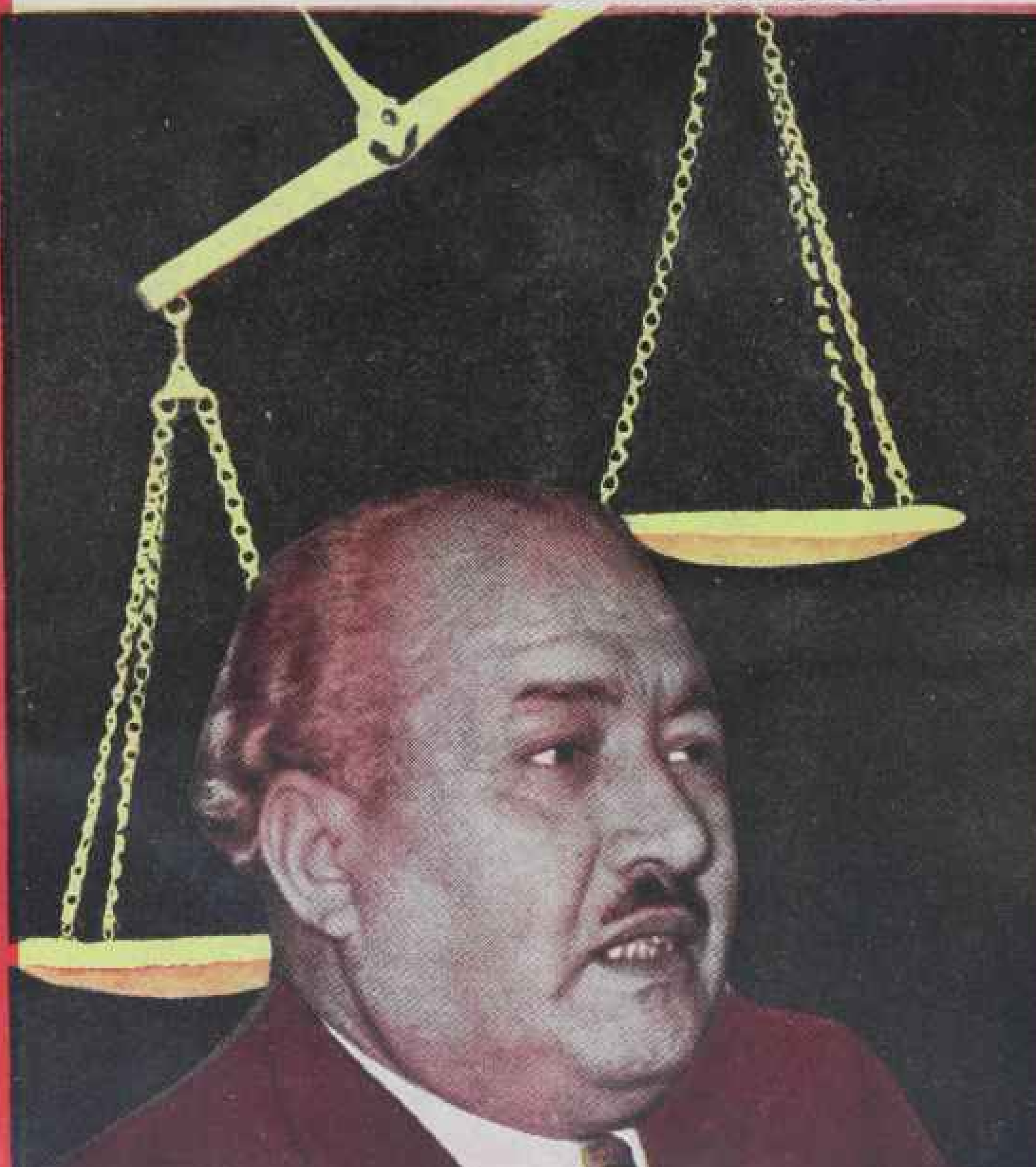
19 Mayıs 1956 Sene : 3, Cilt : VII; Sayı : 106

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kapak Baskısı : SONHAVADİS MATBAASI - Rüzgârlı Sokak Ankara

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: S, Cilt: VII, Sayı: **106**

Rüzgârlı Sok. Ovehan

BM: S Daire: 7

P. K. 582 — Ankara

Tel: 16321 (Başyazar)

18992 (Yazı İşleri ve İdare)

Fiatı : 60 Kuruş

İmtiyaz Sahibi :

Metin TOKER

*

Umumî Neşriyat Müdürü :

Hamdi AVCIOĞLU

*

Bu nüshada yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul Müdür :

Yusuf Ziya ADEMHAN

Teknik Sekreter :

M. Nevzat ÜNLÜ

Karikatür :

TURHAN

Fotoğraf :

Hüseyin EZER
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

Klişe :

Doğan Klişe ATELYESİ

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

*

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 **aylık**	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

İlân Şartları :

4 renkli arka kapak (Tam **safta)** : 350 lira
Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 lira

Dizildiği ve Basıldığı Yer :

Yeni Matbaa— Ankara

Kapak resmimiz:

O. Şevki Çiçekdağ

Mumla aranan bakan

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Vay, vay vay!. Tehlike varmış! Bir takım hareketler halkın adliyeye olan itimad ve emniyetinin ihlâli neticesine varırmış! Zira bunlar zihinlerde Adliyenin aleyhinde yer edermiş! Halkın adliyeye olan itimadının sarsılması ise, çok vahim ve derin bir iç tehlike yaratırmış! Bundan başka Lozan muahedesinde adli istiklalimizi bizden esirgemek için ileri sürülen iddiaları, otuz beş yıl sonra yine kendimiz teyid etmek gibi bir durumu tahrik etmeye, bu millete karşı hiç kimsenin hakla yokmuş! Bu tahriklerin ilk semeresi ise Times gazetesinin ajanslar vasıtasiyle haber verilen yazısıymış! Dikkatli olmalıymışız, tehlike görünüyormuş, düşman uyumuyormuş, bilâkis bu memleketin temellerini yıkmak için her zamandan ziyade uyanık ve faalmiş!

Bu sözlerin doğruluğunu inkar etmeye imkân var mıdır? Söylenilenin her bir satırı altınaİmzasını atmıyacak vatandaş bulunur mu? İşin hayret uyandıran tarafı, yakardaki güzel fikirlerin iktidar partisinin resmi organı Zafer'de neşredilmiş olmasıdır. Şimdi insanın aklına şöyle bir ihtimal geliyor; acaba imza yerine üç yıldız - nefaset işareti - koyan muharrirler nihayet doğruyu gördüler ve bizzat iktidar organında iktidarın yanlış icraatını tenkid gibi hakikaten güzel, memleket hayrına bir harekette mi bulunuyorlar? Ama gerek Zafer'in baş idarecilerini, gerekse oraya "partinin fikri" etiketi altında Genel Başkanın fikrini aksettiren kalem sahiplerini tanıyanlar için bu sadece gülünç bir ihtimaldir.

Evet, tehlike varmış! Ancak tehlikenin sebebi, icranın Temyizdeki son tasarrufu değilmiş. Tehlikenin sebebini, ehliyetsiz memurların' tasfiyesi maksadiyle çıkarılan bir kanundan istifade edilerek beğenilmiyen kararlar veren ehliyetli Temyiz azalarının, hakimlerin tekaüde sevkedllmesinde aramayınız. Bu sebep Times gibi dünyanın en ciddi gazetelerinde bizi, içinde bulunduğumuz batı alemine karşı küçük düşürücü yazıların neşrine vesile veren hareket de sayılmamalıymış. Hayır! Halkın adliyeye olan itimad ve emniyetinin ihlâline hükümet başkanının "kanunları, onu tatbikle mükellef olanlara bizzat biz öğreteceğiz" tarzındaki beyanları da vesile vermemekteymiş. Ya, tehlike nereden doğuyormuş? Şimdi kendinizi lütfet sıkı tutunuz: Bu hareketleri protesto etmekten! İnsanın bu kadar cüret karşısında, ağzı bir karış açık kalıyor.

Bütün kabahat icranın kanuni, fakat haksız, tasarrufuna karşı gereği kadar dahi olmayan - bir tepki gösterenlerdeymiş. Adalet Bakanı beğenmediği ehliyetleri bakımından değil, vicdanları bakımından - Temyiz azalarını, hakimleri bir kalemde tasfiye etti mi, siz susup oturacaksınız. Tabii susup oturmanız, yapılacak en iyi şey değildir. Meselâ bu hareketi alkışlasanız ve Adalet Bakanını takdir etseniz daha makbule geçersiniz. Ama ziyanı yok; susup oturduğunuz takdirde de "ideal vatandaşlık" vazifenizi kısmen yapmış sayılırsınız. Suçunuz, vicdaninizin sesine uyduğunuz andan itibaren başlar. İtiraz ettiniz mi, Zafer'in birinci sayfasında bir kuru kafasiyle iki kemiği eksik meşhur ihtarla karşılaşırsınız: Dikkat! Tehlike var! Bu tehlikeyi yaratan da sizsiniz. Ne diye, sesinizi kısıp da yerinizde kalmazsınız?

İşin merak uyandıran tarafı, böyle yazılarla kimin kandırılmak istendiğidir? Hatırlardadır, Hüseyin Cahid Yalçın hapse atıldığı zaman memleketin en mutena kalemlerinden biri seksen yaşındaki gazeteciye şiddetle çatıyordu: Hapse atılmak suretiyle memleketin itibarını zedelemekten, bizi dünya önünde küçük düşürmekten utanmıyor musun? Nedir bu senden çektiğimiz? Şimdi de aynı zihniyet, aynı mantık partinin resmî organının sütunlarında karşımıza çıkıyor. Tehlike, haksızlık yapmakta değildir. Tehlike, kanunların maksadım aşmakta değildir. Tehlike, adalet dağıtan kimseleri kollarından tutup atmakta değildir. Ha bak, hu hareket karşısında umumi efkâr hafif bir tepki gösterdi mi, adliye çevreleri rica için kıpırdadılar mı, avukatlar toplanmaya karar verdiler nü; işte o zaman halkın emniyet ve itimadı sarsılır!

Artık herkesin öğrenmesi lâzımdır ki, halkın emniyet ve itimadının sarsılması, halkın sıkıntıya duçar olması, ammenin telâş ve heyecana gelmesi bir takım hareketlerin gazetelere aksetmesi neticesi değildir. Eğer halkın adliyeye olan itimadı sarsılacaksa, icranın haksız tasarrufları yüzünden sarsılır. Eğer bazı maddelerde sıkıntı ve darlık başgösterirse bunu muhalif politikacılar veya havadis veren gazeteler değil, hükümetin iktisadi politikasındaki aksaklıklar doğurur. Devlet ricalinin eğlenmesi duyulduğunda ammenin heyecan ve telâşa geleceği kanaati hâkimse, devlet ricali eğlenmez. Tehlikeyi önlemenin yolları bunlardır.

Tehlikeyi bazı hareketlerin akis bulmasında aramaktan vaz geçelim; tehlikeyi hakikaten önlemek istiyorsak o hareketleri artık bırakalım. Zira Zafer bir noktada tamamiyle haklı: evet, tehlike vardır!

Saygılarımızla AKİS

D. P.

Cepheler alınırken

Hikâye gecen haftanın ortasında, çarşamba günü saat 20.45 civarında 32238 numaralı telefonun -polis romanlarında denildiği gibi- acı acı çalmasiyle başladı. 32238 numarayı bulmak için rehberde Cemal Köprülü ismine bakmak lâzımdır. Nazik bir ses D.P. Genel İdare Kurulunun başbakanlıkta içtima halinde olduğunu ve Beyfendi'nin Cemal Köprülüyü acele rica ettiğini bildirdi. Cemal Köprülü böyle bir daveti bekliyordu. Zira bir kaç gün evvel D.P. Meclis grubuna ehemmiyetleri aşikâr iki takrir vermişti. Bunların birincisinde Adalet bakanının Temyiz azalarından üçünü görülen hangi lüzum üzerine tekaüd ettiğini soruyor, ötekinde de Başbakana Menderes IV kabinesinin programındaki vaadlerin tahakkukunun hâlâ beklendiğini hatırlatıyordu. İki takrir ki Başbakanı fena halde kızdırmıştı. Bu Cemal Köprülü de hakikaten çok oluyordu. Bütçe müzakereleri sırasında Adnan Menderesin Hür. P. kurucularını Geleciye benzetmesi üzerine galeyana gelmiş ve herkesin -milletvekillerinin ve gazetecilerin- *gözü* önünde yerinden kalkıp hükümet sıralarına giderek Başbakana sözünü geri almadığı takdirde D.P. den ayrılıp Hür. P. ne katılacağını sert bir şekilde ihtar etmişti. Hatırlanacağı veçhile Menderes bu tehdit üzerine konuşmasını düzeltmişti. Şimdi aynı Cemal Köprülü "icranın basit re tamamile kanuni bir tasarrufu" karşısında itiraza cesaret ediyor, Gruba takrirler veriyordu. Kendisini malûm usullerle Genel İdare Kurulunun karşısına çekmek zamanı gelmişti.

Adnan Menderes
Müşterek mesuliyet peşinde

Cemal Köprülü :

"— Şimdi geliyorum" diyerek eline çantasını aldı ve Başbakanlığa doğru yola gıktı. Çantasının içinde bir bloknotun bulunduğu görülüyordu. Niyeti sorulacak sualleri oraya not etmek, bunları müteakiben cevaplandırmaktı. İşin acaleye getirilmesini istemiyordu.

Başbakanlığın mermer merdivenlerinden çıkarak üst kata geldi, arada Genel İdare Kurulunun nerede toplandığını sordu. Kendisini zaten bekliyorlardı. Derhal huzura çıkardılar. Genel İdare Kuruluna bizzat Adnan Menderes başkanlık ediyordu. Salonda sigara dumanı vardı. Cemal Köprülü için İspatçıların daha evvelce karşı karşıya bırakıldıkları dekor hazırlanmıştı. Genel İdare Kurulunun azaları Genel başkanın etrafında sıralanmışlardı. Cemal Köprülünün gözü, Samed Ağaogluna takıldı.

Davetli milletvekili şartların verdiği bir asabiyetle içeri girmiş ve kapıyı Arkasından hısımla kapamıştı. Yer gösterilmesini beklemeden de oturdu. O zaman Adnan Menderesin sakin olmaya çalışan bir sesle:

"— Ne oluyorsunuz, Cemal bey? dediği duyuldu. Bu ne hiddet, bu ne şiddet? Biz kabahatli miyiz? Biz kötü işler mi yapıyoruz? Ortada ne var ki ?

Fuad Köprülü
"Artık yeter !"

Cemal Köprülü etrafına bakındı.

"— Eğer bir kabahatli varsa, görünüşe göre o da benim, dedi. Bu saatte beni buraya celbettiğinize bakılırsa..."

Adnan Menderes böyle bir şeyin mevcut bulunmadığım söyledi. Sinirlenmeye lüzum yoktu. Kendileri kabahatli mi addediliyordu ki kapılar vurulup giriliyordu? Sakin olmak lâzımdı. Genel İdare Kurulu Cemal Köprülüden bazı hususları soracaktı. Hepsi oydu. Cemal Köprülü :

"— Demek ben yanlış anlamışım, dedi. Fakat sinirli değilim. Kabahat meselesine gelince, 24 milyon vatandaş var; niçin mütemadiyen siz kabahatli olmaktan bahsediyorsunuz? Ben böyle bir şey söylemedim ki.."

Sayın Savcılar Neredesiniz?

İstanbulda ve Ankarada bir basın hadisesi cereyan etti. D.P. nin müstafi İstanbul İl Başkanı Orhan Köprülü partisini alâkadar eden mevzularda bir beyanatta bulunmuş, nüfuz ticaretiyle mücadele lüzumunu belirtmiş, polislerin gazetecileri düğmesini beğenmemiş, insanların ve partilerin muhalefette ve iktidarda aynı kalmaları gerektiğini hatırlatmıştı. Ertesi gün Orhan Köprülü tarafından yapıldığı bildirilen bir tekzip aynı gazetelerde çıktı. Gazetelerin işaret ettiğine göre bu tekzibi de, beyanatı yayan İstanbul D. P. teşkilâtı basın bürosu vermişti.

Şimdi ise Orhan Köprülü beyanatın kendisine alt olduğunu, fakat tekziple alâkalı bulunmadığım söylüyor. Bu ne biçim iş? Demek biri Orhan Köprülünün ağamdan beyanat uydurdu. Üstelik bu birisi öyle nüfuzlu ki yalan haberini D.P. -nin basın bürosunun bültenine koydurttu, gazetelerde neşrettirdi. Böyle bir hadise karşısında heyecanlanmamanın, telâşa düşmemenin imkanı mı var? Öyle ya, kime ve ne zaman inanacağımızı nasıl kestireceğiz? Maksadı mahsusun bundan güzel numunesi olur mu? Düğününüz, bütün gazeteler - başta Zafer - bir meçhul tahrifçi tarafından kandırılıyor.. Kim bu adam?

Acaba savcılık Orhan Köprülünün tekzip hakkındaki sözlerini ihbar telâkki edip bir tahkikat açtı mı? Hani, savcılarımız telân ve heyecana düşmememiz hususunda pek dikkatlidirler de...

Adnan Menderes muhatabının sinirli olduğunda ısrar ediyordu.

"— Asabına bozuk görünüyor, dedi. Siz lütfen dışarıya buyrun, biraz istirahat edin. Müteakiben görüşürüz".

O zaman Cemal Köprülü hakikaten hışımla ayağa kalktı. Asabı bozuk değildi, ama görüşecek bir şeyi yoktu. Her hangi bir izahat verme mevkiinde de bulunmuyordu.

"— Müsaadenizle" dedi ve kapıyı gene vurarak dışarıya çıktı.

Genel İdare Kurulunda cereyan eden sahne bundan ibaretti.

Acele verilen karar

Cemal Köprülü salondan ayrıldıktan sonra Genel İdare Kurulunun azalan birbirlerine baktılar. Adnan Menderesin kızgın olduğu anlaşılıyordu. Alınacak karar ortadaydı, ama bir çok aza Cemal Köprülünün soyadını görmemezlikten gelemiyordu. Şimdiye kadar bir çok milletvekilini Adnan Menderesin arzusuna uyarak partiden ihraç kararı verilmek üzere Haysiyet Divanına sevketmişlerdi. Dr. Mükerrem Sarol hakkındaki karar ise bizzat Fuad Köprülünün teşvikiyle alınmıştı. Ama Genel Başkanın emriyle de olsa henüz bir Köprülüye dokunmamışlardı. Eğer bir Köprülüye dokunulabilseydi, Haysiyet divanına memnuniyetle verilecek olan, Orhan Köprülüydü.

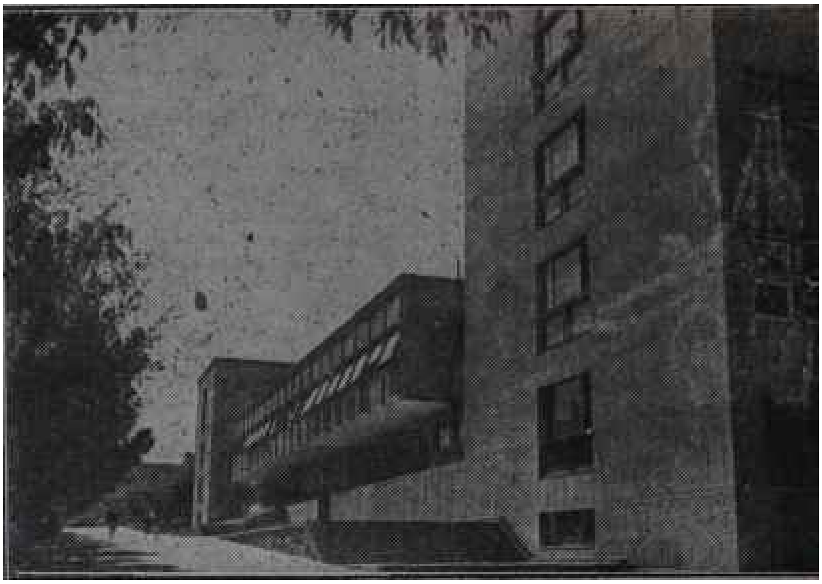
Sonra başka bir mesele vardı: Cemal Köprülünün suçu ne olacaktı? Adamcağız nihayet iki sual takriri vermişti. O da gruba.. Meclise dahi değil. Milletvekilleri sordukları suallerden dolayı Genel Merkeze hesap verecek değillerdi ki.. Bunu hem partiye ve hem de umumi efkâra nasıl anlatmak kabil olurdu?

Fakat Adnan Menderes galip gelmekte güçlük çekmedi. D.P. Genel İdare Kurulu Edirne Milletvekili Cemal Köprülüyü Haysiyet Divanına sevketmek kararını aldı. Bu haber, hemen o gece hususî bir itinayla Zafer gazetesine verildi. O Zafer gazetesi ki bakanların istifasını dahi duymuyordu. Fakat maksat şuydu: Prof. Fuad Köprülü, amcazadesi Cemal Köprülünün Haysiyet Divanına verildiği havadisini ertesi sabah Zafer gazetesinde okusun. Böylece, emri vaki tamamlanıyordu.

Hakikaten, NATO toplantısı dolayısiyle Pariste bulunan Dış işleri bakanının uçağı Genel İdare Kurulunun kararını verdiği saatlerde Esenboğa hava meydanına indi. Kendisini kızıyla damadı karşıladı. Ne Cumhurbaşkanı ve ne de Başbakan temsilci göndermişti. Fuad Köprülü kızıyla damadını otomobiline aldı ve evine döndü.

Bir düğün günü hatırası

O gece Genel İdare Kurulunun toplantı halinde olduğu Fuad Köprülüye bildirilmedi. Fakat Cemal Köprülünün Haysiyet Divanına verildiği haber alınmıştı. Bunu kurucu profesör de duydu. Sesini çıkarmadı. Genel İdare Kurulu ertesi gün yeniden toplanacaktı. Fuad Köprülü sabahleyin ona katıldı.

Başbakanlık binası

Mahkemeye döndü

Genel İdare Kurulunda hadiseyi bizzat Adnan Menderes teşrih etti. Ancak görüldü ki bu neviden ihraçların aleyhinde olan Kurucu profesör, bahis mevzuu bulunan üstelik kardeşi kadar sevdiği ve yakın bildiği Cemal Köprülü olduğundan son derece azimlidir. Cemale atfedilen suç neydi? Partiden nüfuz tacirleri, suistimalciler atılmıyor, onların yerine namuslu ve dürüst olmaktan başka kabahati bulunmayan Cemal ihraç edilmek isteniyordu. Hayır! Cemal Köprülü atılamazdı. Böyle şey olamazdı. Fuad Köprülü bunun şiddetle aleyhindeydi. Bu ne demekti?

Müzakereler hararetli olduğu kadar uzun da geçti ve kat'i bir anlaşmaya varılamadı. O gün Başbakan İstanbula hareket edecekti. Köprülü görüşmeye devam edebilmek için onunla beraber Esenboğa meydanına kadar gitti. Yanlarında Ethem Menderes de vardı. Fakat Kurucu profesör Adnan Menderesi uğurlamış olmamak için istasyondan dışarıya çıkmadı. İki politikacı birbirlerinden şekerrenk ayrıldılar. Meseleler halledilmemişti.

O gün Fuad Köprülünün sıkışık bir günüydü. Yeğeni Gülseren Köprülü evleniyordu. Gülseren Köprülü, Cemal Köprülünün kardeşi Kemal Köprülünün kızıydı. Öğleden sonra yapılan nikâhı Golf klübünde düğün takip edecekti. Fakat Dış işleri bakanı düğüne hayli geç gelmek zorunda kalmıştı. Kendisini, Adnan Menderesin İstanbula hareketini müteakip Cumhurbaşkanı Celal Bayar aramıştı. Başyaver evvelâ Cumhurbaşkanının üzgün bulunduğunu, zira Dış işleri bakanının yurda avdeti kendisine bildirilmediğinden karşılayıcı gönderilmediğini söyledi. Şunu ikinci bir telefon takip etti: Cumhurbaşkanı, Fuad Köprülüyü Dış işleri bakanlığında ziyaret etmek istiyordu. Hakikaten nikâhla düğün arasında Celal Bayar Dış işleri bakanlığına giderek Kurucu profesörle görüştü. Görüşme o kadar uzun olmadı. Cumhurbaşkanı da gece İstanbula hareket edecekti. Görüşmede, Celal Bayarın her şeyden çok Kurucular arasındaki, hiç olmazsa zahiri tesanüdün bozulmamasına ehemmiyet verdiği anlaşıldı. İhtilâflar bulunabilirdi; mesele bunların aile toplantılarında halledilebilmesiydi. D.P. iktidarını, muhalefete karşı müdafaa etmek zarureti karşısında bulunuluyordu. Her şey düzelecekti.

Fuad Köprülüyü o akşam düğünde görenler hayli neşeli olduğunu hissettiler.- Gece de Bay ve Bayan Köprülü refakatlerinde Kenan Akmanlar -Adnan Menderesin akrabası bir demokrat milletvekili- olduğu halde Süreyya Pavyonundaydılar. İki masa ötelerinde ise Martine Carol vardı. Bu sırada İstanbul gazetecilerinin Ankaradaki muhabirleri harıl harıl Dış işleri bakanını arıyorlardı. Zira kulaktan kulağa Prof Köprülünün hem Dışişleri Bakanlığından ve hem de Genel İdare Kurulundan istifa ettiği rivayetleri dolaşıyordu. Fakat Kurucu profesörü hiç kimse Süreyya paviyonunda aramayı akıl etmediğinden malûmat alınamadı ve şayialar "bir tahmin" olarak gazetelere aksetti. Ertesi gün Fuad Köprülü istifa ettiği rivayetlerini bir beyanatla yalanlıyordu. Adnan Menderesle mutabık bulunmadığı doğru, istifa ettiği yalandı. İstifa etmek niyetinde de görünmüyordu. Kendisinden memnun olmayan varsa, hükümet dışı bırakılırdı. Hodri meydan!

Muammanın anahtarı

Köprülülere son günlerde bir esrarlılık arız olmuştu. Orhan Köprülünün istifası uzun bir mesele teşkil etmişti. Hele onun ağzından sahte beyanat yayınlanması i§leri büsbütün arap saçına çevirmişti. Fuad Köprülünün oğluna "gerekirse beraber istifa ederiz" dediği biliniyordu. Orhan Köprülünün de taşıdığı soy adı yüzünden çekingen davrandığı ortadaydı. Bütün bunlara bir de "Cemal Köprülü" işinin ilâvesi, akılları tam manasıyla karıştırmıştı. Gazetelerde doğru olan ve olmayan tahminler, haberler, rivayetler çıktı. Bir tek şey doğruydu; Prof. Fuad Köprülü D.P. nin doğru yolda olmadığım görenler safındaydı. Üstad bunu görmek için hayli zaman kaybetmişti, hatta gidişi frenlememek suretile yanlış yola sapılmasına âmil dahi olmuştu. Ama hâdiseler artık gözünü açmıştı. Etrafına bakındığında, sadece gayrimemnun görüyordu. Bu, ailesi içinde dahi böyleydi. Ailesi bu halde olursa, milletin ne vasiyette olduğuna kestirmek için kâhin olmaya hiç lüzum yoktu. Fuad Köprülü ise akılsız bir adam değildi. D.P. nin bu yoldan muvaffak olamayacağım ve her çırpınışın, her baskı tecrübesinin partiyi biraz daha batıracağım anlıyordu. Ne var ki bizzat harekete geçmesi imkânsızdı; zira üzerinde bir kuruculuk etiketi vardı.

Fuad Köprülü İspatçılara dahi, pek çok demokrat gibi kendisini yakın hissetmişti. Kurucu profesör parti içinde hırsızlıkla mücadele edilmesinin en hararetli taraftarıydı ve oğlu Orhanın dediği gibi bir iktidarı her şeyden çok nüfuz ticaretinin perişan edeceğine inanıyordu. Ama Adnan Menderese karşı açıkça cephe almakta kendisini mazur hissediyordu. Adeta evin sahibi vaziyetindeydi; partiyi o kurmuştu. Simdi nasıl olur da -kendi görüşüne göre- çıkar, mücadele ederdi. Mücadelesini içerden tapmak zorundaydı. Son zamanlarda gerek Genel İdare Kurulu ve gerekse kabine toplantılarına ya hiç katılmıyor, ya da sessiz kalmayı tercih ediyordu. Dışardan D.P. yi ıslah etmek için çalışanları sempatiyle karşılıyordu. D.P. nin şansı o yoldaydı. Partiden çekilmiyecekti. Nitekim oğlu da çekilmemiş, sadece il başkanlığından istifa etmişti. D.P. onlar için baba ocağıydı. Ama atılırlarsa? Tabii, o zaman yapacak başka şey kalmayacaktı.

Kat'i vaziyet almaya gelince.. Doğrusu istenilirse Fuad Köprülü Meclis Tahkikat Komisyonunun raporunu bekliyordu. Bir kurucu olması bakımından arkadaşlarının siyasi hataların, hattâ yanlış adımlarım sineye çekmek zorunda kalıyordu. Ama suistimal iddialarının örtbas edilmesi ihtimali?. Bunu kabul etmesine imkân yoktu. Böyle bir ihtimalin bahis mevzuu olduğu anda Fuad Köprülünün ağzım açacağım bütün yakınları biliyorlardı. Kuruculuk tesanüdü dahi ağızlan bir muayyen noktaya kadar kapalı tutabilirdi. O nokta aşıldığında, mücadele zaruri hale gelirdi.

D.P. nin ikinci iktidar devresinin yarısı geçmişti ve önümüzde sadece İki sene kalmıştı. Bugünkü gidişle tutunmanın imkânsızlığı çırılçıplak şekilde ortadaydı. Her gün **bir yeni** hata eskisine ekleniyor ve bilhassa iktisadî vaziyet daha vahim hale geliyordu. Birinin çıkıp **"dur!"** demesi lâzımdı. Bunu ise -bugünkü şartlar altında- ancak grubun müzaheretini temin edecek olan Fuad Köprülü yapabilirdi. Tek başına kudreti **kâfi** değildi. Bu bakımdan, her **şeyde** olduğu gibi bu bahiste de düğüm noktası Grubun üzerine isabet ediyordu. Grubun ise heyecanlı bulunduğu aşikârdı. Hele Cemal Köprülü gibi Gruba takrir vermekten başka **sucu** bulunmayan ve D.P. nin sadece iyiliğini isteyen milletvekilleri de atılmaya başlanırsa tahammülün sonu çabuk gelecekti. Nitekim grubun toplanmaması için elden gelen her şey yapılıyordu. Şimdi bir temayül de grubun her salı toplanmasını önlemek, toplantıların arasım açmaktı, o suretle hükümetin daha rahat edeceği düşünülüyordu. Meclisin erken tatil edilmesi de tasarılar arasındaydı.

Sükûnet devresi

İran Şahının memleketimizde bulunması bu hafta D.P. içindeki kaynaşmaya zahiri bir durgunluk vermiş bulunuyordu. Fakat grupta hesap gününün yaklaştığım herkes görmekteydi. Bilhassa Menderes IV. kabinesinin programında tahakkuk ettirileceği vaad edilen işlerin hiç birine el atılmamış olması demokrat milletvekillerine kendilerinin safdil mevkiine konulduğu zehabım veriyordu. Vaadlerin tahakkuku bir yana, rejim bir kaç ay evvele nazaran dahi geriye götürülmüştü. Bu ise, pek çok demokratın gözünden kaçmamaktaydı ve çıkar yoldan gittikçe uzaklaşıldıgı hissedilmekteydi.

Köprülü bunu görenlerin, bunu hissedenlerin arasındaydı. Muammanın anahtarı da iste buydu.

Menderes'in hazırlıkları

Fakat karşı cephede de hazırlıklar ilerliyordu. Adnan Menderes meşhur nutuklarında bir takım tedbirlerin alınacağından bahsetmiş, onu takiben Zafer gazetesi başbakanı taklid ederek "dinsin bu fitne" diye yazılar yazmıştı. Haftalardan beri fasılayla devam eden toplantıların mevzuu buydu. Toplananlar Hükümet, Genel İdare Kurulu ve Grup İdare Heyeti azalarıydı. Bunlara bizzat Cumhurbaşkanının başkanlık ettiği görülüyordu. Hattâ parti toplantıları Çankaya köşkünde yapılıyordu.

Evvelâ başbakana, yeni tedbir alınmaksızın mevcutların tatbik şekli değiştirilmek suretile "anarşi" ye çare araması tavsiye olunmuştu. İcranın Temyizdeki tasarrufu, gazetecilerin yeniden mahkemeye verilmesi, basına çıkarılan güçlükler o plânın tatbikatıydı. Fakat Adnan Menderes her şeyin herkesin mesuliyeti altında olmasını istiyordu. Gruba yapılacak teklifler Cumhurbaşkanın

Yeni Bir Dava

Bu ayın 24 ünde, öğleden sonra Ankara Topla Basın Mahkemesinde AKİS hakkında açılan yeni bir davanın duruşmasına başlanacaktır. Dava Ankara Savcılığı tarafından tahrik olunmuştur. İsnat olunan suç kasdı mahsusla neşriyat yaparak ammenin heyecan ve telâşına sebebiyet vermektir. Savcılığın iddiasına göre bundan üç hafta evvel Çankaya köşkünde tertiplenen eğlence hakkında AKİS'te verilen tafsilât, kullanılan resim altları bir kasdı mahsusun eseridir ve o yazıyla o resim altları yüzünden amme heyecan ve telâşa kapılmıştır. Bu suçtan dolayı mecmuamızın yazı işleri müdürü Yusuf Ziya Ademhan'ın Türk Ceza Kanununun 161 inci maddesi gereğince cezalandırdması istenmektedir. 161 inci madde bahis mevzuu suç sulh zamanında işlendiği ve hadisede yabancı parmağı bulunduğunun tesbit edilmediği hallerde sanığa sadece altı ay ile iki sene arasında hapis cezası vermektedir. Ayrıca beş yüz ilâ beş bin lira para cezasına hükmolunabilmektedir.

Osman Kavrakoğlu

Yukarıda bıyık, aşağıda sakal

başkanlığında Hükümet, Genel İdare Kurulu ve Grup İdare Heyetinin müşterek toplantıları sonunda alınan kararlar olacaktı. Böylece grubun karşısına Adnan Menderes şahsen çıkmayacaktı. Teklifler bir adamın değil, mesuliyet almış veya almamış bütün bir ekibin malı sayılacaktı. Toplantıların uzaması sebebi de zaten buydu. Başbakanın niyetini bahis mevzuu ekibin hemen bütün mensupları anlıyorlar ve ihtiyatlı davranıyorlardı. Zira onlar da biliyorlardı ki hürriyetlerin kısılması yolunda yeni tedbirler D.P. nin durumunu daha vahim hale sokmaktan başka hiç, ama hiç bir işe yaramayacaktır.

Bu yüzden toplantılarda karara varmak güç, hatta imkansız oluyordu. Bir fikir evvelâ rağbet görüyor, sonra kenara bırakılıyordu. Zihinlerde tereddüd hâkimdi. Gerçi Adnan Menderese, hatta gazete sütunlarında ve açıktan açığa "bu işin yolu, Benin resmen diktatör olmandır" diye tavsiyelerde bulunan ideal arkadaşları çıkıyordu, ona "toptancılık" ın faziletleri övülüyordu ama...

Evet ama henüz bir karara varılamıyordu.

Adalet

Lüzumsuz tedbirler

Hayramın son günü, siyasi tatilin nihayete erdiği bir sırada Ankarada pek çok Demokrat milletvekilini derin derin düşündüren mesele "İcranın Temyizdeki kanuni tasarrufu" diye bilinen işin nasıl müdafaa edileceğiydi. Hakikaten şu günlerde hiç bir hareket Adalet bakanının 16 hâkimi tekaüde sevkedivermesinden daha büyük akis uyandırmamıştı. İktidar bundan evvel da buna benzer adımlar atmıştı, ancak ilişilen müesseseler Temyiz gibi adeta mukaddes müesseseler olmadığından çırpıntılı sular bîr müddet sonra durulmuştu. Fakat Prof, Hüseyin Avni Göktürk'ün tasarrufunun D.P. için devamlı handikap olacağı, muameledeki haksızlığın -kanunsuzluğun değil- ilelebet söyleneceği anlaşılıyordu. Zira, bırakınız çok partili devreyi, tek partili rejimin memlekete hâkim bulunduğu sırada dahi iktidar Temyize dokunmamayı dokunmaktan daha faydalı bulmuş ve hususi kararları hususi mahkemeler kurarak almıştı.

Bu haftanın ortasında Türkiye Büyük Millet Meclisi yeniden açıldığında gözler gündemin sözlü sorular kısmındaydı. Hakikaten muhalif partiler, sanki aralarında anlaşmışlar gibi "İcranın son tasarrufu"nu Meclise getirmişlerdi. C.H.P. bir Meclis tahkikatı istiyordu. Hür. P. bir kaç soru birden vermişti. Bunların Prof. Hüseyin Avni Göktürk'ü son derece müşkül vaziyete sokacağından zerrece şüphe yoktu. Zira sorulan, "görülen lüzum" un mahiyetiydi. Bilhassa Temyizin üç mümtaz azası hangi lüzuma binaen tekaüd edilmişlerdi? Ehliyetsiz, miydiler, ahlâksız

Bedri Köker

Tatminkâr görünmüyor

Kapaktaki **sabık** bakan

Osman Şevki Çiçekdağ

Günlerden bir gün Ankarada Bakanlıklara giden yolun üstündeki Temyiz binasının önünda uzun boylu, iri yarı, bol saçlı bir fedamın Jandarma subayı kıyafetinde heykelini görecek olanlar şaşırmamalıdırlar. İhtimal ki heykelin altında şöyle bir ibare bulunacaktır: "Kadrini bilmemişiz, bizi affet!" Heykel, eski Adalet bakanı Osman Şevki Çiçekdağa ait olacaktır. Osman Şevki Çiçekdağ, gelenin gideni arattığı darbımeselinin bugün için en güzel misalidir.

Menderes EH. kabinesinin 4da let bakanı, bir adalet anlayışının canlı temsilcisidir. "Çiçekdağ adaleti" bir hususi adalet manası ifade etmektedir. Bu adaletin prensibi "hâkimin teminatının vicdanında olduğu" prensibidir. Belki de Osman Şevki Çiçekdağı bu yanlış kanaate sevkeden kendisinin vicdanlı olduğuna dair inancıdır. Fakat yol bir kere açılmaya görsün.. Bazı kimselerin atmakta tereddüt edecekleri adımları, başkalarının ne kadar kolaylıkla attıklarının tarihte bin tane misali vardır.

Osman Şevki Çiçekdağ, hâkim teminatını zedeleyen hükümlerin şampiyonu olarak D.P. nin kabinelerinde vazife görmüştür. Hukuk kaidelerini hırpalayan teklifler onun tarafınndan müdafaa edilmiş, bu neviden tasarıları o getirmiş, antidemokratik mahiyet taşıyan proieler ondan tasvip görmüştür. Hakimleri. Temyiz azalarını sadece "lüzum gördüm" diyerek tekaüd etmek hakkını Adalet bakanına tanıyan kanunlar Osman Şevki Çiçekdağın zamanında çıkmış, silâh diye onan eline verilmiştir. Eğer yarın Menderes III kabinesinin Adalet bakan'nın heykeli Temyizin önüne dikilirse bunun sebebi Osman Şevki Çicekdağın o silâhı bir kere dahi kullanmamış bulunması, kollanması yolundaki teklifleri daima reddetmiş olmasıdır. Hatta sabık Adalet bakanının zaman zaman celadet gösterdiği de herkes tarafından bilinmektedir. Ama ne zaman kendisine Ur mesela "parti menfaati" etiketi altında takdim edilmiş ve öyle olduğuna inandırılmışsa Osman Şevki Çiçekdağ hata işlemekten kendisialakoyamanamıştır. Ne var ki, onun hiç olmazsa ufacık bir mazereti vardı: siyasete particilikten gelmiş teşkilâtın kademelerinde çalışmış, gözünü D.P. de açmıştı. Üstelik formasyonu itibarile hukukçu değildi. Hukuk fakültesini jandarma subayıyken ikmal etmiş ve müteakiben ordudan ayrılarak avukatlığa başlamıştı. Ne hukuk tedris etmişti, ne gençlere parlak nasihatlar vermişti, ne de ilim adamlığına heves etmişti.

1899'da Anadolunun küçük bir kasabasında dünyaya gelen Osman Şevki soyadı kanuna çıktığı zaman yefakârlığının bir örneğini daha gösterdi. Doğduğu memleket olan Çiçekdağ'ı soyadı olarak aldı.

Askerlikten yetiştiği için disipline ve itaata ehemmiyet verirdi. Kendisi buna göre hareket eder, etrafından da aynı şekilde hareket edilmesini isterdi.

Menderes III kabinesinin devrilmesiyle neticelenen D.P. grubunun tarihi toplantısında Sıtkı Yırcalı, Hasan Polatkan ve Fatin Rüştü Zorlu'dan sonra hücuma uğrayan bakan o olmuştu. Bakanlık koltuğundan çok D.P. idealine bağlı olduğunu bu vesileyle de gösteren Osman Şevki Çiçekdağ, Menderes III kabinesinin bütün üyelerinin teker teker istifa etmesi fikrini ortaya atarak Başbakanın vasiyetini kurtarmasını temin etmişti. Tabiatiyle Menderes IV. kabinesinde de yer almadı. Adalet Bakanlığı koltuğu bu defa bir profesör tarafından doldurulmuştu. Ama çok kimse Osman Şevki Çiçekdağ'ın bakanlığını hasretle aramak zorunda kalacaktı.

mıydılar, cahil miydiler? Yoksa vicdanlarının kanaatine uyuşları mı beğenilmemişti ?

Sorular Mecliste bitmiyorlu. Cemal Köprülü hâlâ Meclis grubunun azasıydı ve bu mevzudaki takririnin mutlaka görüşülmesini istiyordu. Geçen hafta sah günü ekseriyetin temin ettirilmediği **toplantıda** Cemal Köprülünün ön sırada, hükümete ayrılan yerin hemen yanında oturduğu ve beklediği görülmüştü. Celse açılır açılmaz gündem hakkında söz isteyecek ve takririnin müzakereye konmasını talep edecekti. Zira mesele **son** derece vahimdi, son derece acil **bir** mahiyet arzediyordu. Eğer vatandaşın zihninde endişe uyandıracak bir harekete misal aranıyorsa **Prof.** Hüseyin Avni Göktürk'ün tasarrufu en güzel misaldi.

Üstelik hâdiseler gösteriyordu ki kaza müesseseleri kısmen hassas davranmış olmakla beraber vazifenin çetini politikacılara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine düşmektedir. Bahis mevzuu müesseseler henüz, Demokrasiye alışık memleketlerde bu **kabil** hareketlere nasıl devamlı, nasıl ısrarlı ve nasıl azimkar surette mukavemet edildiğini bilmiyorlardı veya bunu tatbike hazırlıklı halde değillerdi. Temyiz başkanının Başbakanla yaptığı dramatik bir görüşme bunun en güzel deliliydi.

Hususi teminat

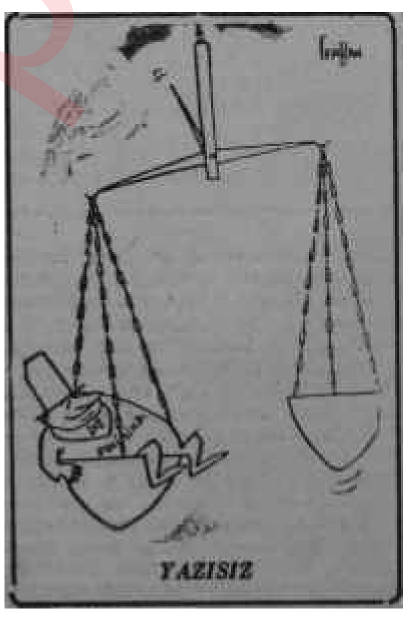
Malûm hâdiselerden sonra Başbakan Adnan Menderes Temyiz başkanı Bedri Kökeri ve Temyiz azasından Suad Bertanı Başbakanlıkta kabul etmişti. Nasıl, Temyizdeki tasarruflar hakkında Temyiz başkanının fikri alınmamış, kendisine danışılmamış mıydı? Buna Başbakanın ne kadar üzüldüğü anlatılamazdı. Fakat icra, öyle hareket mecburiyetinde kalmıştı; başka çare yoktu. Ancak bir husus Temyiz başkanına temin edilebilirdi: bir daha böyle davranılmayacaktı. Tekaüd edilen arkadaşlara gelince, onların sefalet içinde kalmalarına müsaade edilmiyecek, **her** birine iş verilecekti. Bedri Köker müsterih olabilirdi. Zaten meşhur "tasarruf" un Adalet bakanlığı müsteşarı Hadi Tan tarafından tasarlanıp bizzat Başbakanın tasvibine arzedildiği biliniyordu.

Bedri Köker'in müsterih olup olmadığı meçhuldur. Kendisine vaad edilen, hadisenin bir daha tekerrür etmeyeceğidir. Ya, yapılmış olan? Ya üç Temyiz azasının sebep dahi gösterümeksizin işlerinden uzaklaştırılıvermesi ? Hem, tekerrür etmeyecek plan nedir? İhtimal ki Temyiz başkanına, haber verilmeden tekaüde sevkedilme hâdisesi! Yoksa iktidar, Menderes IV. kabinesi programındaki sarih vaadlerine rağmen elindeki "sualsiz sorgusuz işten atma" hakkını bırakacağa benzememektedir. Bu gibi işlerde iktidarı yola getirecek olan müesseselerin mukavemeti, akislerin devamlılığıdır. İpin ucu bırakıldı mı, Temyiz, barolar, hâkimlerin kendileri, partiler ve basın başlarını çevirdiler mi haksiz muameleyi yapanlar cezasız kalmış olurlar. Bir demokraside gayrı resmi şahısların veya müesseselerin verecekleri ceza! Bu, elbette ki seçmen reylerinin başka tarafa kaymasıdır. Demokrasilerde iktidarlar ancak o cezanın tehdidi altında yanlış adımlarını geri alırlar, hatalarını düzeltirler, seçim şansının kırıldığını gördüklerinde intibaha gelirler.

Adalet müesseselerinin, geçen hafta başladıkları hareketi bu hafta devam ettiremedikleri görüldü.

Baha Arıkan
Altın bileziği var

İş kabul edecekler mi ?

Fakat bu haftanın ortasında gözler Adalet Bakanının hışmına uğrayan üç *Temyiz azası* ile on üç teminatlı hakime dikilmişti. İktidar kendilerine iş vermeyi vaad ediyordu. Hiç biri sefalete terkedilmeyecek, hepsine maişet temin olunacaktı. Temyizin ikinci ceza dairesi başkan vekili Sakıp Gürana İstanbulda bir noterlik düşünüldüğü söyleniyordu, İstanbulda noterlik bir Temyiz azasının maaşından kat kat fazla kazanç sağlayabilen bir iştir. Diğer hâkimlerin de kollanacağı anlaşılıyordu. Fakat onlar kabul edecekler miydi?

Bilhassa Temyiz azalarından Sakıp Güran ile Baha Arıkanı tanıyanlar buna ihtimal veriniyorlardı. Zira onlar bu tekliflere yanaştıkları gün iktidarın tasarrufu tamamile haklı bir mahiyet alacaktı. Zaten yapılan tekliflerin altında gizli olan maksad da buydu. İşte, ne olmuştu? İşlerinden alınanlara maişet temin edilmişti. Hatta daha iyi şartlar altında.. O halde gürültüye, patırdıya lüzum neydi?

Halbuki hâdisenin hakiki mahiyetinin o olmadığı açıktı. Meselenin üzerinde hassasiyetle durulan tarafı on altı vatandaşın sefalete terkedilmesi değildi. Bir defa hepsinin bileğinde altın bir bilezik vardı; hepsi avukatlık veya hukuk müşavirliği yapabilirler, hayatlarını kazanabilirlerdi. Keselenin mühim tarafı kararları beğenilmeyen bir takım teminatlı vatandaşların, "lüzum görüldü" diyerek işlerinden uzaklaştırılmış olmasıydı. Telâfisi gayrı kabil hareket buydu ve dünyanın bütün altınları adalet mekanizmasına indirilen darbeyi bundan dolayı telâfi edemezdi.

İkinci Kırşehir

Bu haftanın ortalarında, İran şahının ziyareti havadislerinden baş alan gazete okuyucuları iktidarın son hareketinin tıpkı Kırşehir hâdisesi gibi dil pelesengi haline geleceğinden emin bulunuyorlardı. Kırşehir kaza haline getirilmişti; ama işin sonunda kim daha zararlı çıkmıştı? Hiç şüphe yok ki iktidar. Zira evvelâ "martyre" bir belde, ondan sonra Osman Bölükbaşı gibi bir kahraman yaratılmış, bütün muhalefet cephesine de bir slogan temin edilmişti. Tıpkı Kırşehir hareketi gibi bilhassa Temyizdeki tasarruf da bütün gayretlere rağmen kolay kolay unutulmayacaktı. Önümüzdeki haftanın başında toplanacak olan C.H.P. Kurultayı yeni kampanyanın vaftiz merasimi yerine geçecekti. Muhalefet hatipleri yurdun dört köşesinde, iktidarın niçin ilk seçimlerde değiştirilmesi gerektiğini anlatırken 'misallerinin başında Prof. H. Avni Göktürk'ün tasarrufunu sayacaklardı. Adaletin mülkün temeli olduğu sözü kulaklardan kulağa dolaşacak ve bu müesseseye el uzatılmaması gerektiği her yerde haykırılacaktı. Bundan iktidarın kazancı ne olacaktı, lütfen söyler misiniz?

EĞER "ADNAN BEY" BU MEMLEKETİN İDEALİYSE...

Bir gün Türkiyede Atatürk inkılapları perişan edilirse, onları inanmadıkları için perişan edenler inandıkları halde müdafaa etmeyenler kadar mücrim olmayacaklardır. Belki de o büyük adam, işte bunu düşünerek eserlerini gençliğe emanet etmişti. Zira gençlik bilekte kuvvet, yürekte peklik, kafada dinamizm demektir. Atatürk inküâplarını, Cumhuriyetimizin başında, ancak bunlarla koruyabilirdik. Nitekim koruduk da..

Tıpkı onlar gibi, demokrasimiz de eğer bir gün yerini tekrar totaliter idareye bırakırsa bütün kabahat totaliter idare hayranlarında değil, demokrasinin platonik aşıklarında olacaktır. Demokrasinin inkılâplardan farkı onu korumak için bilekte kuvvete, yürekte pekliğe, hatta kafada dinamizme lüzum bulunmamasıdır. Demokrasi hiddet ve şiddet rejimi olmadığına göre onun müdafilerinin de hiddete ve şiddete ihtiyacı yoktur. Herkesin kendi üzerine düşen vazifeyi, ama azimle, ama ısrarla, ama yılmadan ve ürkmeden yapması totaliter İdarenin en hararetli heveskârlarını faile kolaylıkla sindirecektir. Elbette ki milletler lâyık oldukları idareleri bulurlar ve iyi idareler sebatkâr milletlerin hakkıdır.

Atatürk inkılâplarının ve Demokrasimizin korunmağa olan ihtiyaçları, bunların ikisinin de aşağıdan yukarıya doğru değil, yukardan aşağıya doğru gerçekleşmiş olmasıdır.Türk milletinin Atatürk inkilâplarını kabule daha 1923'de hazır olduğunu, o seviyeye vardığım hiç kimse inkâr edemez. Bunlar, o tarihte bekleniyordu, halkın belki de tahteşşuurdaki samimi arzularıydı. Ama gene de hepsi, bir el tarafından açılan kapıdan hayatımıza girmiştir. Mesele kapıyı yeniden kapatmamaktı, mesele inkılâpların kendilerine cesur müdafiler bulmasıydı, mesele onlara inananların en az inanmayanlar kadar azimkâr davranmasıydı. Bu yapıldı ve inkılâplar yerleşti. Tehlikenin tamaraile zail olduğunu iddia etmek hatalı sayılabilir, ama kapıyı tekrar örtmenin imkânsız hale geldiği ortadadır. Bunun hevesliIeri ilk fırsatta başlarını kaldırmışlar, hatta teşvik olmasa bile müsamaha görmüşlerdir. Ne var ki karşılarında buldukları topyekûn mukavemet onları yerle bir etmeye kâfi gelmiştir. Eser sadece yukarının malı kaldıkça itina isteyecektir, nahif olacaktır. Eğer-inkılâplar kütlenin şuurlu hareketi neticesi yavaş yavaş yerleşseydi belki bu itinaya lüzum kalmayacaktı. Ama hareketin yukardan aşağıya doğru gelişmesi, onun hararetli müdafilere sahip bulunmasını elzem kılıyordu. Bu müdafileri çıkarmasaydık, onlar üzerlerine düşeni yapmasalardı Türk milleti Atatürk inkılâplarına layık sayılamazdı. Batılı gibi yaşamağa hakkımı» olmadığı anlaşılırdı ve bizi paklayan gerilikten, irticadan, yobazlıktan, uyuşukluk ve miskinlikten ibaret kalırdı. Kim, bizimle niçin uğraşırdı? Hangi akıllı, bizim müdafaa için enerji bulamadığımız inkılâpları sigorta ederdi? "Lâyık değillermiş" denilirdi ve geçilirdi.

İşte demokrasimiz de bugün aynı vaziyettedir. Demokrasi, Hürriyet, İnsan hakları... Kim ne derse desin bunların hakiki manası tekdir. İnsan ya o manasıyla Demokrasiye, Hürriyete, haklara sahip olur; ya da hiç olmaz. Bunun ikisinin arası yoktur ve bir aranın mevcut olduğunu söyleyenler, bilinen mefhumların yeni yeni tariflerini yapmaya kalkanlar samimi maksadlarını saklayanlardır. Nasıl bundan otuz sena evvel bir elin araladığı kapıdan inkilâplar girdiyse, on yıl evvel de *gene* öyle bir kapıdan Demokrasi gelmiştir. Bizim Demokrasimiz aşağıdan yukarıya gelişmiş bir nebat olmaktan çok uzaktır. O bakımdan mütemadiyen sulanmaya, mütemadiyen gübrelenmeye muhtaç bir manzara göstermektedir. Eğer biz bunları yapmazsak, eğer hicap verici bir çekingenlik içinde değişik rejimlerin aşıklarına kapıyı kapattırırsak her şeye hakikaten yazık otur ve başka bir elin başka aralıklar yaratması için çok beklemek zorunda kalırız.

Demokrasinin fazileti, demokratik hakların korunması için lüzumlu silâhı benliğinde taşımasıdır. Bu silâhı onun alinden çekip alan zorbalar veya açıkgözler tarihte eksik değildir. Ama eksik olmayan başka bir şey de zorbalara mukavemet eden veya açıkgözlere kanmayan milletlerdir. Tarih sadece onları "Demokrasiye layık" insanlar olarak kaydeder. Her şeyin başı insanların, hangi idareyi arzuladıklarım tesbit etmelerindedir. Bir şefin idaresinde yaşamaya niyetli kütleleri dünyanın en kudretli lideri bile o halden kurtaramaz. Hatta bu lider, bizzat o şef dahi olsa! Şefin yerini başka şefler alır, bunlar eski şefi budalalıkla itham ederler, kendilerine yeni hizmetkârlar bulurlar ve hayat eski minval üzerine devam edip gider. Eski şefe uşaklar kullandığı için kızar görünenlerin hakiki kızgınlık sebeplerinin, kendilerinin uşak diye kullanılmamasından ibaret bulunduğu çabucak ortaya çıkar ve geriye bir "kandırılmışlar zümresinden başka şey kalmaz. Demek ki millet, Demokrasiye layık hale gelmemiştir. Eğer şef ona türlü eziyetler yapmazsa hakikaten hata eder!

Fakat demokrasiye lâyık milletler şahıs şahıs vatandaşlarıyla ve müessese müessese topluluklarıyla Demokratik bir hayat sürmeye azimli milletlerdir. Eğer ideal herkesin anladığı manada Demokrasiyse, onun aksi rejimi gerçekleştirmeye çalışanların karşısına topyekûn dikilmek lâzımdır. En ufak bir hakkın zedelenmesi çok şiddetli protestolar yaratmazsa, totaliter idare yolunda adımlar dikkatle takip edilmezse, devlet ' idaresinin rasyonel usullerin dışına çıkarılmasına göz yumulursa ve en mühim mesele: miskin menfaatler, hasis hisler uzun vadeli saadetin yerini tutarsa Şefe veya Şeflik heveslisine kızmaya kimin hakkı olur? Bir el Demokrasinin kapısını açmıştır; artık onu kapatıp kapattırmamak tamamile o rejim altında yaşayan insanların bileceği iştir.

Bir memleket düşününüz ki Demokrasinin bütün klâsik müesseseleri teker teker zedeleniyor. Bir memleket ki fikir adamlarının saçları kesilerek hapse atılması bir bardak suda kopacak fırtınadan az akis bırakıyor, kaza organlarına uzanan eller bizzat o organların mensupları tarafından öpülüp başa konuluyor, ilmi otoritelerin sükûta mecbur edilmesi ilim muhitlerinde yadırganmıyor, seçim kanununun antidemokratik hale konulmasını seçmen umursamıyor, basına yapılan tazyikler gazeteciler tarafından tevekkülle karşılanıyor. O memlekette yaşayan halkın idealinin Demokrasi olduğuna sanan, budalanın tâ kendisi değil midir? Bir.. memleket ki herkes her şeyi komşusundan bekliyor ve kendisi komşusunun hakkım korumak için küçük parmağım kımıldatmıyor.. Demokrasi onun nesinedir, lütfen söyler misiniz?

Bu halden milletçe çıkmak üzere bulunduğumuzu görmeyenler, böyle bir devrin hicabını geride bıraktığımızı farketmeyenler ve 1956 mavisinin 1955 mayısından, çok farklı olduğunu, 1957 mayısının da 1956 mayısından aynı derecede farklı olacağını hissetmeyenler, ne diyelim, kördürler. Bunun fiili delilini, 1958'de karşılarında bulacaklardır.

Okuyucu mektupları

Cilt kapaklarımız hakkında

Aradığım bir çok şeyi AKİS'te buluyorum. Yazılarınızdakl üslûba, cesarete ve sağlam istihbarata hayran olmamak elde değil.. Yalnız sütunlarınızda 5 ve 6 ncı ciltlerin kapaklarının ne zaman hazırlanacağını bildiren haberinize bir türlü rastlıyamadım.

Zafer Yılmaztürk • Aydın

AKİS'in 4. ciltten sonrasının henüz hazırlatılmamış olması büyük bir kusurdur. 5 ve 6 ncı ciltler ne zaman hazırlanacak, lütfen söyler misiniz?

İlhan Yurtsever - Bayındır

AKİS — İlk dört cildimizde kollanılan malzemenin kalite ve renk bakımından tıpkısını bulmak busuna kadar mümkün olmadı. Araştırmaya devam ediyoruz. Takında okuyucularımıza 5 ve 6. cilt kapaklarımızın hazır olduğunu bildirebileceğimizi sanıyoruz.

Bir bakan hakkında

Adalet Bakanı Prof. Göktürk'ü büyük basarılar beklemektedir. İnanmazsanız AKİS'in 104. sayısını okumanızı rica ederim.

Behzat Güre - Kırklareli

Hüseyin Avni Göktürk'ün resmi **altına** "Başarı arifesinde" yazmakla **atlamış** olmadınız **mı?**

Halûk Önce - İzmir

Bir endişe hakkında

Geçen sayılarınızdan birinde İstanbul basınında çıkan bazı yazıların altlarının işaretlendiğini. savcılığın diğer günlerden **daha** kalabalık olduğunu ve bunun yakında Ankara'ya da sirayet edeceğini okudum: doğrusu endişeye düştüm. Aman dikkatli olun ve biıl AKÎS'i okumaktan mahrum bırakmayın.

T. Faik Günen - Trabzon

Milletvekilleri hakkında

Adelet Komisyonunda ispat hakkı aleyhinde rey veren 8 milletvekili hakkındaki yazınızı okudum. Bana kalırsa asıl bahsedilmeze değer onlar değil bu hayatî karar alınacağı gün komisyonda hazır bulunmayan Mehmet Zeki Tolunay (C.H.P). Nuri Ocakçıoğlu (C.H.P) ve Mehmet Mahmudaglu (C.H.P.) dir. İspat hakkı vermiyorlar diye her fırsatta hükümete çatan bu milletvekilleri ispat hakkı görüşülürken acaba nerelerdeydiler? Yoksa muhalefet basını oyuna mı getiriyor?

***Hasan Sarıoğlu* - Sinop**

Böyle bir hava tekaüde sevkedilen on altı hâkimin yerine, aynı vasıfları ve Aynı karakter sağlamlığını taşıyan yüz on altı hâkim yetiştirecekti. İktidarın istediği kararlar gene alınmayacaktı ve hukuk gene hakim kalacaktı. Zira iktidardan korku demokrasilerde, umumi efkârın tazyikinden ve onun ruhlarda bıraktığı tesirden daha kuvvetli değildir. Eğer idaremiz topyekûn totaliter olsaydı bu gibi tedbirler devamlı olarak tesir ederdi. Ama, mukadderatı seçmenin elinde bulunan bir iktidarın seçmeni memnun etmeyen hareketlerinden kim, nasıl ürkerdi? Bunların o iktidarı seçimlerde kaybetmenin eşiğine getirip bıraktığını görmemenin imkânı var mıydı? Hem, aksi şekilde hareket etmeye niyetli olanlar eşlerinin, dostlarının yüzlerine nasıl bakabilirlerdi?

Ama icranın tasarrufunun tesiri olmayacak mıdır? Elbette ki olacaktır. İnsanların her birinden mutlaka kahraman olmasını istemek haksızlıktır. Ancak bir yandan muhalefetin gayretleri, diğer taraftan bizzat haksızlığa uğrayanların metaneti ve nihayet iktidar partisinin Meclis grubundan gelecek tok sesler kahramanlığın tarifini değiştirecektir. Kahramanlık hâkimlerin iktidarın hışmından korkmaması değil, iktidarın hakimlere haşin muamele etmesi olacaktır.

Bu haftanın ortalarında manzara bunu gösteriyordu; zira Adalet meselesini millet eline almıştı.

A K İ S
Bu hafta 31.200 adet basılmıştır.

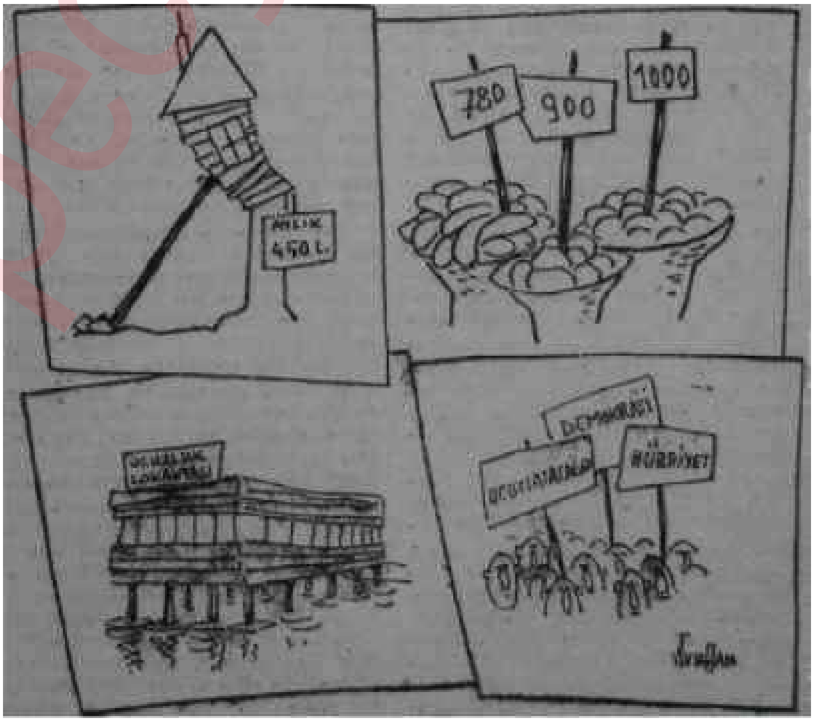
Ziyaretler

Protokol meselesi

Dost ve komşu İran'ın hükümdarlarının memleketimizi ziyaretleri bir defa daha bazı protokol acayipliklerinin tekrarlanmasına yol açtı. Memleketimizde en basit protokol kaidelerinin bile ayaklar altına alınması alışılmadık bir hâdise değildi. Ama iktidarla muhalefet arasındaki gerginliğin muhalefet liderlerinin resmi kabullere davetine bile tesir edeceği doğrusu kimsenin aklına gelmemişti. Başbakanın 18 Mayıs akşamı Ankara Palasta vereceği yemeğe ve onu takip edecek olan resmi kabule Hür. P. başkanı Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, ve C.M.P. Genel Başkam Osman Bölükbaşı davet edilmemişlerdi. Gazetelerde C.H.P. Genel Başkam İsmet İnönüye davetiye gönderildiği şeklindeki havadisler de hakikata uymuyordu. Gerçi İnönü davet edilmişti ama sadece resmi kabule, ondan önce verilecek yemeğe değil.. Tabii bu şartlar altında C.H.P. Genel başkanının bu davete icabeti

Diğer muhalefet partilerinin başkanlarının ise ne yemeğe, ne de resmi kabule çağırılmamaları bu protokolu tanzim edenlere elbette şeref kazandırmıyacaktı. beklenemezdi.

Hükümetin haklarında pek fazla sevgi beslemediği muhalif ve müstakil gazetelerin sahip ve başmuharrirleri de bu protokol anlayışının çerçevesi içine girememeşlerdi. AKİS, bu protokol meselesi hakkındaki düşüncelerini açıklamak için misafirlerimizin memleketten ayrılmalarım beklemeyi tercih etmiştir.

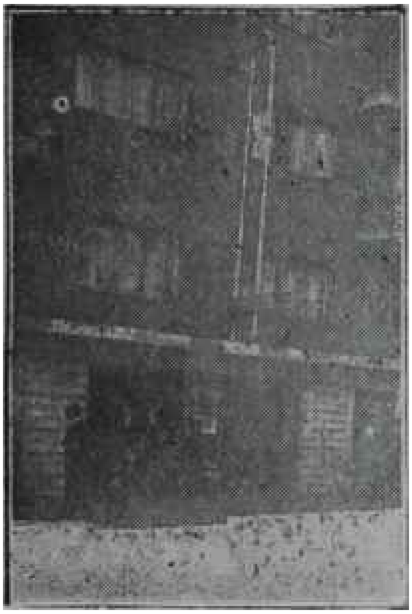

KAZIKLAR ÜSTÜNDE

C.H.P.

Perde açılırken

Bu haftanın ortalarında Ankarada, Çankaya yolunun ikiye ayrıldığı noktanın biraz ilerisindeki pembe bir evde orta boylu, beyaz saçlı bir adam gözünde gözlükleri çalışıyordu. Çalıştığı yer, dört bir duvarı kitapla - okunmuş kitapla - kaplı kütüphanesiydi. Beyaz saçlı adam sabahtan masasının başına geçiyor ve blok notunun sayfalarını hafif yana yatık yeni Türkçe yazısıyla döktürüyordu. Bunlar daha sonra daktilo edilecekti. Pazartesi sabahı ise beyaz saçlı adam - İsmet İnönü - Kızılaydaki Ulus sinemasının sahnesine muvakkaten kurulacak olan kürsüye çıkacak ve son senelerin en mühim nutkunu irad edecekti.

Ulus Sineması

Dram mı, komedi mi?

Kurultay pazartesi günü saat onda açılacaktı. Bu haftanın ortalarında delegeler yavaş yavaş başkente gelmeye başlamışlardı. Pek çoğunun heyecanlı olduğu görülüyordu. Hemen hepsi kendilerini çok mühim bir vazifenin beklediğini müdriktiler. Eğer Kurultayı bir D. P. Büyük Kongresiyle mukayese etmek gerekse, meşhur son Büyük Kongreyi hatırlamamak imkansızdı. Gerçi Kurultayda "Husumet Andı" neviinden isim taşıyan bir kararın alınması bahis mevzuu değildi. Ama C. H. P. 1958 seçimlerine nasıl gireceğini bu toplantıda tesbit edeceği gibi, o tarihe kadar demokratik rejimi geriye götürmeye hevesleneceklere de adı ne olursa, olsun en az "Husumet Andı" kadar sert bir ihtarda bulunmaktan geri kalmayacaktı. Memleketteki havama 1950'nin arefesindeki havadan zerrece farklı olmadığını bilenler ve tıpkı o tarihte olduğu gibi büyük kütlelerin rejimi müdafaa için azimli bulunduğunu görenler ihtarın hem lüzumunu, hem da müstakbel tesirini kolaylıkla tahmin edebilirlerdi.

Kurultayı, Başkan seçiminden sonra İsmet İnönü hakiki manasıyla tarihi bir nutukla açacaktı. Genel Başkanın daha salona girdiği andan itibaren nasıl tezahüratla selamlanacağı kimsenin meçhulu değildi. Tıpkı Genel Başkan gibi Genel Sekreter de tamamiyle hak ettiği alkışları toplayacaktı. Bu, hemen her Kurultayda böyle olurdu: Genel Başkana şak şak, Genel Sekretere şak şak, açılış şak şakı, kapanış şak şakı ve tebliğ.. Fakat bu sefer, tezahüratın yanında iş görme niyeti de hazırlıklarda kendini belli ediyordu.

İsmet İnönünün nutku başlıca üç kısımdan mürekkep olacaktı. C. H. P. Genel Başkam memleketin iç politikasını, iktisadi vaziyetini ve dış politikasını esaslı surette tetkik edecek ve partisinin bu mevzulardaki görüşünü ifade edecekti. En büyük payı iç politikanın alacağında zerrece şüphe yoktu. Zira iktisadi vaziyetin vehameti ve dış politikadaki hatalar bir ucundan iç politikaya, yani rejim meselesine bağlanıyordu. Dertlerimizin kaynağı oydu. Rejim meselesi halledildiği ve esaslı bir teminata bağlandığı gün hem iktisadi vaziyetimizde, hem de dış politikamızda selâh kendisini derhal gösterecekti. İsmet İnönünün Muhalefetin işbirliği mevzuunda yeni mütalealar serdedeceği de muhakkaktı. D. P. den sonra iş başına geçecek iktidarın talihli bir iktidar olmayacağı açıktı. Bu bakımdan bir iktidara geçme hırsı değil, işleri esasından ele alıp davaları kat'i hal tarzına bağlama arzusu yüreklere hakim olmalıydı. İsmet İnönünün memleketin vaziyetini ortaya koyması, bir çok zihne mutlaka aydınlık verecek ve kararları daha süratlendirecekti.

Genel Başkanın nutku, mahiyeti itibarile de bir açış nutku olacaktı. Meseleler esaslı surette teşrih edilecek ve Kurultaya bu mevzularda kararlar almak kalacaktı. Nutuk, müzakerelerin zeminini teşkil edecekti.

Hazırlanan tebliğler

İsmet İnönü daha Kurultaydan hayli zaman evvel partisinin tanınmış ve muhalefet yıllarında iyi imtihan geçirmiş şahsiyetlerine vazifeler vermişti. Bu şahsiyetler arzu ettikleri mevzularda hazırlanacaklar ve ortaya meseleler getireceklerdi. Herkes ihtisası bulunduğu davayı ele alacaktı. Böylece müzakere açılacak ve partinin görüşü tesbit edilecekti. Muhtelif mevzulardaki görüşmelerde bizzat İsmet İnönü de fikrini söyleyecekti. İşte Kurultayın, işin o safhasında "Klasik Kurultaylardan ayrılması lâzımdı. Genel Başkam alkışlamak başka şeydi, bazı meselelerde onun gibi düşünmeyenlerin bizzat ona karşı fikirlerini müdafaa etmeleri başka şeydi. Kurultayı kim ikna edebilirse elbette ki zaferi o kazanacaktı. Ama Genel Başkanın tezi mukaddes sayılmayacaktı: mesele oydu.

İsmet İnönünün vazife verdiği arkadaşlarının arasında Faik Ahmed Barutçular, İsmail Rüşdü Aksallar, Fuad Sirmenler, Ali Rıza Türeller, Dr. Abdurrahman Konuklar, Cahid Zamangiller, Şahap Gürlerler de bulunuyordu. Bu şahsiyetlerin açacakları müzakereler sonunda seçmen, reyini C. H. P. ye verdiği takdirde memleketin nasıl ve hangi prensipler le idare edileceği hususunda esaslı bir kanaate sahip olacaktı. Anayasa meseleleri, iktisadi ve mali havalar, dış politika, Adalet istiklali, Üniversite muhtariyeti, Basın hürriyeti hep kati şekilde karar altına alınacaktı. C. H. P. nin en başındakiler 1958 se-

Sıra C.H.P. lilerde

Nuri Ocakçıoğlu (Malatya - C.H.P.) ispat hakkı gibi ehemmiyeti muhalefet için aşikâr bir tasarının Adalet Komisyonundaki müzakeresi sırasında komisyon azası olduğu halde müzakereye katılmamasının AKİS'te tenkidine pek kızmış. Şimdi aşağıda kendisinin müdafaasını bulacaksınız. Bakındı hele şu Demirkıratların yaptığına.. Talihsiz Ocakçıoğlunu, ekseriyet yoktur diye kandırıp başka yere yollamamışlar mı? Ama mektubu okuduktan sonra insanın hatırına şöyle bir suâl geliyor: Hakiki talihsiz Nuri Ocakçıoğlu mu, yoksa CH.P. mi?

Ocakçıoğlu'nun mektubu:

Mecmuanızın 28.4.1956 günlü nüshasının 8. sayfasında hakkımdaki yazınızı okudum.

İspat hakkının reddedildiği gün Adliye Encümeninde isim listesini imzaladım. Ekseriyet yoktu, Meclis muvakkat encümenine de dahil olduğumdan toplantıyı öğrenmeğe erittim; döndüğümde birkaç mebus oturuyordu. Toplanıp karar verildiği anlaşıldı.

Bir mebus başka encümende de bulunabilir, durum da açıktı. Meclis müzakerelerini dinleyen mecmua sahibi isimden bahsederken devamı hakkında fikri olmalı. Encümen için telefonla sormak mümkündü.

Meclis müzakerelerine, encümene devam ederim. Köşede değil Meclis içinde ve dışında konuşacak zamanı, mekânı, tesir derecesini gözeterek şahsi rey, nesinde koşmadan vicdanının sesini her yerde duyurmağa çalışırım gösteriş yapmam.

Tetkiksiz, düşünceden âri, indi yazınız yersizdir.

Malatya Mebusa
Nuri Ocakçıoğlu

çimlerinin 1950 seçimlerinden farklı olacağını görüyorlardı. 1950'de seçmen memnuniyetsizliğini ifade etmişti. 1958'de bir tercih bahis mevzuu olacaktı. Sütten ağzı yananın yoğurdu üfleyerek yiyeceği aşikârdı. Bu bakımdan büyük kütleye müstakbel C. H. P. idaresinin şekli hakkında bir fikir vermek lâzımdı. Göstermek gerekiyordu ki muhalefet yılları C. H. P. yi değiştirmiştir; gerek kadro ve gerek prensipler bakımından bu parti itimad telkin eden bir mahiyet kesbetmiştir. Bu kanaat, meselelerin itinayla ele alınması, fikirlerin açıkça ortaya atılması ve sonda kararın demokratik tarzda tesbitiyle verilebilirdi. Kurultayı hazırlayanlar en çok buna dikkat edeceklerdi.

Bunda muvaffak olunacak mıdır? Burada iki tehlikeyle karşı kargıya kalındığı görülüyordu. Umumiyetle Kurultayların çok yüksek bir fikri

Fuad Sirmen — Faik Ahmet Barutçu — İsmail Rüştü Aksal — **Ali Rıza Türel**

Tebliğ yapacak C. H. P. liler

seviyede olmadığı biliniyordu. Bu bakundan görüşmeleri bir Akademi müzakeresi haline getirmemek lâzımdı. Prensipler ortaya konulurken basit misaller, yumuşak kelimeler, ağdasız tâbirler bulmak, havanın heyecanım dağıtmamak gerekti. Ne var ki meselelerin bir çoğu delegeleri şahsen ve teker teker alâkadar ettiğinden - iktidarın, muhaliflere ayrı bir millettenmiş gibi muamele etmemesi meselesi gibi - görüşmelerde ilim kadar aklı selimin de kendisine ait yeri işgal etmesi kolaylaşacaktı. Hemen her tebliğ evvela bir şikâyet dalgasını tahrik edecekti. Anayasa, mahkemelerin istiklali, Üniversite muhtariyeti, basın hürriyeti, iktisadi politika... Bütün bunlar artık gündelik hayatımıza girdiğinden herkesin bir fikri ve tabii bir şikâyeti vardı. Meseleler biliniyordu. Mahzurlar ortaya çıkmıştı. Böyle olmamalıydı. Fakat nasıl olmalıydı? İşte, Kurultayda cevabı aranacak sual buydu.

Böylece, meseleler deşildikten ve fikirler ortaya çıktıktan sonra bunları derleyip toplamak, bir mecra vermek, konuşmaların havaya gitmesine mani olmak, karar suretini kolaylaştırmak lâzımdı. İşin o tarafında İsmet İnönünün yardımı çok faydalı olacaktı.

İkinci tehlike bir takım küçük ter tiplerin havayı bulandırmasıydı. Partililerin daha iyi bir sevk-ü idare istedikleri muhakkaktı. Bir evvelki Kurultaydan bu yana Partiye istikamet verenlerin hakkıyla övünecekleri tek başarı 1954 hezimetinden sonra gerek merkezde, gerekse daha az olmakla beraber teşkilatta baş gösteren çatlakları zararsız hale sokmuş olmaları ve bir dağılmaya meydan vermemeleriydi. İktidarın Muhalefeti teslim alma gayretleri akamete uğramış, bunun pazarlıkçıları perişan olmuş, bir kenara atılmış, partiye zarar vermeleri önlenmişti. Fakat bunun haricinde C. H. P. ye Genel Merkezden ziyade Adnan Menderesin hizmet ettiği ortadaydı ve eğer delegeler bu hakikati unuturlarsa nankörlük etmiş olurlardı. Ancak her şeyi Adnan Menderesten beklemek de yanlıştı. Delegelerin bu bakımdan çok şiddetli tenkidler yapacakları muhakkaktı. Tenkidlere en ziyade Genel Sekreter Kasım Gülek muhatap olacaktı. Onun acaip ve gayrı ciddi sayılan hareketlerini de hücum mevzuu yapacakların çıkacağından zerrece şüphe yoktu. Fakat Kasım Güleğin partiye sağladığı faydalar ortada bulunduğundan ve üstelik Genel Sekreter bilhassa teşkilat tarafından sıkı şekilde tutulduğundan, Genel Başkan da kendisini tek Genel Sekreter namzedi saydığından bu hücumlar kargısında yapılacak müdafaa kolaylaşacaktı. Tehlike bu tenkidlerin kasden çığırından çıkarılması ve tahrik neticesi havanın bulandırılmasıydı. Kasım Gülek böyle maksadli taarruzların hangi istikametlerden geleceğini bilecek kadar akıllıydı ve şimdiden mukabil hazırlıklarını yapmıştı.

Şöhretler meselesi

İsmet İnönü yakın arkadaşlarına vazife verdiği gibi onların çoğunu Partide vazife almaya da ikna etmeye muvaffak olmuştu. Bunların büyük bir kısmı 1954'deki küskün tavırlarını bırakmaya ve gelip çalışmaya razı olmuşlardı. Genel Başkanlık seçiminin her hangi bir sürpriz doğurması bahis mevzuu değildi. İsmet İnönü bu mevkide delegelerin ittifakıyla bırakılırsa hiç kimse şaşmamalıdır. Tüzük tadili bahsinde Genel Sekreterliğin bir defa daha münakaşa mevzuu olması ihtimali de son derece zayıftır. Kasım Gülek Allanın inayeti ve iktidarın müzaheretiyle bu mevkie lâyık tek C. H. P. li olduğunu - kendisini tenkid edenler dahil - herkese tasdik ettirmiştir ve Genel Sekreterlikte bileğinin hakkıyla kalacaktır. Başkaları ya iktidarın şimşeklerinden kaçmak için başım kuma gömerken, ya da partiyi teslim etmek için sofra başlarında pazarlık ederken Kasım Gülek mücadele etmenin kabil olduğunu göstermiş, hiç bir şeyden yılmamış, hiç olmazsa medeni cesaretin nümunesini vermiştir. Ama hafiflikleri münevverleri tatmin etmiyor, hatta büyük kütleden rey kaçırıyormuş. Bunun çaresi başka yoldan aranacaktı.

Bunun çaresi Parti Meclisinin hakikaten temsilî bir mahiyet alması, C. H. P. denince hatıra gelen şahsiyetlerin o kademede vazife kabul etmesiydi. Başta Şemseddin Günaltay olmak üzere bu neviden iyi şöhretler adaylıklarının konulmasına razı olmuşlardı. Ne var ki iş, Parti Meclisine girmekle bitmiyordu. Oraya girdikten sonra da çalışmak, vazife yap

mak lâzımdı. Halbuki üstadların iktidarda çalışmaya alışkın oldukları da aynı derecede hakikatti. Bu, göze alınıyordu. Partiye 1958 seçimlerine kadar çeki düzen ve fikir verecek olan Parti Meclisinin, iktidar C. H. P, ye geçtiği takdirde memleketin nasıl bir ekip tarafından idare edileceğini belli etmesi kâfi bir faydaydı. Kurultayda böyle bir listenin adeta ittifak temini kuvvetle muhtemeldi. Günaltay hükümetinin Cumhuriyetimizin tarihinde gelmiş geçmiş hükümet lerin en iyisi ve en muvaffağı olduğu, geç de olsa anlaşılmıştı. Feragat ve idealizm, demokrasiye inanç bu hükümetin alâmeti farikasıydı. Ancak o kadroya dahil olanların bir kıs mı Muhalefet imtihanında yuvarlanıp gitmişler, onların yerine ise iktidardayken fena numara alan bazı şahsiyetler gelmişti. Bunlar muhalefette hakikaten cevher taşıdıklarını, tek kelimeyle karakter sahibi olduklarım göstermişlerdi. Nihayet, son yıllarda ümid veren yeniler de çıkmıştı. Eğer C. H. P. iktidara geçtiği takdirde memleketin böyle şahıslar tarafından, bu prensiplerle idare edileceği ispat olunabilirce güçlük lerin yarısı bertaraf edilmiş olacaktı.

Gölge kabine

Son zamanlarda Genel Başkan İsmet İnönünün zihninde bir "Gölge kabine" fikrinin müsait hal aldığı seziliyordu. "Gölge kabine" İngilterede tatbik edilen bir usuldü. Orada tıpkı iktidarın olduğu gibi muhalefetin de bir kabinesi vardır. Böylece halk reyini muhalefete verdiğinde memleketin kimlerin eline geçeceği hakkında fikir ediniyordu. İsmet İnönünün düşündüğü, bakanlık yapa cak şahısları tesbitten ziyade muhtelif ihtisas kolları kurmak ve orada bakan namzedlerinin staj yapmasını temin etmekti. Böylece muhalefet vazifesi de daha kolaylaşacak, her şey Genel Başkanla Genel Sekreterden beklenmeyecek, mücadele organize bir şekil alacaktı. Bunun hem memleket ve hem de C. H. P. için faydası aşikârdı.

Böyle bir sistem ve kadroyla çalışmak muhalefeti iktidara daha çok yaklaştıracaktı. Zira böylelikle muhalefet hükümetin icraatını daha çok yakından ve daha vukufla takip etmek imkanını bulduğu gibi tenkitlerini yumurta kapıya dayanmadan yapmak ve derdin devasını tavsiye etmek gibi avantajlara da sahip olacaktır. Bu suretle hâdiselerin muhalefetin görüşüne uygun şekilde inkişafı seçmende muhalefet partisine karşı olan güveni arttıracak ve onda bu partiyi iş başına getirmek arzusunu uyandıracaktır.

"Gölge kabine" nin C.H.P. ye temin edeceği daha başka faydalar da yok değildi,

Bu haftanın sonunda Kurultay için son hazırlıklar işte bunlardı. Fakat beslenen iyi niyetler tahakkuk edecek, toplantı her zamanki Parîs kongrelerinin aksine seviyeli ve verimli geçecek miydi? Yoksa mutad veçhile bir kaç alkış, bir kaç tezahürat, açılma ve kapanma nutuklarıyla her şey hallolacak mıydı? Bu, delegelere bağlıydı. Nasıl seçmen elindeki kudretin - reyin - kıymetini bildiği takdirde memleket iyi idare olursa, delege de selâhiyetini ve hakkım güzel istimal ettiğinde Kurultayının verimli geçmemesi için sebep mevcut değildi. Delege için mesele isterse şahısları alkışlamak, fakat fikirlerin mutlaka mücadelesini yapmaktan ibaretti.

Taptıklarınızı yakacaksınız

Paris - *Mayıs,*

Dr. Erdoğan METO

Rus otokratı Deli Petro'ya senelerce süren modern istibdadıyla rahmet okutan Stalin'in, rejim arkadaşları tarafından itham edilmesinden hemen önce Pierre Herve isminde bir Fransız komünisti "İhtilâl ve Mabutlar" diye bir kitap yazdı. Malûm fikirler malûm formüllerle savunulduktan sonra, müellif çok ihtiyatlı bir şekilde parti idarecilerini tenkit ediyor; bunları "mabutlaştırma"yı afakî de olsa, grene şiddetli bir şekilde yeriyordu.

Fransız Komünist Partisi, bütün totaliter partilere has şekilde hareket edip, Herve'yi "yoldan çıkma" ile suçlandırdı ve derhal ihracına karar verdi. Çünkü totaliter zihniyetler kül halinde müdafaa edilmek mecburiyetindedirler; taviz veremez, hele yanılmış olmayı askı kabul edemezler: Korkulur ki, zincirleme bir mekanizma ile, bir adamın yıkılması her şeyin yıkılmasına müncer olmasın!.

Gaxotte, 1789'dan sonraki ihtilâl senelerini Fransada en iyi takip etmiş ve yazmış tarihçilerden biridir: Hürriyet ve İnsan Hakları namına başlıyan asil bir halk heyecanını, pek az zaman sonra şahsi ihtiras veya menfaatlerine âlet eden ihtilâlcilerin, yerlerinde tutunabilmek için nasıl bir korku idaresi kurdukları ibrete şayandır: Gün geçmiyordu ki en basit sebeplerle, çok defa mahkeme bile edilmeksizin, genç ihtiyar, kadın, erkek, her cins ve meslekten yüzlerce, binlerce insan giyotine gönderilmesin! Taşrada ise papazlar nehirlere atılıyor, sesini bir parça yükselten derhal alnına "halk düşmanı" damgasını yiyordu. Gaxotte'a göre "hiç bir zaman bu kadar korkunç bir kudret bu kadar âdi ellere düşmemişti. Hükümet edenler cemiytin tortusu; ahlâk noksanlığı, namus eksikliği, cehalet, kabalık veya aptallıklarıyla şöhret yapmış kimselerdi."

Ecnebi bir ilim adamı, Atatürk İnkılâbından bahsederken şöyle demişti: "Mustafa Kemal'in büyük inkilapçı olması o kadar mühim değildir: Tarih, din kurucularından tutunuz da muzaffer kumandanlara kadar, pek çok inkilapçı zikreder. Fakat kansız ihtilâlci, işte A-tatürkün mümeyyiz vasfı, eşine az rastlanılan hususiyeti!".

Dahilî veya haricî güçlüklerle karşılaşan rejimler, bir de iktisadî hayatı nahif bir memlekette bulunuyorlarsa, kolaylıkla "dehşet" rejimleri halini alma istidadı gösterirler: Bu güçlüklerin halli sabıra, feragate, ilimle ciddî işbirliğine ihtiyaç gösterdiği, yani dikenli yollardan geçtiği halde, zorbalık daima açık kalan cazip bir kapıdır. Günün şartlan bir de izah icap ettiriyorsa, bazı "yüksek men faatler" yardıma koşturulur, bu menfaatler muvacehesinde alınacak tedbirler pek lüzumla olarak. gösterilir.

Yalnız, şiddet rejimleri, fasit daireler yapmağa pek elverişlidir: İlk tedbirler kısa zamanda fayda vermemeğe başlar, şurada burada mukavemet unsurları belirir, zira şiddet şiddeti çağırır. Gayet iyi niyetli gibi görünen ve meselâ "haysiyetleri koruyucu" bir basın kanununun ihdasıyla başlıyan hâdiseler, çığ yapan kartopu gibi yuvarlana yuvarlana, Milli Meclislerin lağvına; Fransız İhtilâlinin giyotinine; Nazi Almanyasının gaz odalarına; Peron'un hapishanelerine; kızıl rejimlerin sürgün ve "beyin yıkama"larına kadar gider.

Mutlak bir vakıadır ki, hakiki "terör"ü ihdas- edebilmek için, insan hayatını hiçe saymak şarttır: Komünist idareyi yerleştirmek için Çinde takriben 20 milyon insanın son birkaç sene içersinde "tasfiye" edildiğini hatırlamak; Stalin'e, ancak ölümünden sonra bol bol atfedilen cinayetleri anmak bunun en güzel delilidir. Zira hayatın koron ması insiyakı, insanı en zor terkeden gayet derin ve kuvvetli bir histir, her vatandaştan da eski Sparta kahramanlarım taklit etmesi istenemez. Yoksa sadece "göz dağı verme" usulleri, kimseyi gülünç olmaktan başka neticeye götürmemiştir !.

Dünyanın pek büyük değişiklikler geçirdiği, "korku" rejimlerinin bile dizginleri gevşetmeğe mec bur kaldığı bir devirdeyiz. İsa'nın iki bin sene önce Kudüs topraklarında söylediği şu sözlerin kastettiği zaman, galiba artık gelip çatıyor: "Taptıklarınızı yakacaksınız!".

Z A B I T A

Zabıta

Mesul polis

O 8 Şubat 1949 da İngilterede Bristol Mahkemesi Jürisi bir polis komiserini 100 İngiliz lirası para cezasına mahkûm etmişti. Resmi rayiç üzerinden bile 800 lira eden bu para az maaşlı bir polis komiseri için hayli ağır bir ceza idi. Bu komiserin suçu neydi. Emrindeki altı polis memuru ile birlikte bir hırsızı arıyordu. Neticede bir adamı - tanınmış bir mücrimi tevkif etti. Adamın üstünde ve evinde, çalınmış olduğu şüphesini uyandıran bir takım eşyalar vardı. Fakat komiser bunların çalınmış olduğunu ispat edemedi. Araştırmanın heyecanı içinde bir de eve girmişti. Elinde ne arama müzekkeresi vardı, ne de ev sahibi aramasına müsaade etmişti. İşte jüri komiseri bu iki suçu yüzünden cezalandırıyordu: yanlış tevkif, izinsiz arama. Bu olayda dünyanın, en iyi polis teşkilâtı diye bilinen İngiliz polisini sevk ve idare eden fici temel prensip gizlidir: Her polis Kendi fiil ve hareketlerinden mesuldür. Polis kanunun kendisine sarih Alarak tanıdığı salâhiyetlerin dışına çıkamaz.

Vazifesine bağlılıkta biraz hudutları tecavüz etmekten başka suçu olmyan bir polise verdiği bu cezada jüriyi lüzumundan fazla şiddetli davranmış olmakla itham etmek yanlıştır. İngilterede büyük bir hassasiyet ve titizlikle muhafazasına çalışan bir hususiyet vardır. Bu hususiyet İngiliz polisinin, yabancı memleketler polisleri karşısında en büyük avantajıdır. İngiliz polisi hizmet ettiği İngiliz halkından müşkülat değil yardım görür. İşte Bristol jürisi bu münasebeti zedelemek endişesiyle o komisere 100 İngiliz lirası ceza vermiştir.

Zabıta bahsinde İngiliz polisinden misal vermek adet olmuştur. Çünkü dediğimiz gibi bu teşkilât 1829 da kurulduğu günden beri mükemmel bir şekilde işlemektedir. İngiltereden bu bahiste hakikaten öğrenilecek çok şey vardır.

İhtiyaçlarımız

Türk polisinin ihtiyaçları, öyle zannediyoruz ki artık giderilmek yolundadır. Malımızı, canımızı emniyet ettiğimiz bu kuvvetin maddi ve manevî bütün ihtiyaçlarım düşünmek zorundayız. 1993 yılında kabul edilen bir kanunla ilerisi için ümit veren bir adım atılmış oluyordu. O zamana kadar polis emniyet teşkilâtına 20 lira asli maaşla alınıyor, eğer kademe atlıyamaz, yani komiser sınıfına geçemezse emekliye ayrılıncaya kadar bu yirmi lira asli maaşta kalıyordu. 1953 de kabul edilen kanunla polise kendi sınıfı içinde terfi etmek imkânı sağlandı. Ehliyet gösteren memur lar polis kalsa da başkomiser maaşı olan 50 lira asli maaşa kadar yükselebilecekti. Bu suretle mühim bir dava halledilmiş oldu. Fakat iş bununla bitmiyordu. Polis sayısı memleket ihtiyaçlarına göre yarı yarıya az olduğuna göre, polisler insan takatinın üstünde bir gayretle çalışmağa mecbur kalıyorlardı. Uykusuzlukları, yorgunlukları önleyici tedbirler almak lâzımdı. Bu tedbirlerin başında polis sayısını artırmak düşünülebilirdi. Ama bu gerçekleşinceye kadar polisin fazla emeği karşılanmalı, bu kadar ağır şartlar altında vazife gören zabıta memurlarına daha iyi hayat şartları temin edilmeliydi. Kısacası bütün devlet hizmetlerinde olduğu gibi polis maaşları da zamana göre ayarlanmalıydı.

Son yıllarda bu meseleler İngilterede de ele alındı. Polis teşkilâtında üst makamları işgal eden tecrübeli müfettişler tarafından memleket çapında bir anket yapıldı. Çalışma şartları ve ücretler hakkında ne düşündükleri polislere soruldu. Ayrıca emniyet . teşkilâtının çalışma metodları eğitim, polise giriş şartları, terfi usulleri ve teşkilâtın kuruluş tarzı komiteler tarafından gözden geçirildi. Neticede hükümete teklifler yapıldı. Hükümet bu tekliflerin çoğunu kabil ederek icab eden değişiklikleri yaptı. Öyle zannediyoruz ki buna benzer bit çalışma bizde de çok müspet neticeler verebilir. Emniyet Genel Müdürlüğünde teşkilâtın bütün meselelerini yakından bilen bir zatın bulunması Türk polisinin geleceği hakkındaki ümitleri kuvvetlendirmektedir. Arzu edilen Türk polisinin en modern vasıtalarla mücehhez, her türlü tesirlerden azade "halkın koruyucusu" polis haline gelmesidir.

Polis otomobilleri

Bir tanesi 17 polise bedel.,

Tesirler

Türkiyede polis millidir. Teşkilât Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından idare edilir. Genel Müdürlükte siyasî, idari ve teknik daire başkanlıkları vardır. Bu daireler 9 şubeye ayrılmıştır. Ayrıca Basın - Yayın, Arşiv ve Trafik şubeleri vardır. Emniyet Genel Müdürlüğünün kadrosu illere taksim edilmiştir. İl çevresinde güvenliği korumak valilerin mesuliyetine tevdi edilmiştir. Polisin vazife ve selâhiyetleri, aynı adı taşıyan kanunla tespit edilmiştir. Bu kanun her yıl bütçe müzakerelerinde tenkide uğrayan "antidemokratik" kananlardan biridir. Vatandaşların saatlerce nezarette tutulmasını temin eden meşhur 18 inci maddesi kal dırılmıştır ama 15 ve 17 inci maddeleri hala yürürlüktedir. Bunlar vatandaşın bir meselenin tahkiki için karakola celbi, polise mukavemet gösterenlerin ise 24 saat nezarette tutulabileceklerine dair olan maddelerdir ki, ikisi da suüstimale son derece müsaittir. Nitekim polise emrederek, tesir ederek vatandaşları saatlerce karakollarda bekleten idare amirleri saman zaman görülmektedir. Son günlerde nezarette bekletilen gazeteciler bunun en yakın misalidir. Polisin en mühim meselesi bizde bu tesirlerdir. Yoksa polisin işine karışılmasa, polise gayrı kanuni emirler verilmese, vazifesini tarafsızlıkla ve sadakatle yapacağından kimse şüphe edemez. Polisin her türlü politik tesirlerden uzak tutulması, demokrasi ile îdare olunan memleketlerde kabul edilmiş umumi bir prensiptir.

Totaliter idarelerde ise polis balla basla altında tutmağa yarayan bir teşekkül olarak kabul ve o yolda istimal edilmiştir. Bizde zaman zaman görülen suiistimaller, polisin vazife ve selâhiyetlerini demokratik bir anlayışa göre yeniden düzenlemekle önlenebilir. Polisin devletle halk arasındaki durumunu en iyi düzenlemiş memleket olarak İngiltere gösterilmektedir. İngilterede polis ne Kraliçenin ne de devletin emrindedir, ancak halkın hizmetindedir. İşte yalnız bu hususiyeti polisi her türlü tesirlerden uzak tutmaktadır. Orada polis halkın en yakın dostudur. Orada çocukları "seni polise veririm" diye korkutmazlar. Türkiyede "polis korkusu" nun yerine "polise saygı"yı yerleştirmek teşkilâtın başında bulunanların üzerinde hassasiyetle durmaları lazım gelen bir konudur.

Teşkilât

İstatistikler Türkiyede son yıllarda nüfusun artmasına rağmen suçların azaldığını göstermektedir. Bunda hiç şüphe yok ki polisin yardımı çoktur. Teşkilâtın genişlemesi memleket içinde yayılması, asayişin daha iyi teminine imkân vermektedir. Emniyet Genel Müdürlüğünün bugünkü kadrosu 11.000 civarındadır. Bu ise ihtiyacın ancak yarısıdır. İlçelerin durumu da bu nispeti teyid etmektedir: 500 ilçeden 250 sinde polis teşkilâtı henüz kurulmamıştır. Buralarda emniyet işlerinde kendilerine mühim vazifeler düşen jandarmalar hizmet etmektedir. Bu gedik kapatıldığı gün, Türkiyede asayiş meselesi diye bir şey kalmıyacaktır. Polislik mesleğine karşı ilgiyi artırmak da ehemmiyetle ele alınması lâzım gelen bir konudur. Maaşların artırılması, terfi sürelerinin azaltılması, polislere daha ucuz mesken temini akla gelen ilk tedbirler olabilir. Elde polis enstitüsü gibi modern bir müessese vardır; Burada polislerimiz en yeni metodlarla ilk mesleki eğitimi, kolej eğitimini ve daha sonra da yüksek eğitim görmektedirler. Fakat bu tek müessese ihtiyaca yetmemektedir. Bunların sayısını artırmakla Türk polisinin daha iyi şartlarla yetişmeleri daha süratli olarak sağlanabilecektir. Polislik mesleğine girmek isteyenlerde orta tahsil aranmaktadır. Bu yıl alınan orta okul mezunları yıllık kon tenjanı doldurmadığı için ilk okul mezunları arasından test usulü ile 400 talip seçilmiştir. Şimdi bunlar Polis Kolejinde ilk mesleki eğitimlerini görmektedirler.

Polis ve İlim

Modern anlamda polis müspet ilimlerden geniş ölçüde faydalanır. Tıp, fizik, kimya, aritmetik, balistik v.s. polisin en güvenilir yardımcılarıdır. Ankaradaki Polis Enstitüsünde bunların hepsinin tatbikati **mevcuttur. Enstitü** laboratuvarı - **bazı** eksikleri olmakla beraber - bugün kendisinden çok istifade edilen değerli bir müessesedir. Bunun gibi bölge

Telsizle konuşan polis
Vasıtalar modernleşti ama...

laboratuvarlarının memleketimizin muhtelif yerlerinde açılması, **hâdiselerin daha** süratle aydınlanmasını, meçhul **kaatillerin,** hırsızların daha çabuk yakalanmasını temin edecektir.

400.000 parmak izi

Poliste tabii ve matematik ilimler tatbik sahası bulur. Şahısların ve eşyanın teşhisinde; bir cürmün nasıl işlendiğini, ölüm veya kaza sebebini tesbitte; polise tahkikat sırasında lâzım olacak kimyevi maddelerin ve malzemenin temininde; cürme karşı açılacak mücadelede üst makamların hasırlayacakları plânlar için yapılan istatistiklerde bu ilimlerin metodlarına başvurulur.

Eşhasın hüviyetlerinin tespitinde bilinen en iyi ilmi metod parmak izi sistemidir. Parmak izi ne yaşla, ne de yaralanma ile değişmediği için teşhis isinde en müspet neticeyi vermektedir. Bir memleket polisinin parmak izi arşivi ne kadar zengin olursa o polisin o kadar kuvvetli olduğu söylenebilir. Scotland Yard'ın, FBI'-nin parmak izi arşivleri dünyanın en zengin arşivleridir. Parmak izi sisteminin tatbiki bizde oldukça yem olmakla beraber, bugün Emniyet Genel Müdürlüğünde 400.000 parmak izi vardır. İlgililerin söylediklerine göre, bu sayının on misli artarak 4 milyonu bulması arzu edilmektedir. O zaman Türk polisinin elinde güvenilir bir parmak izi arşivi olacaktır. Parmak izinin polise ne kadar büyük yardımı olduğunu memleketimizde son zamanlarda işlenen bir cinayetten misal vererek izah etmek mümkündür. Meselâ, uzun zaman faili arandığı halde bulunamıyan Harbiye cinayetinin faili, trafik polisinin son Trafik Kanunu mucibince tespit ettiği parmak izleri sayesinde yakalanmıştır. Parmak izi ve fotoğraf servisleri bütün vilayetlerimize gitmiştir.

Telsiz şebekesi

Türk polisi son bir kaç yıl içinde önemi inkâr edilemiyecek derecede inkişaf etmiştir. Bu inkişaf bilhassa modern tesis ve vasıtalara kavuşma bakımından olmuştur. Bugün Emniyet Genel Müdürlüğünün gece gündüz 30 vilâyetle telsiz irtibatı vardır. Emniyet Genel Müdürü istediği anda bu otuz vilâyetten biri ile temas edebilmektedir. Meselâ isterse İstanbulda Beyoğlu'nda devriye gezen bir polis arabasıyle bir kaç dakika içinde temasa geçer ve icab eden emirleri verebilir. Şimdi bütçe imkânları nisbetinde bu telsiz şebekesinin genişletilmesine, bütün Türkiyeye teşmil edilmesine çalışılmaktadır. Bu büyük telsiz şebekesinden başka, Ankara, İstanbul ve Adanada şehir içi telsiz şebekesi de vardır. Bu illerde muayyen bir numaraya telefon eden vatandaş polisi beş dakika sonra yanında bulur (Ankarada 12925) Karakol aramağa, şuraya buraya telefon etmeğe biç lüzum kalmamıştır. Polisin kuvvetini artıran, halka da güven telkin eden vasıtalardan biri de polis otomobilleridir. Bunlar şehrin içinde devriye gezmek suretiyle, polisti her zaman halkın hizmetine hazır olduğunu fiilen göstermektedirler. Emniyet Genel Müdürlüğü Ankarada. İstanbulda görülen bu telsizli polis otomobillerini bütün vilâyetlere temin etmeğe çalışmaktadır. Çünkü 6 polis devriye arabası 100 polisin gördüğü işi görebilmektedir.

Faili meçhul cinayetler

Polisin teknik bilgisi ve vasıtaları arttıkça, faili meçhul cinayetlerin azalacağı kolaylıkla tahmin edilebilir. Meselâ 1956 yılında 1144 adana öldürme suçu işlenmiştir. Bunlardan sekizinin faili elan meçhuldür, (meşhurlarından biri: Sarıyer cinayeti). Bir kaç tanesinin de failleri malûmdur, fakat henüz yakalanamamışlardır. Ortalama olarak binde 7 nisbeti oldukça büyük bir nisbet olmakla beraber, son senelerle mukayese edilecek olursa, faili meçhul cinayetlerin adam öldürme suçlarına nisbeti gittikçe azalmaktadır. Bunun yanında önemli bir hususiyet de polis kuvvetlendikçe suçların azalması keyfiyetidir.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Ticaret

Zeyyad Mandalinci
Bakan

Bakanlık

Ticaret Bakanlığı sandalyesi, bir vekalet devresinden sonra, doldurulmuş bulunuyor. Yeni Bakanın nasıl bir politika takip edeceği henüz malûm değildir. Yeni Bakan görüşlerini açıklayan umumi mahiyette bir beyanatta bulunmadı. Doğrusu, daha sandalyesine oturmadan görüşlerini açıklamış olsaydı, kimse bunu yersiz bir istical saymıyacaktı. Şimdiki halde, yeni bakanın politikasını sözleriyle veya icraatı ile aydınlatması beklenmektedir.

Bu arada memnunluk veren şey, kaybedilmiş zamandan başka bir şey almayan vekâleten idare devresinin sona ermiş olmasıdır. Acele ve hayati meselelerin kaynaştığı bu bakanlığı "vekâleten" idare eden kim olursa olsun netice değişmez: sayın Bakan vekili Hadi Hüsmen, Bakanlıkta işlerin sürüncemede kaldığına dair bir gazete haberini tekzip için verdiği uzun beyanatla beyhude bir külfet ihtiyar etmiş oluyor. Kabul edelim ki, söylediği gibi, bakanlığa muntazaman devam etmiş ve makama gelen kâğıtları imzalamıştır. Tabii gelenleri imzalamıştır; halledilemiyen meselelerin kâğıtları makama gelmemişti. Nitekim 1 Mayısta yeni şeklini alması beklenen ithalât fiat kontrolu işi olduğu yerde kalmış, eski kontrol sisteminin temmuz sonuna kadar uzatılması zaruri olmuştur. Bu İkinci temditti. Bereket ki bu meselede ağırlık Maliye Bakanlığı üzerinde idi. Çünkü 14 sayılı para kararı ile, iğneden ipliğe kadar bütün ithalât maddelerini (3400 kalem eşyayı) murakabe hükümlerine tabi tutan Maliye idi. Ticaret Bakanlığına, olsa olsa, kendi işlerini başkalarına kaptırmanın ve mütemadi temditlerin mahcubiyeti terettüp edebilirdi. Bu temditlerin mesuliyeti Maliye Bakanlığı üzerinde kalıyordu. Filhakika böyle bir mesuliyet mevcuttu. 14 sayılı para kararının o hükmü ya tatbik, yâ ilga edilmek gerekirdi. Üstelik bu kararname "decret-loi" mahiyeti taşıyor, hiç şakası olmamakla maruf şiddetli bir kanuna taallûk ediyordu. Halbuki Bakanlar Kurulunun elinden çıkmış olan böyle bir kararname hükmünü Maliye Bakanlığı nereden geldiği bilinmiyen bir yetki ile tatbikten alıkoyuyordu.

Mamafih Bakan vekili Hadi Hüsmen'in Ticaret Bakanlığında bazı idarî icraat yaptığı inkâr edilemez. Vekâletinin son günlerinde, Gümrük ve Tekel Bakanlığına gönderdiği bir yazı ile bu bakanlık müsteşarının Ticaret Bakanlığında bir vazifeye tayini düşünüldüğünden ayrılmasına muvafakat edilip edilmiyeceği usulen soruluyordu. Yazının cevabı pek kısa zamanda müsbet olarak alınmış, böylece Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müsteşarı Ticaret Bakanlığı Tetkik Kurulu Başkanlığına naklen tayin edilmişti. Umum Müdürlerin, Başkanların Müsteşarlığa tayin edilmelerine alışılmıştı. Bu tayin ise ters istikamette idi. Sayın Hüsmen'in uhdesinde iki bakanlığın içtimai bu tayini mümkün kılmıştı. Filhakika bir bakanlığın istimzacı ile öteki bakanlığın muvafakati yazıları aynı bakanın imzasını taşıyordu. Muamelenin esasına gelince, bunu iki eski arkadaş arasında teklifsizlik olarak mütalâa etmek mümkündür. Filhakika evvelce birini Tekel Umum Müdürü iken, ötekini Teftiş Kurulu Başkam idi. Aralarında tabii olarak vazife münasebetleri mevcuttu. Ancak gider ayak yapılan bu tayinle yeni Ticaret Bakanı da ayni teklifsizlik hududu içine alınmış oluyordu. Halbuki o ne müfettişlik yapmış, ne de Tekel'i teftiş etmişti.

Nihayet bakan yetkisini kullanmıştı. Bununla beraber böyle bir tayin muamelesinin bakanın "vekâletine" pek sığmıyacağı, ancak "asaletine" tamamen uygun olduğu düşünülmektedir.

İthalât

Aralık **kapı**

Memleketimize binek otomobili ithal ediliyor mu edilmiyor mu? Mesele gecen hafta Büyük Millet Meclisinde görüşme konusu oldu. Ankara, İstanbul, Adana ve Mersin sokaklarında şöyle etrafına bakınanlar suale müsbet cevap verirler: evet Türkiyeye gıcır gıcır yeni otomobiller ithal edilmektedir. Meclisteki görüşmeler ise farklı bir neticeye varmıştır. Bir sözlü soruya cevap veren sabık Ticaret Bakan vekili sayın Hadi Hüsmen, iki defa kürsüye gelerek 22.9.1952 tarihinden beri otomobil ithaline tahsis verilmediğini kesin surette beyan etti. Tahsis verilmedi demek, evleviyetle, döviz verilmedi demektir. Döviz verilmedi demek otomobil ithaline imkân ve izin verilmedi demektir. İyi ama, sokaklarımızı süsleyen şu yepyeni otomobiller nasıl geldi? Kaldı ki resmi istatistiklerimiz, sokağın müşahedesini

1956 modeli bir otomobil
Boyası kurumadan Türkiye'ye geliyor

teyit etmekte, otomobil ithal edildiğini gizlememektedir. Aşağıdaki rakamlar dış ticaret istatistiklerinden alınmıştır. Buna nazaran, binek otomobili ithalinin yasak olduğu ifade edilen yıllarda memleketimize giren otomobil miktarı şöyledir:

1953	19.650.000 lira
1054	14.840.000 lira
1955	3.720.000 lira

Rakamlar ufak değil: otomobil ithalinin fiilen yasak olduğu S yılda 38 milyon liralık otomobil ithal etmişiz. Bu nasıl izah olunur? Bu yıllarda, Bakan vekilinin dediği gibi, döviz tahsis edilmemiş ise, bunlar hep bedelsiz mi ithal edilmiştir? Her ne kadar böyle bur kapı aralık durmakta ise de, bu büyük otomobil kervanının bu aralıktan geçtiğini kabul etmek mümkün olmaz. Başka bir ihtimal: 1063 teki 20 milyon liralık ithalâtın bedeli 1352 eylülüne kadar ödenmişti, otomobiller sonradan ,1953 te geldi desek, 1954 ve hele 1955 ithalatına ne diyelim? Acaba, Türkiyedeki yabancı misyonların - ve bu meyanda en bindirilmiş misyon olan Amerikan misyonunun - ihtiyaçları için gelen arabalar mı hu rakamları şişirmiştir? Fakat her misyon memuruna bir araba verilse yine bu rakamları doldurmak mümkün olmaz. Sonra bunlar neden İsrail'den otomobil alsınlar? Hülâsa sayın Hadi Hüsmen'in son üç yılda otomobil ithaline döviz verilmediği yolundaki beyanı ile bu durumu bağdaştırmak mümkün olmuyor. İstatistik mi yanlıştır? Bakanın beyanı mı? O halde, iyi niyetle, bir üçüncü ihtimal var diye düşünülebilir. Bu üçüncü ihtimal nedir? İşte süratle cevaplandırılması gereken sual de budur.

Anlaşmalar

Almanya ile anlaşma

Batı Almanya'dan heyetimiz çantasında bir ödeme anlaşması olarak dönmüş bulunuyor. Anlaşmaların etraflı sirkülerlerle ilgililere bildirilmesi yolundaki eski adet bozulduğundan, yeni anlaşmanın hükümleri müşterek tebliğde yazıldığı kadar bilinmektedir. Tebliğe nazaran bu müzakereler sonunda eski borçlarımızın nasıl ödeneceği tesbit edilmiş, "Türkiyedeki Alman alacaklarının transferini müessir kılacak tedbirler üzerinde anlaşmalara varılmıştır. Bilhassa, Türkiye'den Federal Almanya'ya ihraç edilen hububat bedellerinin % 40 ının ve diğer emtea bedellerinin % 25 inin müterakim alacaklara tahsisi kararlaştırılmıştır." Hesapsız borçlanmamak bir lüzum ise, borçlandıktan sonra ödemek bir zarurettir. Bu itibarla, anlaşmanın hakkiyle tatbik edilmesi ve borçlarımız muntazaman ödenmek suretiyle bu büyük müşterimizle işlerimizin salim bir mecraya sokulması temenni olunur.

Müşterek tebliğde şöyle bir cümleye rastlanmaktadır: "Yeni müterakim borçların teşekkülüne mani olmak maksadiyle gerekli tedbirleri almak hususunda - iki hükümet - mutabık kalmışlardır". Eski hatalara yeniden düşmemek, yeniden borç birikmesine mani olmak icabı takdir olunur. Bunun için tedbir almak elbette lazımdır. Ama bu tedbirleri almak, yeniden borç teraküm ettirmemek bize terettüp eden bir vazifedir. Döviz mevcudu kadar ithalât yapmak gibi tabiî bir vecibemizin resmi bir tebliğ ile Türk ve Alman hükümetlerinin müşterek teminatı altında ilan edilmesine neden lüzum görüldüğünü anlamak mümkün olmamaktadır.

Müşterek tebliğde "iktisadî ve teknik sahada mevcut işbirliğini arttırmak ve derinleştirmek hususunda" mutabık kalındığı ilâve edilmektedir. Öteden beri geniş ölçüde mubadelede bulunduğumuz bu memleketle iktisadî ve teknik işbirliğinin derinleştirilmesi çok faydalıdır.'

DÜNYADA OLUP BİTENLER

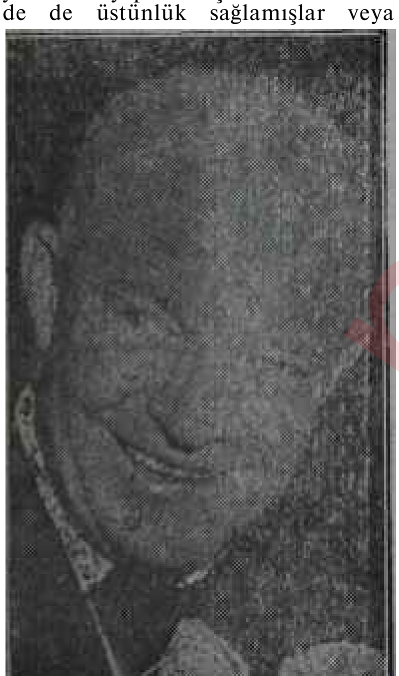
A.B.D.

Seçim mücadelesi

Stevenson doğrusu ya pek şaşırmıştı, dokunsalar ağlıyacaktı. Eisenhower'in durumu da pek parlak değildi. Amerika Birleşik Devletlerinin Minnesota eyaletinde yapılan seçim denemesini Demokrat Parti Başkan adayı namzetlerinden Kefauver, gene Demokrat Stevenson'un 180.000 ve Eisenhower'in 195.000 oyuna mukabil 240.000 oyla kazanmıştı. Burada dikkati çeken diğer bir nokta da iki Demokrat Aday 420.000 oy toplarken Cumhuriyetçiler tarafı yenilmez Başkan namzedi olan Eisenhower'in ancak 195.900 oy alabilmesidir.

Önümüzdeki sonbaharda yapılacak Başkan seçimleri dünya efkârı umumiyesinin gözünü şimdiden Amerikanın üzerine çekmiştir. Amerika Birleşik Devletleri Batılıların lideri olması hasebiyle burada yapılacak seçimleri Hür Dünya Blokunun olduğu kadar Doğu Devletlerinin de alâkasını celbetmektedir. Amerika halkı ise kendini seçimlerin heyecanına kaptırmıştır. Yapılan deneme seçimleri kâh Demokratları, kâh Cumhuriyetçileri güldürmesine rağmen kefenin, Eisenhower'in mevcudiyetine rağmen, yavaş yavaş Demokratların lehine ağır basması bu partinin idarecilerine bir miktar tatlı hayaller kurmak fırsatım vermektedir.

Filhakika Demokrat adaylar yalnız Minnesota'da değil diğer bazı eyâletlerde yapılan seçim denemelerinde de üstünlük sağlamışlar veya

Başkan Eisenbower
Yolu yokuş

Cumhuriyetçi diye tanınan eyaletlerde yüksek sayıda oylar toplamışlardır. Hiç şüphesiz ki, önümüzdeki seçimlerde gene Başkan Eisanhower'in şahsiyeti mühim rol oynıyacaktır. Fakat bu herhalde 1952 deki kadar müessir olmıyacaktır. Cumhuriyetçiler 1952 de iktidara gelirken Başkanlığa aday olarak II. Dünya Harbinin Galip Kumandam, NATO teşkilâtının askerî şefi Eisenhower'i gösteri' yor ve o anda Amerikan efkârı umumiyesini çok meşgul eden Kore harbine son vereceklerini vaad ediyorlardı. Buna mukabil Demokratların Adayı Stevenson adında biriydi. 6tevenson, İllinois eyâletinin Valisi olmasına rağmen daha siyasi hayata yeni atılmış sayılabilecek, sıkılgan, pek tanınmamış bir entellektüeldi. Bu şartlar altında Eisenhower'in Başkanlığa getirilmesi gayet normal sayılabilirdi.

Bugün için durum, değişmiştir. Eisenhower gene bütün Amerikada sevilmesine rağmen halk daha soğuk kanlı düşünebilmektedir. Bunda Başkanın geçen sene geçirdiği kalp krizi mühim bir rol oynamıştır. Halk bugün sıhhati bozuk bir Eisenhower'in pek yorucu olan Başkanlık vazifelerini, doktorların bütün iddialarına rağmen, yerine getirebileceğini şüphe ile karşılamaktadır. Bunu bizzat' Başkan da düşünmektedir ve adaylık için namzetliğini nihaî olarak kasım ayında koyacağım söylemiştir. Diğer taraftan büyük bir yekûn teşkil eden Amerikan çiftçileri gayri memnundurlar. Hükümet elde edilen istihsal fazlalarına bir pazar bulamamakta, fiyatlar düşmekte, bu da toprakla uğraşanların şikâyetlerine mucip olmaktadır. Sonra Dışişleri Bakanı Dulles'in geçenlerde yaptığı bir beyanat Demokrat Partililer tarafından Cumhuriyetçiler aleyhine kullanılmaktadır. Bu beyanatında Dulles, Amerikanın Dünya sulhunu temin babında iki kere harp tehdidine başvurduğunu, harp tehlikesi ile karşı karşıya kalındığını söylemiş ve bu tedbirlerin muvaffak olduğunu ve sulhun korunduğunu belirtmiştir. Demokrat Partililer ise Amerikan ve Dünya siyasetinin harple böyle oyuncak gibi oynıyan kimselerin eline bırakılamıyacağını ve gayenin sulh olmasına rağmen, olur olmaz harp tehditlerinin tehlikeli olduğunu söylemektedirler. Son olarak Başkan Eisenhower'in, sıhhatinin müsaadesizliği yüzünden seçim turnesine iştirak edememesi aleyhinde bir nokta olarak belirmektedir. Zira memleket içinde ne kadar sevilirse sevilsin Amerikada bir Başkan adayının hiç turneye çıkmadan, halkla yüz yüze gelmeden seçimleri kazanması görülmüş şey değildir.

Demokrat Partinin durumuna gelince bu parti şimdilik iki aday namzedi çıkarmaktadır. Bunlardan bizi halkın tutup idarecilerin sevmediği Kefauver, diğeri ise halkın daha az

Adelai Stevenson
Yırtıldı

sempati besleyip idarecilerin desteklediği geçen seçimlerdeki Başkan adayı Stewensondur. Hangisinin nihaî Başkan adayı olacağı ancak Temmuz ayında belli olacaktır. Şimdilik bu iki aday namzedi aralarında sıkı bir kardeş kavgasına girişmişlerdir.

Stevenson 1952 yılından beri çok değişmiştir. 1952 yılında halk arasına girmekten çekinen, konuşmaları halkın seviyesinden daha yüksek olan bu aday 1956 da büsbütün başka bir insan olmuştur. Şimdi artık nerede bir halk topluluğu görürse onun arasına giriyor ve hatta "vatandaşlar bana oylarınızı vermenizi rica ederim" diyebiliyor. Halbuki geçen seçimler esnasında böyle doğrudan doğruya oy istemek şöyle dursun, ima yoluyla bile bu yola sapmamış ve konuşmalarını daha çok umumi meselelere inhisar ettirmişti. Stevenson artık bütün ihtirasıyla Başkan olmak istediğini açığa vurmuştur. Fakat Başkanlık için Eisenhower'i mağlup etmeden evvel Başkan adaylığı için, aynı partiden olan Kefauver'i mağlup etmesi gerekmektedir. Halbuki yapılan seçim denemelerinde Estes Kefauver yukarıda yazdığımız gibi Minnesota'da Stevensondan fazla oy almış. Cumhuriyetçilerin kalesi sayılabilecek olan Wisconsin eyâletinde Eisenhower'in mevcudiyetine rağmen oyların % 42 sini toplamıştır. Bu 1940 senesinden beri Demokratların bu eyâlette topladıkları en yüksek oy nisbetidir.

Kefauver ile Stevenson 1952 de de karşılaşmışlardı. Fakat o sırada Demokrat Parti idarecileri Steven-

son'u tercih etmişlerdi. Bu tercih sebeplerinin en başta yeleni Kefauver'in Demokrat Parti ile gangsterler arasındaki münasebetleri açığa vurmasını af edememiş olmaları idi. Diğeri ise Senatör'ün seçim turneleri esnasında pek palyaço gibi davranması ve daima kendini ön plana sürmek istemesi idi. Bugün bu sebeplerden birincisi balâ mevcuttur, Parti idarecileri Kefauver'in ihanetini af edememişlerdir. Fakat ikincisi hemen hemen ortadan kalkmış gibidir. Kefauver artık Stevenson'un aksine daha ciddî hareket etmektedir. Ama parti Stevenson'un namzetliğinde 1966 da da israr etmektedir. Bu yüzden Kefauver tek başına hareket etmekte ve temmuzda yapılacak nihai seçimlerine arkasında muazzam bir seçmen yığınıyla gelmek istemektedir. O zaman başlıca gayesi seçimleri kazanmak olan parti kinini unutmak mecburiyetinde kalacaktır.

Cumhuriyetçi liderler Stevenson'dan Kefauver kadar korkmaktadırlar. Fakat hiç şüphesiz ki aday ister Kefauver, ister Stevenson olsun Demokrat partinin durumu 1052 ye nazaran çok kuvvetlenmiştir. Bu yüzden, dünyanın neresinde olursa olsun, şimdiki vaziyetin bozulmasına müncer olabilecek herhangi bir hareket bütün binayı Cumhuriyetçilerin başına yıkabilecek ve seçimleri Demokratların kazanmasına sebep olacaktır. Onun için Eisenhower ve arkadaşları ellerinden geldiği kadar böyle bir hadisenin zuhuruna mâni olmaya çalışmaktadırlar. Bu ise Amerikanın ve lideri olduğu Batı Dünyasının siyâsetini passifleştirmektedir. Batı Dünyası ancak altı ay sonra, seçimleri takiben, müsbet bir siyâset takib edebilecektir.

Estet Kelauver
Palyaçoluktan vazgeçti

Fransa

Tito'nun ziyareti

Mareşal Titonun Fransız liderlerinin Moskova seyahati arefesinde Paris'e yaptığı ziyaret faydalı olmuştur. Sosyalist Fransız hükümet adamları "Nasyonal - Komünist" Yugoslav lideri Tito ile konuşarak Rusların da benimser yürüdükleri millî komünizm hareketinin esaslarım öğrenmeye çalışmışlardır.

Tito Fransız Basınına verdiği bir beyanatta şöyle demektedir: "Sovyet Rusyadaki değişiklikleri basit taktik hareketleri olarak vasıflandıranlar yanılmaktadırlar. Bu değişiklikler taktik çerçevesini aşmıştır. Bugünkü liderler zamanın icaplarına uymak mecburiyetinde olduklarından yeni bir kollektif diktatörlüğe gidemezler."

Tito bugün bitaraflık siyaseti gütmektedir. Batı Blokunun bir temsilcisi olan Fransada, bilhassa son seçimlerden sonra başa gelen sosyalist hükümetin tesiri ile gittikçe daha fazla telif edici siyaset gütmekte ve yapılan bütün yalanlamalara rağmen Doğu ile Batı arasında bir mevki almaya doğru gitmektedir. Fransanın bu tutumunda çeşitli faktörler rol oynamıştır. Meselâ Almanyanın kuvvetlenmesi, mesela Orta Doğuda cereyan eden hâdiseler.. Bu bakımdan Komünistler içinde Batıya en yakın olan Titoyla, Batılılar içinde en fazla tarafsızlık gayreti gösteren Fransanın arasında mühim görüş ayrılıkları yoktur. Zâten esas itibariyle Komünistlerle sosyalistleri birbirlerinden ayıran şey birisinin gayelerine totaliter metodlarla erişmek istemesi, diğerinin ise parlemanter ve demokratik bir yol seçmesidir. Vaziyet bu merkezde olduğuna göre umumi dünya meselelerinde Mollet ve Tito yalnız birbirleriyle görüş teatisinde bulunmakla yetinmemişler ve neşredilen tebliğde de aralarında bir ihtilâf mevzuu olmadığım belirtmişlerdir.

Tito gazetecilere verdiği beyanatta Kominform da yıkıldıktan sonra artık bütün Komünist ve Sosyalist partilerinin hür olarak hareket edebileceklerini belirtmiş ve bir "Enternasyonal" fikrine yanaşmamıştır. "Zira, demiştir, enternasyonal demek partilerin huriyetlerini ve şahsiyetlerini yok etmek demektir. Bunu ise şuuru yerinde hiçbir lider kabul edemez." '

Daha sonra sorulan sualler üzerine sözü Balkan Paktına getiren Mareşal, "Balkan Paktı son zamanlarda Yunanistan ve Türkiye arasında beliren görüş ayrılıklarına rağmen vazifesini yapmıştır ve yapmakta devam etmesi için elimizden gelen gayreti sarfediyoruz. Yunanistanla münasebetlerimiz çok iyidir. Bütün arzumuz Türkiye ile aramızdaki bağın dostluk çerçevesi içinde gelişmesidir." Gazetecilerden birinin "Türk - Yunan münasebetleri hakkında ne düşünüyorsunuz?" suali üzerine Tito, "İki Devlet de birbirlerinin aleyhinde bulunmanın kendilerine sarar verdiğini anlamışlardır. Zaten Yugoslavya da kendilerine bu yolda telkinlerde bulunmaktadır. Bunun neticelerini yavaş yavaş alıyoruz. Türkiye ile Yunanistanın arası 7-8 ay öncesiyle mukayese edilirse durmadan iyiye doğru gitmektedir. Hiç şüphesiz ki, bundan en fazla memnunluk duyanlardan biri de Balkan Paktının bir üyesi olan Yugoslavyadır." Türkiye ve Yunanistanın birer Nato Üyesi olmasının Balkan Paktı çerçevesinde Yugoslavya üzerinde ne gibi tesirleri olabileceği sualine gelince Mareşal Tifo "Bu NATO teşkilâtının istikbâlde alacağı veçheye bağlıdır" demiştir.

Mareşal Tito
Batıya en yakın doğulu

Ürdün

Çevrilen dirsek

Geçen hafta içinde Ürdünle Mısır arasında bir askerî andlaşma imzalanmış ve neticesinde âkit devletler bir askerî koordinasyon kurmayı taahhüt etmişlerdir. Bu andlaşma Orta Doğudaki İngiliz nüfuzuna indirilmiş yeni bir darbedir. Bilindiği gibi şimdiye kadar Ürdün, Orta Doğudaki İngiliz siyasetinin mihenk taşlarından birini teşkil etmekteydi. İkinci Dünya Harbini takip eden günlerde, o zamana kadar İngiliz mandası altında bulunan Ürdüne istiklâli tanınmış ve bu arada memleketin emniyetini sağlaması bahanesiyle Arap Lejyonu adlı bir askeri birliğin nüvesi Kurularak kumandanlığı ve teşkilâtlandırılması Glubb adlı bir İngilize bırakılmıştı. Glubb, Arap Lejyonunun kumandanlığım aldıktan sonra Ürdün tâbiyetine geçmiş ve Paşa Ünvanı almıştı. Bundan sonra da Ürdünde sıkı bir faaliyete geçerek

kısa bir zaman içinde Arap Lejyonunu Arap Devletlerinin en kuvvetli askeri birliği haline sokmuştur. Nitekim İsraile karşı girişilen savaşlarda Arap Dünyasının zaferleri Glubb Paşanın kuvvetlerinin zaferlerine inhisar etmişti.

O sırada yâni 1948 - 49 yıllarında İngilizlerle Arapların arasında bir anlaşmazlık yoktu ve hattâ İngilizler Arap Birliğinin kurulmasında ön ayak olmuşlardı. Zamanın Mısır Başbakanı Nahas Paşa İngilizlerin adamlarındandı. Fakat Kral Faruk devrilip, yerine İhtilâlci Komite gelince vaziyet yavaş yavaş İngilizlerin aleyhine döndü. Şimdiki Mısır Başbakanı Nasır bir Arap Milliyetçisidir ve her şeyden evvel İstiklâl istemekte, yabancı devletlerin bilhassa İngilizlerin müdahalelerine sinirlenmektedir. Nasır İngilizlerin kurulmasına ön ayak oldukları Arap Birliğini kendi aleyhlerine çevirmiş ve Arap Devletlerini İngiliz nüfuzundan kurtulmaya sevketmiştir. Zaten İngilizlere pek fazla sempati beslemeyen ve onlarla yakın bir alâkası olmayan Suriye, Yunan, Suudi Arabistan kolaylıkla iltihak etmiş ve aralarında ittifaklar aktederek kuvvetlerini müşterek bir kumandanlık altında birleştirmişlerdir.

Ürdün 'ün İngiliz tesirinden sıyrılması diğer Devletlerinki kadar kolay olmamıştır. Bunun sebeplerinden birincisi yukarıda belirttiğimiz Arap Lejyonu ve Glubb Paşadır. Fakat bu yıl Ürdün milliyetçileri ve Mısır entrikacıları emellerine erişerek Glubb Paşanın vazifelerine son verilmesini temin ederek bu kuvvetli orduyu bir Ürdünlü Komutanın emrine başlayabilmişlerdir. Fakat diğer nokta da Ürdünün İngiltereden senede 80 milyon Sterling yardım görmesidir.. Glubb Paşanın atılmasından sonra İngilizler bu yardımı kesmiyeceklerini teyid etmişlerdir. Gelir sahaları dar olan bir memleketin İngilizleri büsbütün kızdırarak bu yardımdan da olması Ürdün idarecilerini düşündürmektedir.

Ürdünü gittikçe "Tarafsız Arap Blokuna" sürükleyen en önemli faktör, hiç şüphesiz, Bağdat Paktının kurulmasıdır. Bilindiği gibi bu paktın kurucu Üyelerinden Irak'ın emeli Suriye ve Ürdürn de arasına alan büyük bir Hâşimi Irak Devleti kurmaktır. Suriyelileri olduğu kadar Ürdünlüleri de bu korkutmakta ve Irak'ın Paktı kendi şahsî emelleri için kullanabileceği şüphesini uyandırmaktadır. Bu yüzden Ürdün kendine Bağdat Paktının dışında bir teminat aramaktadır. Bu teminatı da geçenlerde Mısırla imzaladığı anlaşmada bulduğunu sanmaktadır.

Mısırla imzalanan anlaşma Ürdün'ü gittikçe "Tarafsız Arap Bloku"na yaklaştırmıştır. Fakat bu yaklaşma tam olmamıştır. Zira taraflar, Suudi Arabistan, Suriye ve Yemenle olduğu gibi kuvvetlerini bir kumanda altına toplamaktan bahsetmemişler ve koordinasyon çerçevesinde bir askerî ittifak imzalamışlardır.

Silâhsızlanma

Temcit pilâvı

Londrada **yapılan** silahsızlanma **Konferansı** muvaffakiyetsizlikle neticelenmiştir. Bilindiği **gibi** bu konferans geçen Mart **ayında** Rus delegesi Gromyko'nun getirdiği bir Rus silâhsızlanma tekim ile çalışmalarına başlamıştı. Konferansa diğer milletlerin getirdiği teklifler de mevcuttu. Amerika hem atom, hem de normal silâhların azaltılmasını **istiyor,** fakat bunun gayet sıkı bir kontrol **altında yapılmasını arzu ediyordu. Eskiden atom silahlarının kaldırılmasının şampyonluğunu yapan Rusya ise bu sefer yalnız klâsik silâhların kaldırılmasını ileri sürüyordu. Atomik silâh çalışmalarında geri kalmış sayılabilecek olan Fransa ile İngiltere ise Atom silâhlarının yasak edilmesini, klâsik silahların ise uzun bir vâdeyle indirilmesini istiyorlardı. İşte konferansta bu üç görüşten bilhassa ikisi çarpışmıştır.**

Rusyanın klasik silâhların tahdidi fikrini Amerika ve Batılılar pek kabul etmemektedirler. Bunun çeşitli sebepleri vardır. Birincisi Almanyanın halâ birleştirilmemiş olması, diğeri de Avrupa güvenliğin daha tessüs edememesidir. Bu yüzden Batılılar bilhassa Amerika, klâsik silâhların halâ stratejik kudretleri var olduğuna inanarak, kuvvetlerim Avrupadan çekmeye yanaşmam aktadır. Yâni silahsızlanmayı Almanyanın birleşmesi ve Avrupanın güvenliği şartlarına bağlamaktadır.

Rusya ise silâhsızlanma olmadan bir birleşmiş Almanya görmek istememekte ve Avrupanın Güvenliği konusunu ele almaya yanaşmamaktadır.Rusların bu görüşlerinde israr etmesi Fransayı Amerikan görüşünden inhiraf ettirmiştir. Bunun en esaslı belirtisi nisan ayı içinde Başbakan Guy Mollet'nin verdiği bir beyanat olmuştur. Mollet bu beyanatında Almanyanın birleştirilmesi meselesinin silâhsızlanma hal edildikten sonra da ele alınabileceğini bildirmişti. Fakat müttefiklerinin tazyiki üzerine Guy Mollet görüşünü şöyle tefsir etmiştir. İlk önce silâhsızlanma üzerinde bir anlaşmaya varmak gerekir. Bu anlaşmaya varıldıktan sonra sembolik olarak silâhların azaltılmasına girişmek, bu suretle elde edilecek psikolojik hava içerisinde Almanyanın birleştirilmesi ve Avrupa güvenliği konularım ele alarak bu hususta bir anlaşmaya varmak ve ancak bundan sonra fiilî bir silâhsızlanmaya girişmek.. Fakat Londra konferansının "Belirsiz bir tarihe taliki" ile silâhsızlanma üzerinde kesin bir anlaşmaya varmak için daha uzun bir müddet beklemek icab edecektir.

Batı ve Doğu blokları arasında diğer bir anlaşmazlık mevzuu da Ur kere anlaşmaya varıldıktan sonra silâhların azaltılmasının bir Beynelmilel Komisyon, veyahut da bizzat tarafların uçakları vasıtasıyla ve resim çekmek suretiyle kontrol meseleleridir. Amerika ve Batılılar hakiki bir silâhsızlanma için silâhların azaltılmasının rasyonel bir şekilde kontrol edilmesini istemektedirler. Ruslar ise Krutçev'in tabiriyle "yatak odalarının bir yabancıya açılmasını" doğru bulmamaktadırlar. Bütün bu hâdiseler böyle devam ederken Rusların Butlulara bir sürpriz hazırlamakta oldukları da gözden kaçmıyor. Londraya yaptıkları seyahat esnasında Krutçev ve Bulganin'in tutumları ve bilhassa geçenlerde Krutçev'in verdi-

Ürdün Ordusunun **tankları**

Namlular, silâhları verenlere mi çevrilecek ?

ği bir beyanat Rusyanın tek taraflı olarak klasik silâhlarında pak yakın bir gelecekte mühim indirmeler yapabileceği şüphesini uyandırmaktadır. Şimdiye kadar klasik silâhların kaldırılmamasının şampiyonluğunu yapan Rusyanın bu ani dönüşü çok manâlar ifade etmektedir. Birincisi Rusların, atomik silahlar alanında kendilerini hiç değilse Amerikaya eşit görmeleridir. Diğeri Rus liderlerinin harpta en mühim rolü atomik silahların oynayacağına inanmalarıdır. Rusya eğer salâhlarında böyle mühim miktarda bir indirimeye girişmekten başka menfaatler de bekleyebilir. Böyle modası geçmiş silâhların halen kullanıldığı yerler ve memleketler vardır ve bunlar Dünyada büyük bir çoğunluk teşkil etmektedirler. Şimdi Rusya saten isine yaramayan bu silâhları azaltmakla bu memleketlerin nezdinde sulh'un önderi ve en kuvvetli isteyicisi olarak sıfatım kazanacaktır. Bu ise kendisine yeniden çok taraftar sağlamasına yarayacaktır. Diğer taraftan Rusyada bir işçi sıkıntısı vardır. Halbuki orduda 4-5 milyon kişi silâh altında tutulmaktadır. Şimdi klasik askeri potansiyelde girişilecek bir indirme insan gücüne ihtiyaç duyulan sektörlere bir az nefes aldıracaktır. Sonra kollektif liderlerin yeni giriştikleri az gelişmiş memleketlere yardım faaliyeti iyi organize edilmiş bir ağır makina ve teknik sermaye sanayii icab ettirmektedir. Halbuki şimdiye kadar Rus endüstrisini bilhassa askeri fabrikalar işgal ediyordu. Bundan sonra, Ruslar sanayi sahasında kendilerini yeni siyasetlerinin icaplarına daha kolaylıkla uydurabilecekler ve askeri fabrikalarını sivil gaye güden fabrikalara inkilâb ettireceklerdir. Askeri silâhların 1946 dan bu yana baş döndürücü bir sür'atle gelişmesi ve klâsik silâhların, yani topun tüfeğin modasının geçmiş olması, silâhsızlanma hususunda bir anlaşmaya varabilmek için bugün atomik silâhlarda en kuvvetli durumda olan iki Devletin, Rusya ile Amerika'nın, bir görüş birliğine varmasını icab ettirmektedir. Diğer Devletlerin bu mevzuda rolü tali sayılabilir. Rusyanın klâsik silâhlarında muhtemel bir indirime girişmesi hiç şüphesiz ki, Amerikan mütehassıslarını düşündürmektedir. Şimdilik anlaşılan sudur ki gelecek bir harp, şimdiye kadar insanlığın gördüklerinin en fecisi olacaktır. Bunu taraflar da idrâk etmektedirler. Aktüel silâhsızlanma meselesi ise Atom silâhlarında girişilebilinecek bir indirmedir. Ruslar ise bu ara atom silâhlarına dokunulmasını istememektedirler.

K İ T A P L A R

MUZAFFER TAYYİP

(Necati Cumalı'nın hazırladığı Muzaffer Tayyip Uslu'nun şiirleri, yazıları ve hakkında yazılanlardan mürekkep bir kitap. Yeditepe Yayınları, no; *58, 1956 Nisan, İstanbul, Yeni Matbaa — 10i sayfa, 100 kuruş.)*

Şiir dünyamızın belki en güçlü şairlerinden biri olabilecek iken pek genç, çocuk denecek yaşta aramızdan ayrılan Muzaffer Tayyip Uslu adım bilenlerin sayısı bu güne değin o kadar azdı ki üzülmemek elde değildi. Muzaffer Tayyip, şiirimizin, yeni şiirimizin öncülerinden birisi idi. Orhan Veli, Oktay Rıfat ve Melih Cevdet üçlüsünün ilk ileri atılışında hemen onların yanında yer almış o yolda şiirler, hem de iyi şiirler yazmış şairdi.

Zonguldaklı idi. İlk şiirlerini daha lise öğrencisi iken yazmış, gene kendisi gibi genç yaşta aramızdan ayrılan bir genç istidat - Rüştü Onur - la arkadaşlık yapmış, çevresinin alaylarına, takılışlarına aldırmadan inançla yeni şiiri savunmuş, örnekler vermiş bir şairdi. "Edebiyat delisi, kendi dışındaki bütün renklere, bütün güzelliklere hayran bir şairdi. Onda yer yer Oktay Rıfat, Sabahattin Kudret ve Orhan Veli'nin etkilerine rastlamamız bizi şaşırtmamalıdır. O hayran olmayı, kimi zaman sanat eseri yaratmaktan da yeğ tutardı. Ama gerektiğinde hayran kaldığı nesneleri istediği kılığa sokmasını da gayet iyi becerirdi. Her şairimizi imrendirebilecek bir içtenlikle şiirler yazmış olması onun bu güzelliklerden zarar değil. fayda gördüğünü ortaya koymaktadır. Denebilir ki yeni edebiyatımız içinde Muzaffer Tayyip Uslu kadar mısraları rahatlıkla söylenmiş bir başka şairimiz daha yoktur. Hem sonra Muzaffer bu rahatlığı şiirini nesre düşürmeden elde etmesini de bilirdi." Salâh Birsel günlüğünde Muzaffer için böyle diyor.

Onu daha yakından tanıyan, çocukluk arkadaşı Muzaffer Soysal ise ölümünden sonra şunları yazıyor: "Emekli bir komiser olan babası, Kömür İşletmesinin kenar köşe bir yerinde bir memuriyet bulmuş, Muzaffer de bu yüzden Zonguldak'a düşmüştü. Şiirlerinde, konuşmalarında ve hatıralarında buram buram İstanbul tüten bu çocuk, nedense liseyi bitirdikten sonra İstanbul'a gelince Zonguldak'ın kömür tozlarım aramaya başladı. Bir gece o âvâre, ben meteliksiz bir talebe Beyoğlundan Fatih'e yürümüştük. Ciğerleri parça parça olan Muzaffer'in Zonguldak'ta ölmek istediğini o gece anlamıştım.

Muzaffer belki iyi bir arkadaş sayılmazdı, çok mızıkçı idi, olur olmaz sebeblerden kavga çıkarır, karşısındakini deliye çevirirdi. Kızınca takma gözünün sabit ve donuk nazarları yanında öteki gözünün, sahicisinin ve güzel olanının devamlı hareketleri insanı garip merhamet yollarına sürüklerdi. Sanatında da kıskanç ve hırçındı. Yirmiye yakın yaşların o keskin hükümleriyle kimseyi beğenmez, Oktay Rıfat ve Melih Cevdet'inkilere benzettiğimiz şiirleri için Behçet ile beni bilgisizlikle, anlayışsızlıkla itham ederdi.

Son derece inatçı bir çocuktu. İyi Fransızca bilmediği halde meselâ Supervielle'in bir şiirini sökmek için sabahlara kadar elinde lügat uğraşır, sabahleyin de gelir benimle münakaşa ederdi.

Muzaffer havasız ve karanlık baba evinde abdesthaneden yatağına getirilirken anasının kucağında öldü. Verem kemiremedik yalnız kemiklerini ve derisini bırakmıştı."

Yeditepe yayınlarının 58 inci kitabı olan "Muzaffer Tayyip" muhakkak ki edebiyat tarihimiz için, yarın yeni Türk edebiyatı tarihini yazacaklar için ne kadar değerli bir belge ise, şiirle uğraşanlar için, yeni şiiri sevenler için de o kadar eşi bulunmaz bir kitaptır. Hele şiirimizin şu son yıllardaki durukluğu içinde, bir taşra matbaasında basılmış, mevcudu kalmamış "Şimdilik" adlı şiir kitabındaki şiirlerin yanına o kitapta yer alamamış şiirlerin de eklenmesiyle okuyucuya sunulması muhakkak ki büyük bir hizmettir. Eminim ki bu kitabı okuyan pek çok okuyucu 1946 yılında 24 yaşında göçüp gitmiş bir şairi tanımakla beraber özlü bir şairi sevmek fırsatını da bulacaklardır.

Kitapta Muzaffer Tayyibin şimdilik adındaki kitabında yer alan şiirleriyle dergilerde ve gazetelerde dağınık kalan 56 şiiri bir araya toplanmış. Ayrıca şairin çeşitli dergilerde dağınık kalan şiir üzerine yazılmış "Şiire ve Şiirde Primitif anlayışa dair, Halk edebiyatımızdan faydalanmanın yolları, Şiirde insan aramak" başlıklı üç yazısı ile Oktay Rıfat'a yazdığı bir mektup ve ölümünden sonra Muzaffer Soysal, Cavit Yamaç, Cahit Külebi, Behçet Necatigil, Orhan Veli, Sabahattin Eyüboğlu, Necati Cumalı ve Salah Birsel'in yazdıkları yazılar yer alıyor.

İşte "Öldükten sonra" adlı şiiri "Diyecekler ki arkamdan — Ben öldükten sonra — O, yalnız şiir yazardı — Ve yağmurlu gecelerde — Elleri cebinde gezerdi — Yazık diyecek — Hâtıra defterimi okuyan — Ne talihsiz adammış — İmanı gevremiş parasızlıktan"

İşte "Kan" adlı şiiri: "Önce öksürüverdim — öksürüverdim hafiften, — Derken ağzımdan kan geldi — Bir ikindi üstü durup dururken — Meseleyi o saatte anladım — Anladım ama, iş işten geçmiş ola — Şöyle bir etrafıma baktım, — Baktım ki yaşamak güzeldi hâlâ — Meselâ gökyüzü, — Maviydi alabildiğine — İnsanlar dalıp gitmişti — Kendi âlemine".

K A D I N

Ankara

Türk kumaşı

Bundan iki ay evvel İzmirden gelerek Ankarada Türk kumaşları ile hazırlanmış elbiseler teşhir eden bir Dernek hayli alâka toplamıştı. **Türk** kumaşlarının zevkle ve pratik şekilde kullanılışı onların sürümlerini artırmak ve aynı zamanda giyim bütçesinde Türk kadınına yeni imkânlar sağlamak bakımından çok mühimdir ve serginin Ankaradaki tesiri devam etmektedir.

Kareli dokumalar

Son günlerde Ankarada Çıkrıkçılar yokuşuna çıkan birçok Ankaralı hanımlar siyah-beyaz kareli, kırmızı - beyaz kareli dokuma kumaş azıyorlardı. Enleri gayet geniş olan bu kumaşların metresi 2 liraya satılıyor ve elbise yapıldığı zaman gayet şık duruyordu. Birçok şık hanımlar siyahlı beyazlılarından geniş etekli çıplak bedenli yaz elbiseleri, çarşıya pazara giymek üzere rob mantolar yapmışlardı. Sarı karelilerden yapılan erkek gömlekleri genç delikanlılar arasında çok sükse yapmış ve gayet ucuza mal olmuştu. Kırmızı beyaz kareliler küçük kızlar için gayet elverişli idi. Bu dokumaları yalnız elbiselik olarak değil ev eşyasını süslemek için de kullanıyorlardı. Kırmızı beyaz karelilerden gayet iç açıcı sofra örtüleri, mutfak perdeleri, hasır koltuklara yastıklar yapılıyordu.

Çıkırıkçılar yokuşunda keşfe çıkan birçok hanımlar orada daha ne güzel perdelik çarşaflar, bluzluk "yerli naylon"lar buluyorlardı ve akşama aldıkları paketleri iftiharla açıyorlardı. Türk kumaşı, Türk dokumaları yakın bir istikbalde muhakkak ki daha büyük bir rağbet görecekti. Şıklığı ile tanınmış bir Ankaralı hanım bal rengi ve beyaz motifli bir abaniden bol bir kokteyl mantosu yapmış bunu aynı kumaştan yapılmış açık bir elbisenin üzerine giyinmişti. Siyah kaplin şapka ve siyah eldivenlerle bu kıyafet en ağır ve pahalı elbiselerle rekabet edebilecek kadar şıktı.

Bir başka hanım yazmalardan gayet güzel bir plaj kıyafeti yapmıştı. Tek omuzu çıplak bırakarak, drapelerle vücudu saran bu ucuz elbise de cidden güzeldi.

Çıkrıkçılar yokuşunda bir kumaşçı

Yerli dokumalara rağbet

Aile

Tehlikeli yıllar

Evlendiler ve çok çocukları oldu. Genç kızların zevkle okudukları bütün romanlar bu güzel cümle ile biter. İnsan zanneder ki, evlenince bütün meseleler bitmiş ve saadet kapısının anahtarı ebediyen genç evlilere teslim edilmiştir. Ne yazık ki romanların bittiği yerden hayat başlar. Zevk dolu, güzel fakat o nispette de mücadeleli, çetin bir hayat. Evlilik birçok gençler ve bilhassa genç kızlar için "hayal" den hakikate geçiştir. Bu geçişte bazı çarpışmalar olacağı gayet tabiidir. Mesele birkaç çarpışma sonunda intibakı temin ve hakikatleri kabul etmekten ibarettir.

Romanların sonu...

Fakat hayatın değil...

***İlk** tehlike ; **birinci** sene*

Evet tahminlerin hilâfına izdivacın ilk senesi, genç evliler için, tehlikelerle doludur. Hoşnutsuzlukların bu devrede pek meydana çıkmaması iki tarafın da henüz hüsnüniyet sahibi olmasından veya bedbahtlığı itiraf etmemek azminden doğmaktadır. Ruh mütahassıslarına müracaat eden birçok bedbaht çiftler şikayetlerine daima ilk seneden başlarlar. Bu ilk senede yapılan gaflar kolay kolay unutulmaz. İlk sene, izdivacın adeta temel taşıdır. Genç kadın bu ilk izdivaç senesinde, bir çok zorluklarla karşılaşacaktır: ev işleri, bütçe tanzimi ve para sıkıntısı, hamilelik sıkıntıları. O, bu zorluklara göğüs gererken, sinirleri zayıf düşebilir ve iste izdivacın ilk tehlikeli hissine kendini kaptırabilir. Zanneder ki kocası artık onu eskisi gibi sevmemektedir. Cidden görünüş öyle olabilir. Sevgi tezahürleri azalmıştır. Erkek eve yorgun argın gelir, ilk suali - "yemek hazır mı?" olabilir. Veya kopan bir düğmeden bahsedebilir. Kadının evde karşılaştığı zorluklarla o da dışarıda karşılaşmaktadır, para sıkıntısı, mesuliyet, daha iyi yapabilmek arzusu erkeğin de sinirlerini hırpalayabilir. Balayının tatlı sözlerle devamım bekliyen romantik genç kadınlar, bu devrede sık sık ağlama krizleri geçirebilirler. Halbuki aşk daima mevcuttur ama hareketsiz, geriye çekilmiş ve yerini hayat realitesine, gündelik hadiselere terketmiştir.

Kadın bu vaziyeti ne zaman idrak edecektir? Ancak çocuk doğurup kendisini ona kaptırınca. Fakat

Biraz Huzur

Jale CANDAN

Bir zamanlar, yorulunca kahvemi ve gündelik gazeteleri alır, köşeme çekilirdim. Okudukça yorgunluğumu unutur, kafamı değiştirir ve cidden dinlenirdim. Siyasetle hiçbir zaman alakam olmadı. Yalnızca ev kadınıydım,, ama memleket meseleleri ile meşguldum. Mühim havadisleri biç kaçırmazdım. Bazan beni düşündürücü şeyler olurdu ama, daima nikbin, limitli, inançlı idim. Baş sayfaları kolaylıkla bırakır, sanat ve kadın sayfalarına, romanlara, hatta resimli macera romanlarına geçerdim. Kısacası, gazete dinlendirici bir şeydi.

Bugün yorulunca dinlenemiyorum. Vakıa kahve, öyle eskisi gibi istendiği anda, el altında bulunan bir nesne değil ama benim derdim bundan ileri gelmiyor. Kahve olmayınca çay içiyorum. Hatta çay da yoksa ıhlamur bile bu işi görebiliyor. Benim derdim gazetelerden yana. Ne oldu bilemiyorum." İnsan baş sayfalardan öteye geçemiyor. Memlekette olup biten hâdiseleri bildiren en objektif başlıklar bile çivi gibi insanın kafasına saplanıp kalıyor. Okuyorsun, tekrar tekrar okuyorsun, bir mana vermeye çalışıyor, düşünüyor nihayet yerinde duramaz oluyorsun, gazeteyi fırlatıp atıyorsun. Bir baş ağrısıdır başlıyor. Bazan "Adam sen de, diyorsun, aldırma gözünü kapa, kulağını tıka, dilini tut ve otur. Radyonu nasıl susturdunsa, gazeteden de vazgeç!".

Pek iyi ama ya evlâtlar? Onlar yetişirken ne gözünü kapayabilirsin, ne kulağını tıkayabilirsin, ne de dilini tutmak mümkündür. Çünkü onlara bu memlekette tam bir vicdan ve hak hürriyeti, demokrasi, teminatlı, huzurlu, istikrarlı bir hayat hazırlamaya and içmişsin. Gene bunun için değil mi ki, rahat rahat otururken ve pek âlâ kahven de önündeyken, hürriyet önderlerinin peşine düşmüş tek parti rejimini, elbirliği ile, en güzel bir şekilde yıkmışsın? Ta şimdi, çalışıp didinip huzuru hakkettiğin bir anda, nerede o alnının teri ile kazandığın teminatlı demokrasi?. Henüz çocuklarımıza vicdan hürriyetini teminat altına alan bir istikbal hazırlıyamamışız.

İşte bu böyleyken ben köşeme çekilip dinlenemiyorum, dinlenemem.

Eğer ben böyle düşünen birkaç kişiden bir tanesi olsaydım elbette ki kendimden bahsetmeye değmezdi. Ama kimi görsem, ne işitsem heryerde hep o aynı dert. Vallahi Billahi herkes böyle düşünüyor. Vallahi Billahi biz büyült bir ekseriyet hiçbir parti ile ilgili değiliz, hatta bizi bu derece aldatan bir siyasetten nefret etmişiz. Kim kalırsa kalsın, kim giderse gitsin yeter ki değişmez kanunlar, yanımızı ve çocuklarımızın istikbalini teminatı altına alsın. İnsanlar değişsin kanunlar kalsın. Aksi yoldan yürüyüp te bugün kendilerine zahiri bir kazanç temin, edenler yarının mağdurları olmıyacaklarını nereden bilebilirler? Yarın, hiçbir izahat verilmeden işinden atılan insanın, bugün başkalarım işten atan insanlar olmıyacağını kim temin eder?. Yalnız ve yalnız teminatlı kanunlar!.

Hakikat şudur ki, bugün huzur içinde gazetesini okumak istiyen vatandaşın hiçbir partide gözü yoktur. İstediği yegâne şey yarına emniyetle bakabilmektir.

şikâyet sırası bu sefer erkeğe gelmiştir, karısının artık kendisini eskisi gibi sevmediğini kolaylıkla düşünebilir.

İkinci tehlike: ikinci sene

İlk çocuğun doğumu, ekseri erkeklerin geçindikleri bîr imtihandır.. Aşka ve şımartılmaya alışmış olan erkek birdenbire alâkanın başka tarafa gittiğini, adeta unutulduğunu görür. Kadınlarda annelik hissi, daha çocuk karında taşınırken başlar. Erkek ise çocuğun zevkini ancak o ilk kelimeleri söyleyince anlar. Aradaki devrede erkek kendisini birdenbire yalnız kalmış gibi hissedecektir. Genç anne çocuğuna yalnız sevgi ile değil vazife ile de bağlıdır. Onun işine yetişebilmek kaygusu ile herşeyi unutabilir. Gece uykusuzlukları karı-**koca arasındaki birçok münasebetlere fena tesir edebilir. Kadının gösterebileceği cinsi arzusuzluk, kafasının daima çocukla meşgul olmasından ileri gelmektedir. Ama erkek bunu doğrudan doğruya kendisine bir alâkasızlık olarak kabul edebilir.**

Çocuk "baba!" der demez herşey düzelir. Akıllı bir kadın evvela baba çocuk münasebetlerini kurmaya çalışmalıdır.

Üçüncü tehlike: yedinci sene

Amerikalılar, tecrübeye istinaden bu seneye "boşanma senesi" demişlerdir. Aslında bu tehlikeli yıl sekizinci sene de olabilir, beşinci veya altıncı sene de!. Şu zor şartların birleşmesi kâfidir: Birçok çocuk doğmuştur. En büyüğü henüz mektebe başlamamış ve en küçüğü henüz yürüyememiştir. Evde hâkim olan şey patırdı gürültü, çığlık ve intizamsızlıktır. Rahat yemek , rahat uyumak, rahat oturup kitap okumak kabil değildir. Yerlerde oyuncaklar vardır, iplerde kuruyan çocuk besleri. Çocuklar herşeyi kırar ve dökerler. Anne o derece yorulur ki bazen saçım bile tarayamaz. Ne kendine bakar, ne de kocasına. Dinlenebilmekten başka gayesi kalmamıştır.

Baba eve, istemiye istemiye gelir. Dışarda, kendi yaşında bekârların yaşadığı eğlenceli hayatı görmektedir. Hele bakımlı, güzel bir kız onunla alâkadar olur, onu anlamıya çalışırsa. Erkek artık intizamsız hayatının bütün mesuliyetim karısına yükleyecek ve bazan vazifelerim unutacak kadar ileri gidecektir.

Olgun ve mantıklı bir erkek, bütün kadınların aynı vaziyette, aynı şekilde olacağım anlar, tedbiri karı-

Çocuk evi dağıtır

Kocayı da evden kaçırır

sından kaçmakla değil onu anlamakla, ona yardım etmekle alır.

Cesur bir kadın vazifenin ağırlığına rağmen, saclarını taramayı ve hayata gülmeyi ihmal etmez. Dava buradadır.

Yedinci senenin zorluklarına dayanamayıp çöken bir aile, sağlam kurulmuş bir aile değildir çünkü çocukla dolu bir sandalı akıntıya terketmek güzel birşey değildir. Yedinci sene, evlilerden yalnız aşk ve sevgi değil, vazife hissi de ister.

Dördüncü tehlike: yirminci yıl

En iyi izdivaçlar bile tehlikededir. Yirminci yılda erkeği evine bağlıyacak şey artık yalnız sevgi ve huzurdur denebilir. Bunu bulamıyınca kolaylıkla kaçacaktır. Çünkü vazifeler aşağı yukarı yapılmış, çocuklar yetişmiştir. Erkek iyi para kazandı-

ğı için, karısından ayrılsa bile onu maddi sıkıntıda bırakmıyacağı için müsterihtir. Zaten karısı da yalnız giyim, lüks ve sıhhati ile alâkalı görünmekte değil midir? Erkek iyi para kazandığı için, peşinden koşan kadınlar vardır. Bu kadınlar onu karısının gözüyle, yaşlı bir erkek olarak görmemekte veya öyle davranmaktadırlar. Zaten erkek ihtiyarlığa doğru giderken, birden gençleşme ve geriye dönme arzusu duyar. Kendisini yirmi yıl geriye götürecek olan güzel ve kurnaz genç kadım reddedemez. Onun en güzel mazereti şudur: Bugüne kadar başkaları (karısı ve çocukları) için yaşamıştır, biraz da kendi için yaşıyacaktır. Böyle düşünen erkeğin karşısına çıkan genç kadın menfaatperest de olsa erkek buna razıdır, kendisini kandırma yollarım bulur. Karısı boşanma teklifi ile karşı karşıya kalınca birden afallar. Hiç ehemmiyet vermediği, hatta ihmal ettiği erkek birden gözünde büyür, kıymetlenir. Ona yeniden âşık olur ve ayrılmamak için çırpınır ama ekseri iş işten geçmiştir. Karı koca hiçbir yaşta birbirini ihmal etmemelidir. Hele vazifeler azalıp biraz rahata kavuşunca yeniden bir balayına çıkmak lâzımdır. Unutulmuş bir aşkı uyandırmak ekseri kadının elindedir.

Çarşı Pazar

Hayat pahalılığına karşı

Bahar aile bütçelerine binbir tuzak hazırlamıştır. Kışın başlıca gıda maddeleri ortadan çekilirken, yenilerine yaklaşmak her babayiğidin harcı değildir. Turfanda meyveler, turfanda sebzeler, salatalıklar renk renk manavları süslerken aile reisleri kötü kötü düşünmektedirler. Yaza girerken herkes yeniden giyinmek ister, çoluk çocuk rahat ayakkabıya, rahat elbiseye muhtaçtır. Evin içi bile yenilenmek ihtiyacındadır: badana, yatak yorgan masrafları hep bu bahar aylarına yüklüdür. Eskiden, insanlar bütün bu işleri başarır bir de yazdan kışı düşünürlermiş: kiraz mevsiminde odunluklar dolarmış. Ne ise bugün pek o kadarına sıra kaimi yor, kirazı alabilene maşallah!.

İşte en çok bu mevsim başlarında, ev kadım olsun, aile reisi olsun hayat pahalılığından şikâyetçidir. Evinin bütçesini tanzim etmek için birşeyler yapmak ister. Fakat nereden başlayacağını, ne yapacağım bir türlü kestiremez!. Dünyanın birçok memleketlerinde, kadınlar hayat pahalılığına karşı mücadele cemiyetleri kurmuşlardır. Bu yolda canla başla çalışır ve kendi bütçelerini korurken cemiyete de büyük faydalar temin ederler. Acaba biz birşey yapabilir miyiz? Halk bu hususta hükümete yardım edebilir mi? Henüz bu sual, kafalarda karanlık kaldıkça halkın fayda temin edecek bir harekete geçmesi beyhudedir. Bugün İstanbulda olduğu gibi Ankarada da et sıkıntısı vardır. Kasaplar ya tamamiyle boştur, ya yalnız kuzu eti satarlar, ya da kepengi indirip gitmişlerdir. Et Balık Kurumu bir miktar et temin edip bunu halka dağıtmaktadır ama, bunu ele geçirebilmek için bütün işi bırakıp iki saat kuyruk olmak icab etmektedir. İki saat bekledikten sonra elde edilen mavi **paketler, yollarda herkesin alakasını üzerine çekecek kıymettedir. Et yemezsek olmaz mı, diyelim. Belki olur. Fakat şunu kabul etmek lâzımdır ki et, her aile için en ekonomik bir gıda maddesidir. Bol bol ısgara et yiyemiyen kalabalık aileler, yarım kilo kuş başım bol patatesle pişirir ve ekmeklerini suyuna banıp kanalarını doyurdular. "Et yerine omlet yemek" teklifini, ev kadınları pek iyi karşılıyamıyacaklardır. Çünkü omlet güzeldir ama kurudur ve ev kadınları omlet yapınca ev halkını doyuramıyacaklarını pek alâ bilirler. Evet et en ekonomik yemektir ve 250 gr. kıyma, birçok evlerde, bünyesi zayıf insanların can kurtaranıdır. "Et yerine omlet yiyin" demek bize bir fayda temin etmiyecektir. Ama haftada üç gün et yiyin, dört gün yemeyin, o taktirde herkes bir miktar et bulacaktır denirse, şüphesiz böyle bir teklif çok iyi karşılanacaktır. Eğer böyle ufak tedbirlerle, hayat pahalılığına karşı mücadele etmek kabilse neden bekliyoruz? İşten anlıyan insanların Belediyelerle iş birliği yaparak harekete geçmesi, ne yapacağını kestiremiyen şaşkın ve perişan halka, muhakkak ki çok faydalı olacak, yol gösterecektir. Ama bunda da şart, herşeyde olduğu gibi hakikatleri görmek ve herşeyden evvel hayat pahalılığını kabul etmektir.**

Bîr kasap dükkanının vitrini

Et alabilene: "Maşallah!"

Giyim hususunda

Gıda maddelerini alâkadar eden mücadele muhakkak ki, mütahassıs elemanlara muhtaçtır ve başarılması oldukça zor bir istir. Ama giyim hususunda, kadınlarımızın sırf aklıselime uyarak yapabilecekleri çok ve çok şeyler vardır. Lüks zihniyeti ile mücadele etmek yapılacak şeylerin muhakkak ki en başında gelir. Sıkıntılı günler yaşıyoruz. Bu günlerin icab ettirdiği şekilde, giyimimizi, yalnız ihtiyaç nispetinde tanzim etmemiz gerekmektedir. Temiz giyinmek yalnız mütemadiyen elbise yapmakla temin edilemez. Az elbisesi olan fakat onları itina ile temiz temiz giyen kadın daima hoşa gidecektir. Bugün piyasadaki nispeten ucuz yazlık kumaşları görerek onlara kendisini kaptıran ve beş altı tane basma tarzı entari yapan kadınların miktarı pek büyük bir yekün tutmaktadır. Halbuki İngilterenin sıkıntılı devirlerinde kadınların büyük ekseriyeti her mevsim başında bir tek entari yapabilirse kendisini mesut hissediyordu.

Bir lüks tezahürü de ince çoraba gösterdiğimiz akıl kabul etmez zaaftır. Evet bugün piyasadaki ince naylon çorapların çoğu fevkalâde ömürsüzdür, bazan daha ayağa giyilirken kaçıverirler. Fakat dikkat edilecek olursa, herkesin ayağında kaçık ta olsa, o incecik çoraplar vardır. Ufak bir aylık mukabili çalışan kadınlarımız dahi bazan kirli ve lekeli önlükler, eski entarilerle o incecik çorapları ihmal etmiyorlar. Halbuki piya-

sada bir çiftçi hiç mübalâğasız üç ay dayanabilen, orta kalınlıkta taş gibi sağlam çoraplar vardır. Hergün, çarşı pazar işi için, evde ve büroda Türk kadım bu orta kalınlıktaki çorabı giymeye mecburdur. İtinalı bîr kıyafet, bakımlı saçlar, boyanmış temiz ayakkabılarla beraber giyilen bu sağlam çoraplar perişan kıyafetlerle giyilen kaçık ince çoraplardan muhakkak **dalla şık** durmaktadır.

Moda

Grace Kelly modası

Sarışın, genç, sade, zarif ve temiz.. İşte Grace Kelly'nin Amerikadan Avrupaya getirdiği modayı bu kelimelerle hülasa etmek kabildir. Bu kelimeler yalnız makyaj veya elbiselere değil, kadınların tavrı hareketlerine de tesir edecek ve nikâh dairesine adımlarım atar atmaz banım-**efendi pozlarına özenen genç kızları, bundan sonra oldukları gibi görünmeye teşvik edecektir.**

Grace Kelly elbiseleri

Bütün gardrobunu Amerikadan getiren Grace Kelly Fransanın sahil şehirlerindeki yazlık moda evlerine birçok ilhamlar vermiştir. Belki elbiseler henüz kopye edilecek kadar zaman geçmemiştir ama, bu moda evleri genç kadının sahne hayatındaki giyiniş tarzını göz önünde bulundurarak birçok modeller hazırlamışlardır. O kadar ki geçen seneden beri gözde olan şark tipi, çekik gözlü esmer mankenler bile birdenbire adeta renk değiştirmişler ve Grace Kelly tipi genç kızlar birdenbire moda oluvermiştir.

Grace Kelly daima sade giyinmiştir. Fakat bu sadelik hiçbir zaman erkekvari giyinmeye özenen bir sadelik olmamış bilâkis hafif, zarif ve

Grace Kelly modası
Sırrı : *Sadelik*

kadınlık havası taşıyan bir tazelik ifade etmiştir. Beyaz fistolar, kurdeleler, volanlar, fiyonklar elbiselere hiçbir fazlalık vermeden tabî bir şekilde kullanılmış, lüzumsuz teferruatlar, ustalıklı kuplardan, bilhassa gösterişten kaçınılmıştır. Yaz mantoları gene çok revaçtadır ama bunu ağır taftalar yerine kullanışlı poplinlerden, tissordan, şantug'tan yapmak bugünün pratik kadınına çok daha kullanışlı görünmüştür. Sade ve şirin elbiseler tıpkı Grace Kelly' - nin Avrupaya ayak basarken giydiği gibi geniş kenarlı bir kaplinle gayet şık durmaktadır.

Grace Kelly tipi

Grace Kelly gardrobunu taklit eden kadınlar kolaylıkla onun tipini do taklit, edeceklerdir. Bu yaz boya fıçısına batmış kadınlar tamamiyle "eski tarz" addedilecektir. Güzel ve muntazam bir topuz, pembe dudaklar, bol tebessüm, zekâ ve samimiyet. İşte kadınlarda hoşa gidecek şeyler bunlardır. Bir de gözü yormıyan hafif, iç açıcı iddiasız renkler.

Grace Kelly bagajı

Vakıa Grace Kelly Avrupaya bir prensese lüzumlu olan oldukça kalabalık bir "bagaj" la gelmiştir ama onu, hayattaki muvaffakiyetine götüren, onu hiç terketmiyen bir "his bagajı" vardır ki rivayete göre bu bagaj şu sırları ihtiva etmektedir. Hakiki bir kadın olabilmek için ne çok bilmiş olmalıdır, ne çok saf, ne çok fazla neş'eli, ne çok fazla ciddi, ne çok fazla bilgili, ne cahil, ne çok hafif, ne ağır!. Hayatta muvaffak olmak istiyen her kadın aşka büyük bir yer ayırmalıdır!.

S İ N E M A

Yıldızlar

Yıldız ve Kocası

Bazı mağazaların vitrinlerindeki ilânları görenler, 10 mayıs perşembe gecesi Martine Carol ile kocası Christian- Jaque'ın Fransız Elçiliği tarafından Yardım Sevenler Cemiyeti yararına Büyük Sinemada tertiplenen bir film gösterisine iştirak edeceklerini öğrendiler.

Türkiye Martine Carol'un ziyaret ettiği ilk memleket değildi. Çeşitli yerlerde büyük yakınlık görmüştü. Bu sebeple İstanbul ve Ankara'daki tezahürat pek şaşırtıcı olmadı. Türk balkının diğerlerinden farkı, onun sadece şekliyle alâkadar olup şahsiyetiyle pek ilgilenmemeleriydi. Nitekim gösteri gecesi kapıdaki kalabalığa rağmen Büyük Sinemanın salonu hissedilir derecede boştu. Halbuki kötü filmler gösterdiği zamanlarda bile bu sinemadan bilet bulamayıp dönenler olmuştu. Bu ilgisizliğin tek sebebi tertip heyetinin geceyi lüzumu kadar reklâm etmemesi değildi. Çünkü bu gevşeklik gazeteler tarafından telâfi edilmişti. Gece için hazırlanan programı önceden ilân etmeyen tertip heyeti en kötü notu, salondaki seyircilerin merakım giderecek hiçbir program dağıtmamakla aldı. Christian-Jaque ile Martine Carol'un sözlerini doğru dürüst tercüme edemeyen

Martine Carol

Cazibesinin mıknatısları

hanım da göz önünde tutulursa bu gecenin bizim tarafımızdan yapılması icabeden hazırlığının tam bir fiyasko ile neticelendiği söylenebilir.

Fransızların hazırlıkları mükemmeldi. Güzel bir yıldız, iyi bir rejisör ve şaheser bir film.. Önce Martine Carol'un altı filminden muhtelif sahneler gösterildi. Bunlardan "Caroline Cherie" hariç diğerlerinin hepsi Christian-Jaque'ın rejisörlüğünde çevrilmişlerdi. "Madame Du Barry" nin istisnasiyle "Lysystrata", "Lucrece Borgia", "Nana" ve "Adorables Creatures" memleketimizde gösterilmişti. Bu episodlar bir film olmaktan çok Martine Carol'un dramatik ve komik kabiliyetlerini göstermek üzere tertiplenmişlerdi. Tertip ortaya bir şey koyuyordu. Martine Carol öbür cinsi cazibeli yıldızlar Marilyn Monroe, Gina Lollobrigida v.s. kadar çarpıcı bir güzel olmamakla beraber onlardan daha zeki ve canlı görünüşlü, perdeye oyunu balonundan onlardan daha yatkındı. Perde ile bu uyuşma bilhassa Christian-Jaque'ın filmlerinde daha belirliydi.

Hareket seven rejisör

Ingrid Bergman ile evlenmesi nasıl Roberto Rossellini isminin memleketimizde duyulmasına sebep olduysa, Christian-Jaque da Martine Carol'un kocası olarak tanındı. Ama daha bir Martine Carol yokken bir Christian-Jaque vardı. Türkiye'de 10 dan fazla filmi gösterilmişti. Christian-Jaque en iyi Fransız rejisörlerinden sayılmazsa bile Fransız sinemasında hususi bir yer işgal ediyordu. Dekoratif sanatlar tahsili yaptığından filmlerde evvelâ dekoratör olarak çalışmıştı. Sonra önce rejisör yardımcılığını, bir müddet geçince de kısa film rejisörlüğünü denedi. İlk uzun filmi 1930 da çevirdiği "Bidon d'Or" du. Rejisör olarak şöhretini Pierre Very romanlarından adapte olunan "Les Disparus de Saint-Agyl", "L'Enfer des Anges" ve "L'Assassinat du Pere Noel" adlı filmlerle kazandı. Daha sonra Christian-Jaque "La Symphonie Fantastique", **"Carmen"**, "Chartreuse de Parme" gibi değişik konulu filmlerde kendini aradı. Bu arayışın ilk sonuçları pek iyi bir film olmamakla beraber "Singoalla" da görülür. Christian-Jaque filmlerine diğer Fransız rejisörlerinden çok fazla hareketlilik koyabilmişti. Filmlerinin diğer ayırıcı vasfı ise bilhassa tarihi hikâyeleri kurtaran efsane havasıydı. Eski bir dekoratör oluşu da tarihi filmlerinin kıyafet ve sahne bakımından canlılığını temin ediyordu.

Bu rejisörün yaptığı filmler arasında "Fanfan la Tulipe" şüphesiz en başarılısıdır. Burada ayırıcı vasıflar hareketlilik ve efsane havasına, ortak Fransız karakteri **zekâ** oyunlan ve hiciv de eklenmişti. Öbür tanınmış filmleri "Barbe-Bleue"; "Adorables Creatures", "Lucrece Borgia" ve "Nana" "Fanfan la Tulipe" seviyesine erişememekle beraber **ortayı** aşan filmlerdi.

Christian Jaques

Gölgede kalan rejisör

Filmler

Kırmızı balon

İhtimal ki seyircilerin büyük bir çoğunluğu o gece hayatlarının en güzel filmlerinden birini göreceklerini düşünmemişti. Albert Lamorisse'in "Le Ballon Rouge - Kırmızı Balon" adlı filminin sözü geçmişti, değeri hakkında kimsenin bir fikri yoktu. Gergi bu film aynı günlerde devam eden Cannes Film Festivalinde de gösterilmişti, ama günlük gazetelerin bu işlerle uğraşan muhabirleri mühim filmler yerine sütyeni düşen yıldızlardan bahsetmeyi daha uygun buluyorlardı.

Ankara Fransız Küttür Merkezinde "Crin Blanc" adlı filmi görenler Albert Lamorisse'in elinden kötü iş gelmiyecegine inanıyorlardı. Fakat bu kadarım kimse tahmili edemezdi. Bu akla sığmaz bir şeydi. Lamorisse yarım saate bir şaheser sığdırmıştı. Filmin başrollerini küçük Pascal Lamorisse ile kocaman bir kırmızı bolon temsil ediyordu.

Film puslu bir Paris sabahı küçük Pascal'ın okula doğru yola çıkmasıyle başlıyordu. Dar sokaklardan geçerek otobüs durağına siden Pascal yolda kocaman kırmızı bir balon bulur. Balonu yüzünden otobüse alınmayınca okula kadar koşmaya mecbur olur. Derse geç kalmıştır, balonu kapıcıya emanet eder ve sınıfa girer. Dönüşte gene koşmak gerektiğinden eve gecikir. Annesi bu gecikmeye balonun sebep olduğunu anladığından onu pencereden dışarı biralar. Fakat artık Pascal ile Balon arasın-

da mucize gibi bir arkadaşlık doğmuştur. Balon pencerenin önünden ayrılmaz. Ertesi gün okula giderken koşmaya lüzum kalmaz. Çünkü Balon Pascal'ın peşini bırakmamakta otobüsü de takip etmektedir. Balon'un durumundan hoşlanmayan okul müdürü Pascal'ı cezalı olarak bir odaya kapatır. Bu sefer Balon müdürün peşine takılarak onu gülünç durumlara düşürür. Pascal'ı serbest bırakmaktan başka çare kalmamıştır. Balonuna yeniden kavuşan Pascal'a bu sefer mahallenin diğer çocukları musallat olurlar. Ellerinden bir kaç kere kurtulabilen Pascal sonunda Balon'un bir taş parçası ile zedelenmesini önliyemez. Kocaman kırmızı balon yavaş yavaş söner, parlaklığını kaybeder, buruşur. Bir ayak yarde son nefesini veren Balon'u ezerek işini bitirir. Pascal yerde bir kan lakesi gibi duran sönük balonuyla yalnız kalmıştır. O anda şehirdeki bütün balonlar sahiplerinin ellerinden kurtulur. Evlerin pencerelerinden dışarı balonlar uçuşur. Hepsi Pascal'ın etrafında toplanırlar. Pascal onları sevinç ve sevgiyle kucaklar, iplerini beline bağlar. Balonlar Pascal'ı yavaş yavaş kaldırırlar, evlerin üzerinden göklere doğru yükselirler.

Film bittiği zaman heyecan son haddini bulmuştu. Bu izah edilmesi imkânsız garip bir heyecandı. Lamorisse, Edmond Secha'nın technicolor fotoğrafları ve Maurice La Roux'nun fon müziğinin de desteğiyle harikulade bir film yapmıştı. Tek bir konuşma olmayan film dana ilk sahnelerde büyük bir şiir havasiyle başlıyor, bar geçen an tesirini artıran bu hava "Kırmızı Balon" u muhteşem bir eser haline getiriyordu. Albert Lamorisse doğrudan doğruya duygulara hitap ediyordu. Ondan önce dostluk ve sevgi temalarım, fantaziyi, şiiri böyle ustalıkla, böyle dahiyane kullanan başka hiçbir sinemacı gösterilemezdi.

Lamorisse, oğlu ve balon

Netice: Bir şaheser...

10 Mayıs perşembe gecesi Büyük Sinemada bulunmayan sinema meraklıları ve sanat severler çok büyük bulunmaz bir fırsat kaçırdılar. Çünkü "Kırmızı Balon" bir ömür boyunca pek az görülen büyük filmlerdendi.

Festivaller

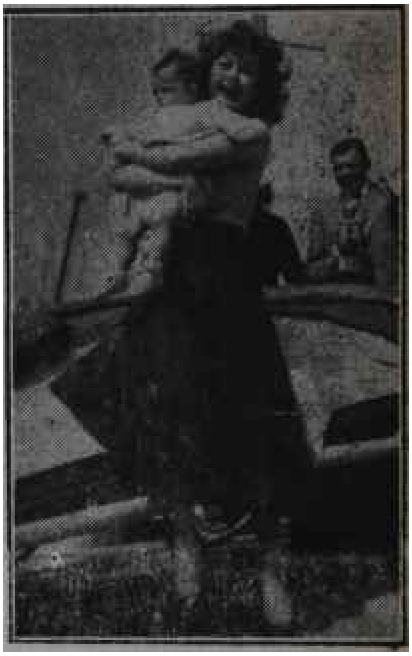
Tabiata Dönüş

Dünya filmciliğinin her yıl birbiriyle boy ölçüştükleri iki milletlerarası film festivalinden ilki baharda Cannes'da yapılır. Diğeri - Venedik Film Festivali - ise yaz solmadadır. Bu festivaller çeşitli yıldızların da iştirakiyle daha ilgi çekici olurlar. Basının umumiyetle meşgul olduğu zaten bu yıldızlar faslıdır. Olana Dors'un vücudundan kayan elbisesi veya gözyaşları mühim bir habermiş gibi yetiştirilir de, hadise yaratan filmlerin ne olduğuna dair bir şey bildirilmez. Filmlerden bahsedileceği zaman da sinema bilgisinin derecesini gösterircesine bir çok hatalar yapılır. Bakarsınız nice yılın rejisörü Mark Robson yeni bir artist diye takdim edilir, yahut, 1956 Cannes Film Festivaline iştirak eden filmler sıralanırken "Le Ballon Rouge - Kırmızı Balon" gibi bir filmin adı geçmez, "Othello" adlı Rus filmi Serge Youtkevitch çevirmişken ne hikmetse rejisör olarak Dimitri Bochowitzki diye bir isim yazılır.

IX. uncu Film Festivalinin en dikkati çeken tarafı sinema sanatı bakımından yanlış yola sapışa karşı kuvvetli bir tepki olmasıydı. Yeni yeni geniş perde sistemleri icadedile dursun sinema gittikçe insandan uzaklaşıyor, gösterişli fakat kof bir bina haline geliyordu. Birinci mükâfatları alan "Le Monde du Bilence • Sessizlik Dünyası" ve "Le Ballon Rouge - Kırmızı Balon" tabiata ve hayata yeniden dönüş arzusunun sağlam mahsulleridir.

Bu yılki festivalde Vittorio da Sica, Alfred Hitchock, Marc Donskoi gibi tanınmış film yapıcılarının eserleri derece alamadı. Dikkati çeken filmler daha başta derhal belli olmuştu. Bunlar H. G. Clouzot'nun "Le Mystere Picasso - Picasso Esrarı". Serge Youtkevitch'in "Othello" ve Albert Lamorisse'in "Le Ballon Rouge" adlı filmleriydi.

Mükâfatlanıl verileceği gece jüri "Kırmışı Balon" u festivalin en iyi filmi olarak seçmek istemiş ama büyük mükâfatın bir uzun filme verilmesini icabettiren nizamname bunu imkânsız kılmıştı. Hattâ "Kırmızı Balon" için nizamnamenin bu maddesini değiştirmek üzere Jüride bir harekat baş göstermişti. Heyecan yatışınca "Kırmızı Balon" a kısa filmler mükâfatı verildi. Albay Yves Cousteau'nun "Le Monde du Silence-Sessizlik Dünyası" isimli dokümanteri en iyi film mükâfatım kazandı. Jüri başkanı Maurice Lehmann bu filmin dokümanteri aşan bir defter olup, şiir, macera, mizah ve beşer cesaret gibi dramatik elemanları bünyesine sindiren bir eser olduğunu söylüyordu. Atatürk zamanında memleketimizde "Türkiyenin Kalb Ankara" adlı bir dokümanter film çevirmiş olan Serge Youtkeviten "Othello" ile en iyi mizansen mükafatını haketti. H. G. Clouzot'nun Picasso'yu çalışması esnasında tespit eden filmi "Pioasso Esrarı" na Jüri Özel Mükâfatı verilip, Alain Resnais'nin festival dışı bırakılan filmi "Gece ve Sis" halkın sevgisini kazanınca iyi filmlerin hepsi festivalden paylarına düşeni almış oldular. Geriye teselli mükâfatları kalıyordu. Bunlar Cannes'a film gönderen değişik memleketlere çeşitli sıfatlarla verilen nezaket mükâfatlarıydı.

Susan Hayvorth Cannes da

Amerikalıların tesellisi

Teselli ve nezaket mükâfatları

Amerikalılar Daniel Mann'ın çevirdiği "I'll **Cry To**morrow - Yarın Ağlıyacağım" adlı filmde Susan Hayward'a verilen en iyi oyuncu mükâfatiyle teselli edildiler.

Öbür nezaket ve teselli mükâfatlan şöyle sıralanıyordu, İsveç: **Ingmar** Bergman'ın "Gülümseyen **Yaz** Gecesi", şairane mizan; Hindistan: "Patner Panchali" beşeri belge; İtalya: "Kuleler Yarışı" ve Belçika: "Gretry" dokümanter: Rusya: "Mağdana'nın Küçük Eşeği", masal; Çekoslovakya: "Jiri Trinka'nın Kuklaları, özel mansiyon; İngiltere: "Beraber" ve Fransa: "Hayvanlar Yaşadıkça", araştırma filmleri mansiyonu. Brezilya: "Bahia Göğü Altında", Rusya: "Tovarich Sefere **Çıkıyor**" , Yugoslavya: "Kara Dalgalar" öbür kısa film mükâfatlarını aldılar.

M U S İ K İ

Konserler

Ateşin mizaç

Birkaç aylık bir uzaklaşmadan sonra Vera Franceschi geçen hafta gene Ankaralı dinleyicilerin huzuruna çıktı. Salı akşamı opera salonunda verilen konser bir orkestra konseri olarak hazırlanmıştı ve Amerikalı piyanist de beraberinde bir "yenilik" olduğu halde Türkiye'ye gelmişti. Menotti'nin konsertosunu memleketimizde ilk defa olarak çalacaktı. İtalyada bir musiki -festivali hazırlıklarıyla meşgul bulunan ve zaten Türkiyeyi ziyaret etmek isteyen Menotti de bu münasebetle Ankaraya gelmek istiyordu. Çok şükür bu ihtimal gerçekleşmedi. Menotti gelseydi, Türkiye'nin en iyi orkestrasına şef diye tayin edilen bir zatın yeni bir eseri idare etmekten aciz olduğunu görecekti.

Richard Engelbrecht'in Menotti konsertosuyla başa çıkamıyacağı anlaşılınca - bir skandala meydan vermemek için- eser program harici tutulmuş, yerine misafir piyanist bir resital sunmağa karar vermişti. Bu, bir bakıma daha iyi oldu. Böylece genç Amerikalı sanatkârın meziyetlerini **daha** yakından tanıma fırsatı ortaya çıktı. Vera Franceschi'de bir taraftan mükemmel bir teknik, diğer taraftan da hudut tanımaz gibi görünen mekanik imkânlarım ifade gayesinin emrine tahsis etme idraki var. Aynı zamanda zeki bir sanatkâr. Resitali için hazırladığı küçük program, hem eser seçme, hem de eserleri sıralama bakımından olgunluk timsaliydi. Konseri barok ve klâsik çağların birleştiği sıralarda yaşamış, bu çağların hususiyetlerini meczetmiş bir İtalyan bestekârının, Baldassare Galuppi'nin Re Majör Adagrio ve Allegro'suyla açtı. Çalışında müzikolog yetkisiyle virtüöz kolaylığı, şahsiyetli bir hatibin kütleleri bağlayan büyüsüyle birleşmiş gibiydi. Konserin ilk saniyelerinden başlayarak dinleyiciler, alâkalarını bu kudretli sanatkârdan ayıramadılar.

Beethoven'i hazırlayan adam

İkinci eser - Si Minör Adagio ve Presto- Vera Franceschi'nin bilhassa, ihtisas sahibi olduğu bir bestekâra, Muzio Clementi'ye aitti. Klasik devirden nasıl olup da bir Beethoven'in çıktığını Clementi'nin musikisi pek güzel izah ediyor, hatta daha çok bir piyano öğreticisi olarak tanınan bu adamın gerçek yüzü belirince Beethoven, şahsına ait sanılan bazı vasıflarını kaybediyordu. Clementi, "Gradus ad Parnassum" un kuru temrinleriyle azçok sevimsiz bir şöhret yapmış makine adam değil, geniş muhayyile sahibi bir yaratıcıydı. Beethoven'den önce doğmuş, ondan sonra ölmüştü. Büyük dâhinin kütüphanesinde az sayıda eserin bulunduğu ve bunların çoğunu da Clementi musikisinin teşkil ettiği biliniyordu. Beethoven'in Clementi'ye olan hayranlığını her fırsatta ifade etmiş olduğu malûmdu. Bundan başka Clementi, modern- piyano tekniğini kuran ve bu tekniği klavsen usullerinden kurtaran adamdı. Haksız yere ihmal edilmiş bu bestekârın ehemmiyeti, son yıllarda musiki âlimlerinin çalışma sahası haricine taşıp Horowitz ve Pranceschi gibi virtüözlarca ele alınmaya ve yayılmaya başlamıştı.

Bestekâr Clementi

Beethoven'in öncüsü

Vera Pranceschi, listedeki üçüncü eser olan "Appassionata" sonatında, derin tetkik ve mütekâsif zihin çalışması mahsulü, fakat muayyen bir noktadan sonra içgüdü ve sezginin hâkim olduğu bir tefsir tarzı ortaya koydu. Herşey en uygun dozundaydı. Cümleler iyi çizilmiş, nüanslar kontrollü, gürültüye kurban olması en ziyade muhtemel safhalar vuzuhla tarif edilmişti. Üstelik Beethoven'in hırçınlığı ve taşkın bir heyecan, ifrata ve hesapsızlığa varmadan, piyanistin çalışına sinmişti.

Appassionata'yı Adnan Saygun'un "İnci'nin Kitabı" takip etti. Miss Franceschi, ilk defa olarak -ve notadan okumak suretiyle- çaldığı bu saf çocuk parçalarına, aradıkları temiz ifadeyi ve sade şairaneliği verdi. Bu süit, dünya çapındaki bir virtüözun repertuarındaki ilk Türk eseri olarak yakında şehir şehir dolaşmaya başlayacaktır.

Debussy'de (İkinci kitap prelüdlerden "Donanma Fişekleri") Beethoven'le varılan zirvenin öbür yamacına doğru bir inme başladı. Biraz daha parlaklık, biraz daha virtüöz'varî davranış bu parçaya yakışır, dinleyicilerin galeyana getirilmesi lâzım gelirdi. Chopin de Vera Franceschi ile uyuşan bir bestekâr değildi. Ünlü romantiği ifadesinden değil, notalarından tanıdık. Sol Minör Ballad'da biraz esrar, biraz füsun aranıyor.

Beethoven'in üçüncü konsertosunda Vera Franceschi, hamulesi yüksek bir elektrik kaynağı idi. Zirveye çıkış konsertoda yemden başladı. Orkestranın adeta yadırgadığımız bir canlılıkla refakati, bir taraftan piyanistin manyetik şahsiyetinin orkestraya tesiri, diğer taraftan da orkestra üyelerinin gösterdikleri şuurlu gayretin neticesiydi. Konsertonun her bakımdan mükemmele yakın bir icrayla ortaya çıkmasında şef Engelbrecht'in bir rolü olduğu iddia edilemez. O, sadece cereyenlara kapılmış gidiyordu. Aslında orkestrayı solistin idare ettiğim söylemek pek büyük bir mübalağa sayılmamalıdır.

Vera Franceschi ve Fethi Kopuz

Sade poz vermede anlaştılar

Milli Kütüphanede

Ertesi akşam Vera Franceschi'nin, viyolonist Fethi Kopuz'un partneri olarak. Millî Kütüphane'de verdiği sonat resitali, farklı bir tezahür oldu. Programda Mozart (Fa Majör), Beethoven (İlkbahar) ve Franck sonatları vardı. Hiçbiri iyi çalınamadı ve icra dereceleri de program sırasını takip ederek kötüye doğru gitti.

Fethi Kopuz, tekniği böyle bir konser vermeye yetmeyen bir viyolonist değildir. Ancak, öyle anlaşılıyor ki, eserleri tefsire müteallik muayyen gayelerle almıyor. Üstelik, gerek zihni ve gerek mekanik melekelerim çaldığı esere teksif etmekte güçlük çekiyor ve teknik zaafı gibi görünen hatalar -meselâ bilhassa Cesar Franck'ı mahveden entonasyon düşüklükleri- bundan ileri geliyor. Piyanist de tatmin edici değildi. Mozart'ta fazla yüktü, Beethoven'de fazla solist vari, Franck'da fazla silik ve vuzuhsuzdu. Bütün bunlar ve iki partner arasında anlaşma yokluğu, oda musikisinin manasını yok etti.

Verimli işbirliği

Milli Kütüphane'deki konserden iki gece sonra Devlet Konservatuarı salonunda biri viyolonsel, diğeri piyano çalan iki sanatkâr, Kopuz-Franceschi ortaklığının yapamadığını yapıyorlar, oda musikisinin ne demek olduğunu, üslûplara bestekârlara sadakatten ne kasdedildiğini anlatıyorlardı. Viyolonseli çalan, Konservatuar öğretim kadrosundan Martin Bochmann'dı. Piyanoda da, med ve cezirler içinde geçmiş sanat bayatında şimdi yeniden bir yükselme devresine vardığı anlaşılan Mithat Fenmen vardı.

Konseri açan Brahms sonatında (Op. 38; Mi Minör) ideal denebilecek bir -Brahms anlayışı vardı. Bochmann, çok yerinde olarak nüans hudutlarım dar tutuyor, fakat bu -mahdut saha içinde mümkün olabilecek bütün dinamik imkânlarından faydalanıyordu. Cümlelerin kıvrımlarını belirtiyor, keskin köşelerin, parlaklığın ve cilanın bu musikide yeri olmadığım biliyordu. Solo hattın icrasındaki bu olgunluk, piyanistin aynı derecede duygulu davranışıyla birleşiyor, melodiler ve armoniler tam bir ahenk içinde meczoluyordu.

Adnan Saygın sonatı da yetki ve güvenle çalındı. Hernekadar Saygun'un musikisinin nasıl Çalınacağı hakkında kesin kıstaslar -bilhassa icra azlığı yüzünden- vücut bulmamışsa da, bu musikinin bağlı bulunduğu devre ait. hususiyetleri *göz* önünde tutmak suretiyle bir hüküm vermek mümkün olabilir. Bundan başka eserin, mahiyeti ve değeri hakkında büyük şüphelere mahal vermeyecek şekilde meydana çıkabilmiş olması da icranın sağlamlığına delalet eder. Nihayet -ve en mühimi-., bizzat bestekâr da eserinin gördüğü muameleden memnundu.

Programın ikinci kısmı sudan eserlerden müteşekkildi;, tek bir istisna ile: Hindemith'in, Birinci Dünya Savaşını takip eden yıllardaki ekşi alaycılığını aksettiren, nefis Capriccio'su.. Diğer eserler, Onsekizinci Asır dönümü Fransız bestekârlarından Marin Marais'nin Dansları, Milhaud'nun - Bochmann'ı entonasyon sıkıntısına düşüren- Etegie'si, ve Grieg'in sonatıydı.

Bir piyanist ağladı

Kaç gündür afişler, konsere iki solistin katılacağını, Metin Öğüt'ün Mozart, Selçuk Armaner'in de Ravel (Sol Majör) konsertolarını çalacağını ilân ediyordu. Cumartesi günü Büyük Tiyatro'nun giriş kapısındaki levhaya yerleştirilen programda da bunun hilâfına bir kayıt yoktu. Bu vaide kapılarak iki lira civarında bir para ödeyip içeri girenler, ancak salonda dağıtılan programı aldıklarında, konserin bilhassa cazibesini teşkil eden Ravel konsertosunun çalınmayacağım öğrendiler. Madem ki programda böyle mühim bir değişiklik yapmak gerekmişti, niçin durum daha önce açıklanmamıştı? Ravel'in çalınmamasını ve piyanist Armaner'in de konserden çekilmesini gerektiren sebepler son dakikada zuhur etmiş değildi. Aldatılmış durumdaki dinleyiciler pekâlâ orkestrayı mahkemeye verebilirlerdi. Orkestra yetkilileri de, kendilerim müdafaa ederken ancak şunu söyleyebilirlerdi: "Başımızda Richard Engelbrecht gibi bir şef varken, teşkilâtımızın da ne derece bozuk olduğu herkesçe bilinirken, Ravel konsertosu gibi güç bir eserin çalınamıyacağı tahmin edilmeliydi."

Nitekim daha ilk provada, aylardır bu esere hazırlanan Selçuk Armaner, çalamıyacağını anlamıştı. Şef Engelbrecht, partisyondaki tempo değişikliklerini bile kavrayamıyor, basit bir sürprizle karşılaştığında "ben şimdi ne yapacağım?" tavrı takınıyordu. O akşam dostları, Selçuk Armaner'i göz yaşları içinde buldular. Bu durumda sahneye çıkmak, yüzde yüz hezimeti kabul etmek demekti. Bn. Armaner, bir da ha provaya uğramadı. Vera Franceschi'den sonra bir piyanist daha aynı akibete uğramıştı. Öyle anlaşılıyordu ki orkestra idare heyeti ve Millî Eğitim Bakanlığının Güzel Sanatlar Umum Müdürlüğü, işlerin bu şekilde yürümesine müsaade ettikçe daha pekçok solist ağlayacak, daha pekçok dinleyici ağlamaklı -olacaktı.

Konserin diğer solisti Metin Öğüt, herşeyden önce, böyle bir şefin idaresi altında çalma cesaretini gösterdiği için tebrik edilmelidir. Piyanist öğüt, durumu kavramış görünüyordu; kendini tamamen partisine verdi; **hattâ** zaman zaman şefe yol gösteren hareketlerde bulundu; bir ara orkestrada -ağaç nefeslilerde- çıkan kargaşalığa aldırmadı ve partisini kopmadan götürdü. **Daha** uygun şartlar içinde başarısı şüphesiz ki üstün **olurdu.**

Büyük Tiyatro

Haydutlar

Perde eserin son sahnesinin üzerine kapandıktan sonra kopan alkış tufanı ile tekrar açıldı : sanatkarlar elele bir sıra halinde sahnenin önüne doğru ilerleyip güleryüzle halkı selâmladılar; perde tekrar kapandı ve alkışların ısrarı üzerine tekrar tekrar açıldı, kapandı. Yalnız müteakip açılışlarda sanatkârlar arasında Yıldırım Önal görülmedi. Müteakip açılış ve kapamalar sırasında,, balkonun sol tarafından bir iki kişi: "bravo Halûk, yaşa Haluk..." diye bağırmışlardı. Sahnedeki sanatkârlar kadar seyirciler de bunun maksatlı bir haykırış olduğunu anladılar ama, Yıldırımın bu "klâkör"lere gücenip seyircilerin alkışlarını cevapsız bırakmasını ve Onları selâmlamak külfetine katlanmamasını mazur göremediler.

Hâdise, geçen haftanın başında, Büyük Tiyatroda cereyan etmişti.

Deylet Tiyatrosu Alman şairi Schiller'in "Haydutlar" isimli eserini temsil ediyordu. Oyun her bakımdan mükemmele yaklaşmıştı. Misafir rejisör Walter Thomas, Schiller'in şiir büyüklüğü ile mütenasip olarak her şeyi en güzel şekliyle meydana çıkarmıştı. Ulrich Damrau'nun dekorları da rejisörün arzusuna tıpa tıp uygun düşmüştü. Eserde rol alan sanatkârların hemen hepsi genç kadroya mensuptular ve ufak tefek kusurlarla Devlet Tiyatrosuna iftihar edilecek bir eser kazandırıyorlardı.

Schiller (1759-1805) in bu eseri Alman "renaissance"ının ilk ve olgun meyvelerinden birisi olduğu için Alman edebiyatında mühim bir mevki işgal etmekte idi. Tiyatro sanatındaki yeri de daha az ehemmiyetli değildi. Klâsikler arasında saygı görenlerdendi. Hayatın romantik bir şala bürülerek. salına salma şatolarda dolaştığı tasavvur olunan devirde, hassas, idealist bir şair tarafından yazılmıştı.

İyi de. kötü de aynı derecede idealize edilmiş olarak yaratılan bîr eserdi. Böyle bir eseri, bu günün materyalist atmosferinden sıyırarak, kendi hususiyetleri ile yaşatabilmek kolay değildi ve Devlet Tiyatrosunun genç sanatkârları bu güçlüğü yenmişlerdi. O akşam Büyük Tiyatronun balkonunun sol tarafından "bravo Halûk" diye bağıranlar haksız değildi ama, eğer bunda bir maksat olmasaydı: Bravo Yıldırım, bravo Halûk, bravo Gökçen, bravo Tekin, bravo Nihat, bravo Oğuz ve., bravo genç sanatkârlar;" sedaları duyulurdu...

Haydutlar, görünüşte iki kardeş arasında "iyi" ile "kötü" yaradılışın macerasından ibaretti. Kıskanç ve kötü niyetli bir kardeş, İyi yaradılışlı kardeşi ile babasının arasım açarak, onu gözden düşürüyor, mirastan mahrum ettiriyor ve sevgilisini elde etmeye kalkışıyor. Bu işte kimsenin tasvip edemiyeceği derecede ileriye giderek babasını bile öldürmeye cür'et ediyor. Buna mukabil, iyi kardeş, gördüğü haksızlıktan muğber olup insanlığa kahrederek dağa çıkıyor ve haydut oluyor. Yakıyor, yıkıyor; asıyor, kesiyor ama bütün bu cinayetleri gören seyirciler ona karşı bir nefret hissi duyamıyorlar. Çünkü Halûk Kurdoğlu seyircide böyle bir his uyanmasına imkân bırakmıyacak şekilde, başarılı bir oyun gösteriyor. öte tarafta Yıldırım önel ise, hepimizin nefretini celbediyor, ona çok kızıyoruz ve bu suretle eserin çok zor olan bu rolü büyük bir kudretle temsil edilmiş oluyor. Talihsiz baba rolünde Nihat Aybars'ın - yadırganan bir hareketi yok. Sevmek için yaratılmış ve bütün rolü sevmekten ibaret olan Amalia rolünde Gökçen Hıdır, haklı takdirler topluyor. Bir de bazı sahnelerde Muazzez Lutas ile yer değiştirmiş kadar, onu andırmasa..

Karışık bir psikolojinin mahsulü olan Uşak rolünde Tekin Akmansoyu alkışlamamak haksızlık olur.

Yalnız bir nokta var: Devlet Tiyatrosunun sahne konuşması!

Şayet munise olduğu ehemmiyetle ele alınmazsa, çok yakın bir gelecekte Devlet Tiyatrosunun da İstanbul Şehir tiyatrosunda olduğu gibi, hususî bir deklamasyon tarzı olacak ve tıpkı dublâjı yapılmış filmler gibi. Devlet Tiyatrosu temsillerinde de kötü Türkçe duymamak için tiyatrodan uzaklaşacağız.

T I B

Kanser

Sigara kanser yapar mı?

Geçen haftanın başında İngilterede Ardath, British-American, Garreras, Gallaher, Imperial, Godfrey Phillips ve J. Wix Sons kumpanyaları müşterek bir beyanname yayınladılar. Tütün kumpanyalarını telaşa sevkeden şey Tıbbi Araştırmalar Konseyinin tütün dumanında kanser yapan bir maddeyi tespit etmeleri olmuştu. İşin tuhaf tarafı, bu şirketlerin 1954 yılında araştırma konseyine tütünün kansere sebep olup olmadığını araştırması için 250.000 sterlinlik bir bağışta bulunmuş olmalarıydı. Konsey araştırmalarım bu para sayesinde yapmış ve kanserle sigara arasında bazı münasebetler keşfetmişti. Şirketlerin tebliğinde deniliyordu ki: "Konsey tarafından ortaya atılan deliller şaşırtıcı olmakla beraber henüz natamamdır. Bu konuda kat'i bir karara varmadan önce dana çok araştırma yapılmalıdır. Tütün sanayii daima bu meselenin aydınlamasının lehindedir. İlmi ve objektif araştırmalar için gerekli yardımları yapmaya hazırız. Nitekim 1954 de akciğer kanserinin sebep ve amillerin araştırılması için 250.000 sterlin tahsis ettik." Bir taraftan Tütüncüler Sendikası başkam da Tıbbi araştırmalar konseyinin vardığı neticeyi şüpheyle karşılamış ve "İstatistik debiler rakkamlar tahlil edilmedikçe bir değer taşıyamaz. Akciğer kanserine yakalanma istidadı mevzuunda sigara içenlerle içmeyenler arasındaki farklar henüz ilmi bir değer taşıyacak şekilde izah edilmiş değildir. Ben şahsan 66 yaşındayım. 60 yıldanberi tütün içerim. Bunun miktarı da haftada 240 gram pipo tütünü ve 40 sigaradan aşağı düşmez. Sıhhatim de gayet iyidir." demiştir.

Bir sigara tiryakisi

Kanser umurunda değil

Yeni neticeler

Tütün şirketleri - isteyerek veya istemiyerek - hiç te egoist olmadıklarını kârdan çok halkın sağlığını düşündüklerini ortaya koymuşlardı. Tütünün akciğer kanserine sebep olup olmadığı münakaşası karşısındaki davranışları bu neticeyi vermişti. Tıbbi araştırmalar enstitüsü tütün şirketlerinin bağışladığı 250.000 sterlini doğrusu tam yerine sarfetmişti. Konseye mensup doktorlardan biri araştırmaların neticelerini şöyle hülasa ediyordu»: "Araştırmalarımız neticesinde tütün dumanındaki Carcinogen'leri tesbit imkânını elde ettik. Başka bir deyimle tütün dumanında kanseri meydana getirebilecek maddeleri teşhis edebildik. Bundan önce **tütün içenlerle akciğer kanseri arasındaki münasebet sadece istatistiğe dayanıyordu. Akciğer kanserinde ölüm vakaları yıldan yıla, bilhassa erkeklerde artış gösteriyordu. Prof. Bradford Hill ve Dr. Richard Doll akciğer kanserinden ölen hastaların ölüm sebeplerini ve itiyatlarını incelediler, ölenlerin ekserisi çok sigara içen kimselerdi. Bu doktorlar arkadaşlarını işbirliğine davet ettiler.**

Memleketin her tarafından Prof. Hill ile Dr. Doll'a sigara içenlere ait bilgiler gönderildi. Bunların arasında ölenler olursa, akciğer kanserinden ölüp ölmediği tetkik ediliyor, kanser teşhisi konursa, sigara içenlerin itiyatları tespit ediliyordu. Prof, Hill ve arkadaşları çok sigara içmekle kanser arasında bir münasebet bulunduğunu tesbit ettikten sonra, ikinci hedef olarak tütün dumanında kansere sebebiyet veren maddeler olup olmadığını araştırmağa koyuldular. Bütün bu araştırmalar tütün şirketlerinin yaptığı bağış sayesinde mümkün oluyordu.

Mesele Avam. Kamarasında

İngiliz Sağlık Bakanı Mr. Turton'da bu sırada Avam Kamarasında tütün dumanında kanser yaptığı bilinen iki maddenin mevcudiyetinin tesbit edildiğini açıkladı Bakanın bahsettiği maddeler 3,4 - benzpyrene ve arseniaus- oxide idi. Tıb edebiyatında üçüncü bir kanser ajanının da mevcudiyeti zikrediliyordu. Bundan yedi hafta kadar önce Royal Beatson Hastahanesinden Dr. M. J. Lyons tütün dumanında mevcut bir kanser yapıcı maddeyi açıklamıştı: 1,2 benzanthracene.. Tıbbi araştırmalar Konseyi de Exeter'de büyük bir araştırma laboratuarı kurmuştu. Burada sırf tütünle kanser arasındaki münasebetler kontrol edilecekti. Araştırılmaları kurulan özel komitenin başkam Dr. J. W. Cook idare ediyordu. Bu laboratuara mensup bir doktor "artık elimizde tütünün kansere sebebiyet verdiğini ispat etmek için istatistik rakamlarından daha sağlam deliller mevcuttur" demişti.

Fakat Sağlık bakam Avam Kamarasında izahat verirken, sigara dumanında kanser yapıcı iki maddenin mevcudiyetini açıklamakla yetinmişti. Bunların akciğer kanserinde doğrudan doğruya bir rolü olduğu hususuna temastan çekinmiş, bu mevzudaki ilmi araştırmalar henüz tamamlanmadan fikir beyan etmenin mahzurlarından bahsetmişti. Bu sırada kendisine sual tevcih edilmiş ve bakan demiştir ki: "Tıbbi Araştırmalar Konseyinin bildirdiğine göre çok sigara içenlerde akciğer kanserinden ölüm nisbeti, hiç sigara içmeyenlerden 20 defa fazladır. Bu vaziyete göre pipo içenler de hiç tütün içmeyenlere nazaran daha fazla tehlikeye maruzdurlar. Akciğer kanserinden ölüm vakaları kadınlar arasında göze çarpacak kadar ehemmiyet arzetmemektedir. Kadınlardaki vak'aların yekûnu umumi yekûnda ancak ufak bir kesir teşkil etmektedir. Bu tehlikeye karşı memleket çapında bir

kampanya açılması meselesine gelince buna şimdilik lüzum yoktur. Esasen Milli Eğitim Bakanlığı vasıtasıyla okul çağındaki çocuklara tütün içmenin zararları ve tehlikeleri hakkında gereken ikazlar yapılmaktadır. Mesele şimdilik no umursanmayacak kadar ehemmiyetsiz, ne de gözde büyütülecek kadar mühimdir. İleride mütemmim deliller ortaya çıktığı takdirde elbette tedbirler alınacak ve icab ederse bu şekilde bir kampanya açılacaktır."

Tiryaki kimdir ?

Gene Sağlık bakanlığının bir sözcüsüne göre tütün dumanının kanserle münasebetinin tetkikinde "çok sigara içenler'? tabiriyle kastedilenler günde 20 ve daha ziyade sigara içenlerdi. Pipo içenler bir tasnife tutulmamışlardı. Meselenin mevzuunu doğrudan doğruya sigara içenler teşkil ediyordu.

Avam Kamarasında açıklanan bir istatistiğe göre 1954'de 45-74 yaş arasındaki erkeklerde görülen ölüm vak'alarında bin ölümden 77 sinin sebebi bronşit, 112 sinin apopleksi ve sekteler, 234 ünün de kanserdi. Kanser vak'alarından 85 i de akciğer kanseriydi.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

İlçemizde kunduracı kalfalığı yapan R. adında bir genç, Cumartesi günü sevdiği kadının evine uğramış, kapıyı çalmışsa da açan olmadığı için, yüklenerek kapıyı açmış ve içeriye girdiğinde, sevdiği kadının radyosu basında zevkle şarkılar dinlediğini görmüştür.

Bunun üzerine, kapıyı neden açmadığını sormuş, kadın da "Zeki Müreni dinliyordum, duymadım" deyince R. cebinden çıkardığı falçata ile sevgilisini muhtelif yerlerinden yaralamıştır.

Hâdiseden sonra dükkâna gelen R. hâdiseyi ustasına anlatmış ve ustası da onu karakola teslim etmiştir.

Hakikat - Edremit

Bir yol polisi trafik kaidesine riayet etmediği için eski bir Ford otomobiline yetişip durmasını söyleyince otomobili 4 yaşında bir çocuğun kullandığını hayretle görmüştür. Mahkemeye celbedilen çocuğun babası "Evladım bir buçuk, seneden beri otomobil kullanır ve mahir bir şofördür." demiştir.

(Turhal)

Dün şehrimiz sinemalarının birinde B. adında bir kadın film seyretmek için sinemaya gitmiş ve bir locaya oturmuştur. -

Flim devam ederken S. bir *gazoz* şişesini salona fırlatmıştır.

Seyirciler bu vaziyet karşısında heyecana kapılmışlar ve neye uğradıklarını bilemiyerek soluğu dışarda almışlardır.

S. halkı heyecana düşürmek ve istirahatı umumiyeyi selbetmek suçu ile adalete verilmiştir.

(Yeni Konya)

İzmir — Urlanın Yelki köyünde genç bir kadın, dişli bir kız çocuğu dünyaya getirmiştir. Anne, meme uçları parçalanmış bir halde ve büyük ıztırap içinde şehrimiz Çocuk hastahanesine müracaat etmiştir. Durumun tesbitini müteakip, servis şefi Dr. Cevat Dağlı tarafından 3 günlük çocuğun dişleri, muvaffakiyetle çekilmiş; anne de böylece ıstıraptan kurtarılmıştır.

Diş tabibi Cevat Dağu, 30 senelik meslek hayatında ilk defa olarak dişli doğan bir çocuğa tesadüf ettiğini söylemekte ve bunun, tıbbın pek nadir vakalarından **biri** olduğunu belirtmektedir. (Balıkesir Postası)

Bir haftadanberi Ankara sinemalar rında gösterilen ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından filme alınan Cumhurbaşkanı Celal Bayarla Başbakan Menderes'in Adana seyahatine ait şort, bu haftadan itibaren matine ve seanslardan kaldırılmışsa da yerine Menderesin Pakistan seyahatine ait 20 dakikalık yeni bir şort konulmuştur.

Kaldırılan filmle alâkalı olarak geçen gün Büyük Sinemada bir hadise olmuş ve yarım saat kadar perdeye bakan seyirciler "Son" kelimesini okuyunca sinema salonunu çınlatan şiddetli bir alkış koparmışlardır.

(Yeni Adana)

Şehrimizde Cumhuriyet mahallesinde oturan yüksel adında genç bir kız nüfusa yanlışlıkla erkek olarak kaydı geçtiğinden ve kendisi şimdiye kadar askerlik yoklamasını da yaptırmamış gözüktüğünden şubece hakkında yoklama kaçağı muamelesi yapılmak istenmiştir. Genç **kıp** mevcut yanlışlığın düzeltilmesi için mahkemeye müracaat etmiştir.

(Sakarya - Eskişehir)

Vilayatimize **bağlı** Zanapa nahiyesinde **bir** keçi bir hilkat garibesi dünyaya getirmiştir.

Haber aldığımıza göre Ahmet Polat adındaki köylüye ait olan keçinin dünyaya getirdiği yavru **bir** karalı üç gövdeli, 8 ayaklıdır.

S P O R

Kulüpler

Hava yatıştı

İki **aydan** beri gazetelerin spor sabitesine **bir** göz atan okuyucular hemen her gün çeşitli **bir** iddia ve itham ile karşılaşıyorlardı. İş çığırından çıkmıştı. Bu kasırganın tesiri altında kalanlar "Fenerbahçe artık çöküntüye giden bir cemiyettir" diyorlardı. İşte bu anormal şartlar içerisinde daha fazla vazife göremiyeceğini anlayan idare heyeti fevkalâde kongreye gitmek kararım almıştı. Doğrusunu söylemek icap ederse bu kongrenin mevcut aksaklıkları ortadan kaldıracağını, hizipler arasındaki buzları eriteceğini hiç kimse tahmin etmiyordu. "Bu kongre karakolda biter" diyenler ekseriyette idi. Fakat hiç de tahmin edildiği gibi olmadı. Sekiz saat devam eden kongre sakin bir bava içerisinde cereyan etti. Vakıa bu sessizliğin ve anlayışın bir sebebi vardı: Cemiyetin kötü yola gittiğini gören üyeler şahsî kaprislerini bir tarafa bırakarak geride bıraktığımız haftanın pazartesi gecesi onar kişilik iki grup halinde Moda Deniz Kulübünde bir "mütareke" toplantısı yaptılar. Orada İstanbul Milletvekili Firuzan Tekil de bulunuyordu ve bir anlaşmaya varılmasına çalışıyordu. Gayretleri de boşa gitmedi. Havanın durgunluğunun en mühim sebebi bu idi.

Hatiplerin konuşması

Kongre başkanlığına Firuzan Tekilin ittifakla getirilişinden sonra idare heyeti adına ilk konuşmayı umumi kâtip Ertugrul Akça yaptı. Akça lastikli kelimeler kullanıyordu. İfadesi kaypaktı. Kendisini tanıyanlar seyyal bir zekâya sahip olduğunu söylüyorlardı. Gerçekten de böyle idi. Muhtelif meseleler üzerinde durdu. Stad davasının hallinden bahsetti. Muvaffakiyetsizliğin sebeplerini sıralarken mukavelesi bitmeden bileti eline sıkıştırılan antrenör Markoş'u kulüp içerisinde nifak yaratmakla itham etmeyi ihmal etmedi. Daha sonra Muhittin Bulgurlunun Haysiyet Divanı tarafından ihraç edilmesine temas eden Umumî Kâtip, Divanın bitaraf hareket etmediğini belirterek sözlerini "yaşasın Fenerbahçe" diye bitirdi. Daha sonra sıra ile söz alan hatipler köklü bir yuva olan Fenerbahçede ayrılık gayrdık olmadığım belirttiler. Sıra günün hatibi Dr. Memduh Brene gelmişti. Basit misallerle kulüpteki huzursuzluğu anlatan genç hatibin sözlerinin sonunda öyle kuvvetli fikirler meydana çıktı ki üyeler bu sürpriz karşısında adeta kendilerinden geçtiler. Topluluğa hakim olmak ve insanları dilediği istikamete doğru çekip sürüklemekte Dr. Memduh hakikaten maharet göstermişti. İnsan gayrı ihtiyari bu kadar güzel hava içerisinde silâhendaz Osman Kavrakoğlunu arıyordu. Üstad Avrupa seyahatinden zamanında dönemediği için kongreye gelememişti. Ama vefalı arkadaşları onu gene de idare heyetine seçtiler. Aranışının bir sebebi de üyelerin parlak lâf dinlemek ve şatafatlı sözler işitmek arzusunda olmalarıydı. Uysal ve hakikaten münevver Üyelere yakışabilecek olgunlukta devam eden bu kongre sonunda eski • idare heyeti Rüştü Dağlaroğlu ve Muhtar Sencar'ın yerine Niyazi Sel, Kamuran Tekil'in ithali ile yeniden vazife başında kaldı. Fenerbahçenin fevkalâde kongresi her ne kadar bir tesanüt havası içinde cereyan etmişse de bazı davaların sürüncemede bırakılmaması zaruretinde bütün üyeler ittifak ediyorlardı.

Fenerbahçe kongresinde "Kadıköylüler"

Oylar davayı halletti

Beşiktaş — Rampla

Zoraki beraberlik

Futbol

Lig maçları

Galatasaray'ın bir hafta evvel Beşiktaşı yenmesi ile hararetlenen lig maçları meşin topta heyecan arayan pek çok spor severi Mithatpaşa stadının yolunu tutturmaya kâfi gelmişti. Bu alâka hiç şüphe yok ki, haftalar ilerledikçe daha da fazla artacaktır. Fakat araya girecek olan Dünya Güreş Şampiyonası mahalli maçlara gene ara verdirecek. 25 ve 31 mayıs tarihlerinde Mithatpaşa stadında yapılacak dünya kupası maçlarının nihayetinde lig maçlarının aynı alâkayı göreceğini iddia etmek biraz safdillik olur.

Şeker Bayramının birinci günü lig liderliğinde kati sözün sahibi Galatasaraylılar haftanın ilk karşılaşmasını Beyoğlusporla yaptılar. Galatasarayın hakimiyeti altında geçen bu müsabakada Sarı-Siyahlı takım rakiplerini yakın markaja tabi tutamadığı için sahadan farklı şekilde 4-0 mağlûp olarak ayrıldı. Doğrusunu söylemek icap ederse bu fark daha da açık olurdu. Ama yağmurun bir sağnak halinde yağışı neticeye tesir eden başlıca faktör oldu. Ufak rakibi karşısında ilci puvanı dağarcığına rahatça yerleştiren Galatasaraydan sonra geçen haftanın en mühim karşılaşması Pazar günü Mithâtpaşa stadında Beşiktaşla Adalet arasında oynandı. Hızlı bir tempo ile başlayan fakat henüz onuncu dakika olduğu zaman balon gibi sönüp kalan müsabakada heyecan uyandıracak hiç bir hadise vuku bulmadı. Ankaralı hakem Bedri Kayanın idare ettiği maç kalite itibariyle gayet düşüktü. Hakemin idaresi için de aynı tabir kullanılabilirdi Bir karambolda Cahit'in sakatlanarak sahayı terk etmesinden sonra Adaletliler oyuna on kişi olarak devam etmek zorunda kaldılar.

G. S. — F. B.
Renkler çarpıştı

Fakat Beşiktaşlılar bu büyük avantajdan faydalanmasını bilemediler. Santrfor Ercan ve hücum hattına kaydırılan Ahmet Beşiktaş'ın bir puvan kaybetmesinde büyük rol oynadılar. Hele Ahmet'in penaltıyı dışarıya atışı, saha kıyısında bulunan umumi **kaptan** Sadri Usoğlunun asabını **büsbütün** bozmuştu. Sempatik kaptan şimdiye kadar hiç bir müsabakada itidalini bu derece kaybetmemişti.

Hususi karşılaşma

Yorgun Beşiktaş bayramın üçüncü *günü,* Uruguay'ın Rampla Juniors takımı ile Mithatpasa stadında hususi bir maç yaptı. Uruguay takımı aniden İstanbula gelmişti. Kendisine verilen para ne idi, kimin davetlisi **idi.** kimse bir şey bilmiyordu. Hakem Feridun Kılıç'ın idare ettiği bu müsabaka daha ziyade Uruguaylıların hakimiyeti altında cereyan etti. Beşiktaş kalesini koruyan genç kaleci Varol o gün en azından dört gol kurtararak büyük bir başarı sağladı. E**ğer** Varol olmasaydı netice yukarda işaret ettiğimiz şekilde olacaktı.

Besketbol

Galatasaray şampiyon

Eündeki dev basketbolcularla **İstanbul** lig şampiyonluğunu gayet **rahat** bir şekilde kazanan Fenerbahçe **takımı** Türkiye Basketbol şampiyonasında favori addediliyordu. **Fakat geçen** hafta **spor** ve sergi sarayında **beş** takım arasında cereyan e**dan müsabakaları seyredenler hata ettiklerini anlamakta güçlük çekmediler. Fener takımı lig şampiyonu olduktan sonra birden işi sermiş ve seri muvaffakiyetsizliklere uğramıştı.**

Üç gün devam «den müsabakalar neticesinde Fenerbahçe, Ankaragücü ve Karşıyakayı yenip Modaspor'a yenilen Galatasaray Türkiye Basketbol şampiyonluğunu kazanmış, averajla şampiyonluğu kaptıran Fenerbahçe ikinci, Ankaragücü üçüncü, Modaspor dördüncü ve Karşıyaka beşinci olmuşlardır.

Güreş

Dünya Kupası

Mi**thatpaşa** stadı bu **hafta** güreş **sporunda en ileri mevkilere ulaşan 16 milletin iştirak** edeceği **dünya** güreş **kupası maçlarına** sahne olacak**tır. Geride bıraktığımız hafta içerisinde son hazırlıklarını ikmal eden güreş milli takımımızın bu çetin müsabakalarda alacağı netice cidden merak mevzuudur. Federasyon Başkam Vehbi Emre her konuşmasında "Güreş takımımızın ilk hedefi Melburn'dur. Bu müsabakalar ona bir basamak teşkil edecektir. Hakiki gaye 1956 olimpiyatlarında dünya şampiyonluğu ünvanını muhafaza etmemizdir. Bunun için çalışıyor ve uğraşıyoruz." şeklinde sözler söylemektedir. Acaba bu, İstanbulda yapılacak karşılaşmalarda şayet iyi netice alamıyacak olursak onun şimdiden bir tevili maksadını mı taşıyor? Buna "evet" demek haksızlık olacak.. Çünkü, Vehbi Emre hakikaten bu işten anlayan ve bu davayı feragatle yürüten bir şahıstır. Her şeye rağmen millî takımımızın dünya güreş kupasında iyi bir netice almasını beklemek lâzım gelir.**

Bundan başka her 150 TL. ye bir kur'a numarası verilmek üzere küçük cari - tasarruf mevduatı hesap sahipleri arasında, çekilecek keşidelerde :

APARTMAN DAİRESİ

Türkiye Eski Muharipler Bankası A. O.

ANKARA — İSTANBUL — İZMİR

TÜRKİYE JOKEY KLÜBÜ

Ankara İlkbahar At Yarışları

24 Mayıs 1956' dan itibaren
Her Perşembe yarış yapılacaktır

Klasik Koşular

Zengin ikramiyeler

Cazip Programlar

Perşembe Saat 15'de
Cumartesi Saat 14.30'de
pazar Saat 14 'de

ANKARA
HİPODROM
MÜDÜRLÜĞÜ